

Міністерство освіти і науки України
Одеський національний технологічний університет

Факультет – економіки, бізнесу і контролю
 Кафедра – економіки промисловості
 Ступінь вищої освіти – магістр
 Спеціальність – 051 «Економіка»
 Освітня програма – «Економіка підприємства»

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА
на тему: «Інноваційний розвиток підприємств
хлібопекарської галузі та шляхи його забезпечення»

КРМ. ЕП. 938-03.1-13

Здобувачка _____ Лучку О.М.
 (підпис)
 Керівник: к.т.н., доцент _____ Лобоцька Л.Л.
 (підпис)

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від «12 » грудня 2023 р., протокол № 7

Завідувач кафедри

економіки промисловості _____ О. ПАВЛОВ
 Назва кафедри (підпис)

Одеса – 2023 рік

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРИКЛАДНОЇ ЕКОНОМІКИ І
МЕНЕДЖМЕНТУ ім.Г.Е.Вейнштейна

Факультет економіки, бізнесу і контролю
 Кафедра економіки промисловості
 Ступінь вищої освіти «магістр»
 Спеціальність 051 «Економіка»
 Освітня програма «Економіка підприємства»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри _____
 _____ **О. ПАВЛОВ**
 «_____» _____ 2023__ р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА
 здобувачки

Лучку Олени Михайлівни

1. Тема роботи: *«Інноваційний розвиток підприємств хлібопекарської галузі та шляхи його забезпечення»*,
 затвердженою наказом ОНТУ від 05.12.2022 р. № 938-03
2. Термін здачі здобувачем закінченої роботи *10 грудня 2023 р.*
3. Вихідні дані до роботи: нормативні, статистичні дані по Україні, літературні джерела, фінансова та статистична звітність підприємств хлібопекарської галузі, інтернет-джерела.
4. Перелік питань, які потрібно розробити: 1. Теоретичні положення інновацій та інвестицій. 2. Аналіз зовнішнього і внутрішнього середовищ функціонування досліджуваних підприємств. 3. Оцінка інвестиційної привабливості інноваційного проєкту для його впровадження на досліджуваних підприємствах.
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень):
 - 1) Види інноваційних процесів (Рисунок 1);
 - 2) Узагальнена система економіко-соціального оцінювання інноваційного розвитку підприємства (Рисунок 2)

- 3) Формули розрахунку показників інвестиційної привабливості проєктів (Рисунок 3);
- 4) Місце України у міжнародних рейтингах інноваційного розвитку (Таблиця 1);
- 5) Динаміка інвестицій в Україну за джерелами інвестування, млн.грн (Таблиця 2)
- 6) Структура капітальних інвестицій у виробництво харчових продуктів за видами активів у 2021 р., % (Рисунок 4);
- 7) Структура капітальних інвестицій у виробництво хліба і ХБВ за видами активів у 2021 р.,% (рисунок 5)
- 8) Актуальність інновацій за галуззю промисловості України у 2023 р., % опитаних (Рисунок 6)
- 9) Динаміка випуску хліба і ХБВ у 2000 – 2021 рр., тис. т (Рисунок 7)
- 10) Структура випуску хліба і ХБВ в Україні у 2021 р., % (Рисунок 8)
- 11) Динаміка середніх цін в Україні на хліб з борошна пшеничного 1 г і борошна у грудні 2017 – 2023 рр. (Рисунок 9)
- 12) Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності ПрАТ «Київхліб» за два роки (Таблиця 3);
- 13) Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності ПрАТ «Концерн Хлібпром» (Таблиця 4);
- 14) Зміни основних техніко-економічних показників ПрАТ «Київхліб» в результаті впровадження інноваційного проєкту (Таблиця 5)
- 15) Зміни основних техніко-економічних показників ПрАТ «Концерн Хлібпром» в результаті впровадження інноваційного проєкту (Таблиця 6)
- 16) Порівняння показників діяльності досліджуваних підприємств після впровадження інноваційного проєкту (Таблиця 7);
- 17) Зміна показників діяльності досліджуваних підприємств після впровадження інноваційного проєкту (Рисунок 10)

6. Консультанти по роботі із зазначенням розділів роботи, що стосуються їх:

Розділ	Консультант (вчене звання, П.І. п-Б)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

Дата видачі завдання 10 вересня 2023 р.

Керівник _____

доц. Лобоцька Л.Л.

Завдання прийняла до виконання _____ Лучку О.М.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітки
Аналіз літературних джерел	до 08.10.23 р.	
Написання теоретичної частини роботи	09.10.23 р. – 25.10.23 р.	
Аналіз ринку хліба і хлібобулочних виробів України та діагностика стану зовнішнього середовища підприємств	26.10.23 р. – 02.11.23 р.	
Характеристики підприємств – об'єктів дослідження, аналіз основних показників їх діяльності	03.11.23 р. – 18.11.23 р.	
Розробка інвестиційного проєкту щодо підвищення ефективності діяльності досліджуваних підприємств, оцінка привабливості проєкту	19.11.23 р. – 02.12.23 р.	
Формулювання висновків по роботі	03.12.23 р. – 05.12.23 р.	
Оформлення роботи, використаних джерел	06.12.23 р. – 08.12.23 р.	
Підготовка матеріалів до захисту	10.12.23 р.	

Здобувачка-дипломниця _____ Лучку О.М.
(підпис)

Керівник роботи _____ доц. Лобоцька Л.Л.
(підпис)

Несу відповідальність за ідентичність електронного та друкованого варіантів кваліфікаційної роботи, даю згоду на обробку персональних даних та не заперечую проти розміщення кваліфікаційної роботи на офіційних web-ресурсах ОНТУ.

Підтверджую, що в кваліфікаційній роботі відсутні порушення норм академічної доброчесності.

Здобувачка дипломник _____ Лучку О.М.

Підпис

АНОТАЦІЯ

на кваліфікаційну роботу магістра

Робота містить 94 сторінок, 42 таблиць, 9 рисунків, список використаних джерел з 40 найменувань, 2 додатки.

Метою роботи є дослідження теоретичних основ інноваційного розвитку і практичних кроків його забезпечення на підприємствах хлібопекарської галузі.

Завдання роботи: дослідити теоретичні положення інновацій і інвестицій як основи розвитку підприємства; охарактеризувати сучасний стан інновацій та інвестицій в Україні; проаналізувати стан ринку хліба і хлібобулочних виробів і визначити проблеми функціонування хлібопекарських підприємств на сучасному етапі; оцінити рівень інноваційно-інвестиційної діяльності на досліджуваних підприємствах; запропонувати проект розробки нової технології виробництва хліба і оцінити його інвестиційну привабливість для досліджуваних підприємств.

Об'єкт дослідження – господарська діяльність ПрАТ «Київхліб» та ПрАТ «Концерн Хлібпром» і оцінка рівня їх інноваційно-інвестиційної діяльності.

Предмет дослідження – проект розробки нової технології виробництва хліба на ферментованих добавках і оцінка інвестиційної привабливості проекту для досліджуваних підприємств.

Методи дослідження: методи факторного аналізу, порівнянь, експертних оцінок.

За результатами виконаної роботи сформульовані висновки щодо оцінки інвестиційної привабливості запропонованого інноваційного проекту.

Рік виконання роботи 2023

Рік захисту роботи – 2023

ANNOTATION

for master's qualification work

The work contains pages 94 , tables 42 , figures 9 , a list of used sources of 40 titles, and 2 appendices.

The purpose of the work is to study the theoretical foundations of innovative development and practical steps to ensure it at enterprises in the bakery industry.

The task of the work: to investigate the theoretical provisions of innovations and investments as the basis of the development of the enterprise; to characterize the current state of innovation and investment in Ukraine; to analyze the state of the bread and bakery products market and identify the problems of the functioning of bakery enterprises at the current stage; to assess the level of innovation and investment activity at the investigated enterprises; to propose a project for the development of a new bread production technology and evaluate its investment attractiveness for the enterprises under study.

The object of the study is the economic activity of Kyivhlib PJSC and Khlibprom Concern PJSC and the assessment of the level of their innovation and investment activity.

The subject of the research is a project to develop a new technology for the production of bread based on fermented additives and an assessment of the investment attractiveness of the project for the enterprises under study.

Research methods: methods of factor analysis, comparisons, expert evaluations.

Based on the results of the work performed, conclusions were formulated regarding the assessment of the investment attractiveness of the proposed innovative project.

The year of performance is 2023

The year of job protection is 2023

Зміст

	С.
ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ ТА ІНВЕСТИЦІЙ	11
1.1. Сутність інновацій, інноваційного проекту, інноваційного розвитку підприємства	11
1.2. Оцінка ефективності інвестиційного проекту та рівня інноваційного розвитку підприємства	15
1.3. Інвестиції, їх види і значення для підприємства	27
1.4. Сучасний стан інновацій та джерел їх фінансування в Україні	29
1.5. Інновації в хлібопекарській галузі	35
Висновок до розділу 1	38
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОГО І ВНУТРІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩ ФУНКЦІОНУВАННЯ ДОСЛІДЖУВАНИХ ПІДПРИЄМСТВ	39
2.1. Аналіз ринку хліба і хлібобулочних виробів в Україні	39
2.2. Загальна характеристика досліджуваних підприємств галузі	44
2.3. Аналіз внутрішнього середовища та оцінка джерел фінансування інвестиційних проєктів на досліджуваних підприємствах	49
Висновок до розділу 2	67
РОЗДІЛ 3. ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЕКТУ ДЛЯ ЙОГО ВПРОВАДЖЕННЯ НА ДОСЛІДЖУВАНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	69
3.1. Комерційний аналіз інноваційного проєкту	69
3.2. Оцінка інвестиційної привабливості проєкту для ПрАТ «Київ-хліб»	72
3.3. Оцінка інвестиційної привабливості проєкту для ПрАТ «Концерн Хлібпром»	80
3.4. Порівняння результатів від впровадження проєкту на досліджуваних підприємствах	
Висновок до розділу 3	88
ВИСНОВКИ	89
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	91
ДОДАТКИ	95

ВСТУП

Інновації та інвестиції є невід’ємною частиною успішного функціонування будь-якого підприємства. При взаємодії цих двох категорій, підприємство має змогу успішно та швидко розширювати виробництво, збільшувати обсяги реалізації продукції і прибутку, тощо. Інноваційно–інвестиційна діяльність виступає одним з інструментів розвитку підприємства та досягнення ним як економічного, так і соціального ефекту.

Інноваційна діяльність– це основа підвищення конкурентоспроможності продукції і підприємства в цілому, забезпечення його подальшої присутності на ринку як внутрішньому, так і зовнішніх. Джерелом інновацій, інноваційних проектів виступають інвестиції. Сьогодні, в період воєнних дій, фінансування нових розробок вітчизняні підприємства здійснюють практично за свій рахунок – за рахунок нерозподіленого прибутку. І хоча в країні склалася дуже складана ситуація, підприємства харчової промисловості продовжують роботу по впровадженню інновацій, зокрема в хлібопекарській галузі освоюють випуск нових видів продукції, нові технології.

В цілому рівень інновацій в Україні доки що невисокий. У міжнародних рейтингах вона займає далекі від передових країн місця. Тому

Студентка	Лучку О.М.			КРМ-ЕП.1.938 –03.1.			
				Текстова частина	Стад.		Стор.
						5	94
Керівник	Лобоцька Л.Л..					ОНТУ	
Зав.каф.	Павлов О.І.						

активізація інноваційної діяльності в різних сферах і, особливо в промисловості, є дуже **важливою та актуальною задачею**.

Питаннями інвестиційно-інноваційної політики та інноваційного розвитку підприємств займалися багато вітчизняних науковців, зокрема: В. Геєць, О. Шпичак, А. Бутенко, М. Гаман, О. Кузьмін, С. Покропивний, В. Савчук, О. Семенюк, Л. Федулова, Д. Черваньов та ін.

Одними з лідерів інноваційної роботи в Україні є підприємства харчової промисловості, адже вони забезпечують населення країни продуктами харчування широкого асортименту. Розширення цього асортименту, його оновлення – актуальна задача. Зокрема, це важливо і для підприємств хлібопекарської галузі, на продукцію якої поступово знижується попит. Тому підприємства повинні дуже динамічно реагувати на зміну смаків, переваг споживачів продукції хлібозаводів.

Метою даної роботи є дослідження теоретичних основ інноваційного розвитку і практичних кроків його забезпечення на підприємствах хлібопекарської галузі.

Завдання роботи:

- дослідити теоретичні положення інновацій і інвестицій як основи розвитку підприємства;
- охарактеризувати сучасний стан інновацій та інвестицій в Україні;
- проаналізувати стан ринку хліба і хлібобулочних виробів і визначити проблеми функціонування хлібопекарських підприємств на сучасному етапі;
- оцінити рівень інноваційно-інвестиційної діяльності на досліджуваних підприємствах;
- запропонувати проект розробки нової технології виробництва хліба і оцінити його інвестиційну привабливість для досліджуваних підприємств.

Об'єкт дослідження – господарська діяльність ПрАТ «Київхліб» та ПрАТ «Концерн Хлібпром» і оцінка рівня їх інноваційно-інвестиційної діяльності.

Предмет дослідження — проєкт розробки нової технології виробництва хліба на ферментованих добавках і оцінка інвестиційної привабливості проєкту для досліджуваних підприємств.

Методи дослідження: методи факторного аналізу, порівнянь, експертних оцінок.

Інформаційною базою дослідження є Закони України, нормативні матеріали, літературні джерела, статистичні дані по Україні, звітна інформація про діяльність підприємств за останні роки, які доступні на відповідних сайтах в Інтернеті.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ ТА ІНВЕСТИЦІЙ

1.1. Сутність інновацій, інноваційного проєкту, інноваційного розвитку підприємства

Інновація – це основа економічного розвитку системи незалежно від її рівня – суспільства в цілому, окремої галузі або конкретного підприємства. Лише ті суб'єкти, які впроваджують інновації, можуть розраховувати на економічне процвітання, подальше перебування на ринках збуту продукції. За рахунок інноваційної діяльності підприємства посилюють свою конкурентоздатність, стійкість розвитку.

Вперше термін «інновація» був описаний в дослідженнях культурологів у ХІХ ст. , і він означав введення елементів однієї культури в іншу. Найбільш повний опис інноваційних процесів було дано на початку ХХ століття видатним економістом Й. Шумпетером, який аналізував «нові комбінації» змін у розвитку економічних систем (1911 р.) Трохи пізніше, у 30-ті роки Й. Шумпетер і Г. Менш ввели в науковий оборот і сам термін «інновація», який вважали втіленням наукового відкриття в новій технології продуктів. З цього моменту термін «інновація» і сполучені з ним терміни «інноваційний процес», «інноваційний потенціал» та інші набули статус загальнонаукових категорій високого рівня узагальнення і збагатили понятійно-термінологічні системи багатьох наук [3].

Й. Шумпетер виокремив п'ять типів інновацій [3]:

- 1) виробництво невідомого споживачам нового продукту або продукту з якісно новими властивостями;
- 2) впровадження нового засобу виробництва, в основу якого покладено нове наукове відкриття або новий підхід до комерційного використання продукції;
- 3) освоєння нового ринку збуту певною галуззю промисловості країни, незважаючи на те, існував цей ринок раніше чи ні;

4) залучення нових джерел сировини та напівфабрикатів, незалежно від того, існували ці джерела раніше чи ні;

5) впровадження нових організаційних форм.

На сьогодні відсутнє єдине трактування поняття інновації. В статті [5] наведено тлумачення поняття «інновації» деякими науковцями, таблиця 1.1.

Таблиця 1.1

Визначення поняття «інновація» деякими авторами

Ключова риса	Автор	Визначення
<i>Інновація як зміни</i>	Шумпетер Й.А.	Інновація – це зміни технології й управління, нові комбінації щодо техніки і технології
	Дацій О.І.	Інновація – це здійснення змін у техніці, технології, організації, екології, економіці, а також у соціальній сфері
<i>Інновація як результат</i>	Харів П.С., Собко О.М.	Інновація – це результат інноваційної діяльності, відображений у вигляді наукових, технічних, організаційних чи соціально-економічних новинок
	Денисенко М.П., Риженко Я.В.	Інновація – це результат упровадження новацій з метою змін в об'єкті діяльності й одержання економічного, соціального або іншого виду ефекту
	Ілляшенко С.М., Прокопенко О.В.	Інновація – кінцевий результат діяльності, що спрямована на створення й використання нововведень, втілених у вигляді вдосконалених чи нових товарів (виробів чи послуг), технологій їх виробництва, методів управління на всіх стадіях виробництва та збуту товарів
<i>Інновація як процес</i>	Федоренко В.Г.	Інновація – це процес, спрямований на створення, виробництво, розвиток та якісне удосконалення нових видів виробів, технологій, організаційних форм
	Пересада А.А.	Інновація – це процес доведення наукової ідеї або технологічного винаходу до стадії практичного використання, що дає прибуток, а також пов'язані з цим процесом техніко-економічні та інші зміни в соціальному середовищі

З таблиці слідує, що автори розглядають інновації як зміни або як результат інноваційної діяльності, або як процес. Але всі варіанти все рівно враховують, що інновації передбачають зміни, які в результаті впровадження призводять до певного результату. І так як ці зміни не є одномоментними, потребують витрат часу, то зрозуміло, що інновації можна трактувати як процес.

Нормативне значення терміну «інновації» дано в Законі України «Про

інноваційну діяльність» [1]. В ньому термін «інновації» визначається, як новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери.

Це трактування означає, що інновації забезпечують зміну в економічній і соціальній сфері, тобто охоплюють практично всі важливі аспекти.

В Законі також визначаються поріднені поняття, такі як інноваційна діяльність, інноваційний продукт, інноваційний проєкт.

Інноваційна діяльність – це діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг.

Інноваційний продукт – результат науково-дослідної і (або) дослідно-конструкторської розробки, що відповідає вимогам, встановленим цим Законом.

Інноваційне підприємство (інноваційний центр, технопарк, технополіс, інноваційний бізнес-інкубатор тощо) – підприємство (об'єднання підприємств), що розробляє, виробляє і реалізує інноваційні продукти і (або) продукцію чи послуги, обсяг яких у грошовому вимірі перевищує 70 відсотків його загального обсягу продукції і (або) послуг.

Інновації, види інновацій визначають відповідні інноваційні процеси. На рисунку 1.1 показані види інноваційних процесів і зміст кожного з них [6, с.240].

Розвиток країни можливий за умови його інноваційності. Як відмічено у [7, с.13], чинниками економічного зростання є:

- *інноваційні*, пов'язані з оновленням технологій і продукції, використанням інноваційного потенціалу країни, визначенням пріоритетів науково-технічного прогресу;

- *інвестиційні*, що визначаються інвестиційною активністю, ефективніс-

тю капітальних вкладень, оновленням виробничих основних фондів та використанням їх, ресурсними обмеженнями з боку інвестиційного комплексу;

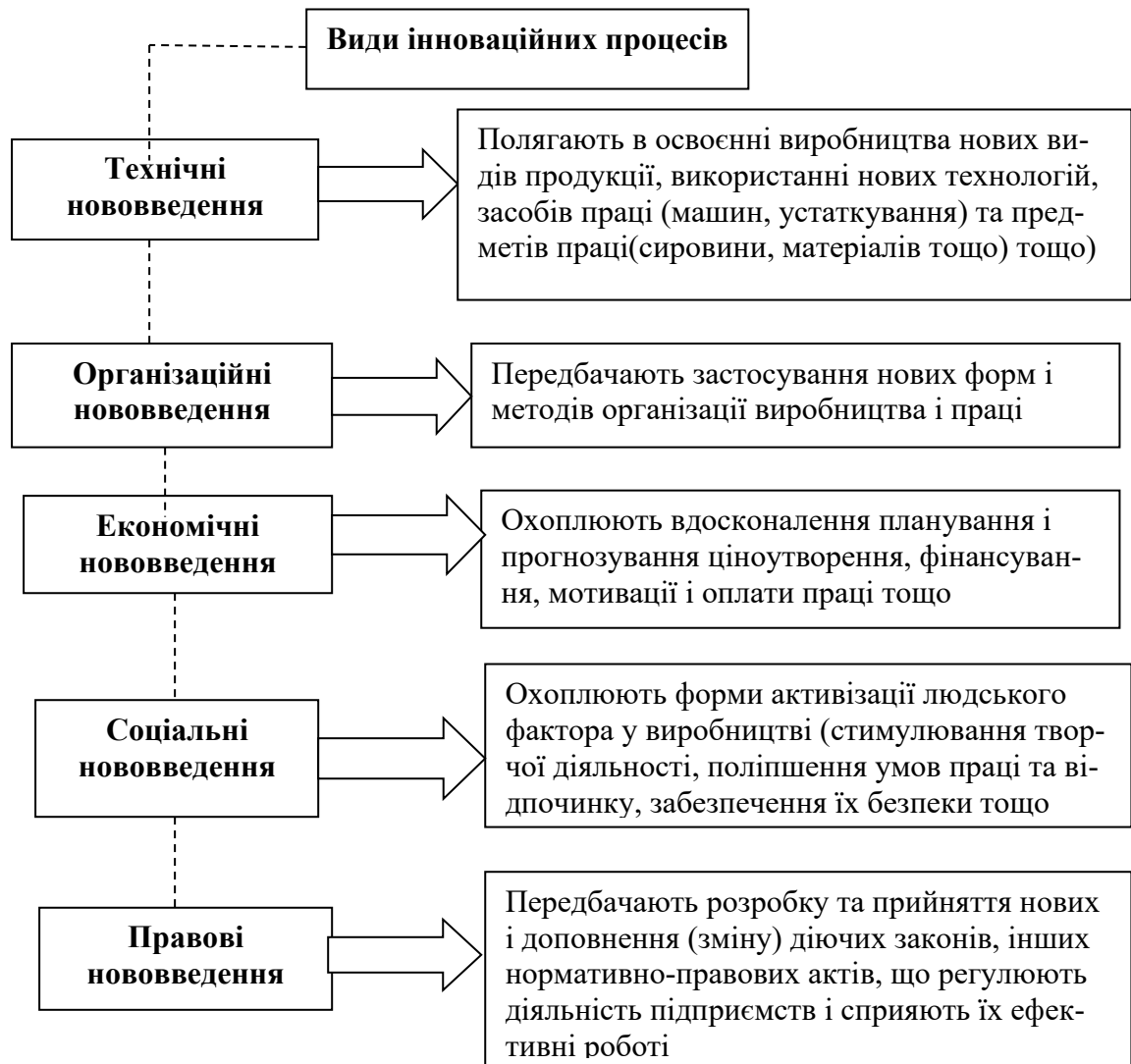

Рис. 1.1. Види інноваційних процесів

–*структурні мобільності економіки*, спроможності її реагувати на зміни в обсягах та структурі суспільних потреб як у поточному, так і в майбутньому періодах.

Інновації відіграють надзвичайно велику роль в економіці, навіть і за скрутних умов. Інноваційні зміни залишаються пріоритетними для більшості підприємств.

Поняття «інноваційний розвиток» використовується на макро- і мікрорівнях управління [7 ,с.22]. В першому випадку воно розглядається, коли

йдеться про дослідження механізму реалізації науково-технічного прогресу на рівні країни, регіону, формування так званої економіки знань, пошуку нових джерел економічного зростання, розробки і побудови державної інноваційної моделі розвитку тощо.

На мікрорівні – рівні підприємства – джерелом розвитку виступають інвестиції. Інноваційний розвиток підприємства – це «визначений шлях або рух, що базується на впровадженні і реалізації інновацій, які спричиняють поліпшення кількісних та якісних характеристик діяльності підприємства, забезпечують зміцнення його ринкових позицій та створюють умови для прогресивного розвитку [7, с.22].

Підприємства обирають напрямок інноваційного розвитку, що базується на розробці і впровадженні інновацій і поліпшенні показників його діяльності – прибутковості, економічного споживання ресурсів, зміцнення ринкових позицій. Напрямами інноваційного розвитку можуть слугувати освоєння нових технологій, нових матеріалів, автоматизація виробництва тощо, що потребує розробки інноваційних проектів як системи взаємопов'язаних між собою заходів інвестиційного характеру з впровадження науково-технічних розробок і нових технологій у виробництво, технічне його переоснащення, освоєння випуску нових конкурентоспроможних видів продукції та її просування у сферу споживання.

Внаслідок різноманітності видів інноваційної діяльності інноваційні проекти можна класифікувати за різними ознаками [8 – 10], таблиця 1.2.

Поширеними є технічні інноваційні проекти різної вартості. Інновація пов'язана з виконанням складних НДР та великими втратами, тому інноваційні розробки потребують ретельного техніко-економічного обґрунтування.

1.2. Оцінка ефективності інвестиційного проекту та рівня інноваційного розвитку підприємства

Сучасна теорія та практика інвестиційного аналізу використовує багато різних методів та прийомів оцінки інвестиційних проектів, які за характером інструментарію, що використовується, можна поділити на дві групи –

формалізовані та неформалізовані.

Таблиця 1.2

Класифікація проєктів за різними критеріями

Класифікаційна ознака	Види проєктів
Залежно від масштабності вирішуваних завдань інноваційні проєкти поділяються на:	1) монопроєкти виконує, як правило, одна організація або один підрозділ. Наприклад, створення конкретного виробу, технології. 2) мультипроєкти спрямовані на досягнення складної інноваційної цілі, наприклад, створення науково-технічного комплексу, вирішення великої технологічної проблеми. Вони об'єднують велику кількість монопроєктів 3) мегапроєкти – це багатоцільові комплексні програми, які потребують централізованого фінансування та керівництва з координаційного центру..
За типом проєкту, розрізняють :	1) технічні, це проєкти, спрямовані на випуск та продаж нових продуктів і пов'язані, як правило, з будівництвом споруд, удосконаленням технологій, розширенням присутності на ринку, тощо; 2) організаційні, це проєкти, що передбачають реформування підприємства, реалізація концепції нової системи управління, створення нової організації чи проведення міжнародного форуму; 3) економічні, метою проєктів є поліпшення економічних показників функціонування системи; 4) соціальні, проєкти пов'язані з реформуванням системи соціального захисту, охорони здоров'я, подоланням наслідків природних, екологічних та соціальних потрясінь та іншими чинниками соціального характеру; 5) змішані.
За масштабом проєкту:	1) малі – вартістю до \$ 5 млн.; 2) середні – до \$10 млн.; 3) великі – до \$50 млн., надвеликі – більше \$ 100 млн.
За тривалістю:	1) короткострокові (до 3 років); 2) середньострокові (від 3 до 5 років); 3) довгострокові (понад 5 років).
За характером предметної галузі :	1) інвестиційні. До інвестиційних, як правило, належать проєкти, головною метою яких є створення чи реновація основних фондів, що вимагає вкладення інвестицій; 2) інноваційні. До інноваційних проєктів належать проєкти, в яких головна мета полягає в розробці й застосуванні нових технологій, ноу-хау та інших нововведень, що забезпечують розвиток систем; 3) дослідження і розвитку. Розробка нового продукту, дослідження у галузі будівничих конструкцій чи розробка нової інформаційно-керуючої системи; 4) освітні. До освітніх проєктів належить проєкти реформування середньої та вищої освіти, створення нових підходів до викладання; 5) комбіновані.
За характером цілей проєкту:	1) кінцеві; 2) проміжні.
За видом потреб, що задовольняються:	1) проєкти, орієнтовані на задоволення існуючих потреб; 2) проєкти орієнтовані на створення нових потреб.

Формалізовані методи засновані на використанні математичного апарата-

ту для розрахунку показників ефективності, що забезпечує високий рівень об'єктивності та достовірності прийнятих на їх основі інвестиційних рішень, а неформальні – на використанні евристичних підходів, результат яких в значній мірі зумовлюється якістю організації роботи експертів, спрямованої на усунення об'єктивного суб'єктивізму їх індивідуальних оцінок.

Основу методології оцінки інвестиційних проектів становлять формалізовані методи, які в свою чергу за способом зіставлення різночасових грошових витрат та результатів поділяються на:

- статичні методи, в яких не враховується зміна вартості грошей з часом;
- динамічні методи, які здебільшого базуються на дисконтуванні майбутніх грошових надходжень та витрат.

До групи статичних належать метод порівняння прибутків (чистих доходів), метод порівняння витрат, метод порівняння прибутковості (рентабельності), метод окупності. Ці методи на практиці достатньо розповсюджені. Вони відображають різні наслідки інвестиційних процесів і мають свої критерії для обґрунтування доцільності капіталовкладення. Обмеженість розрахунків одним періодом цих методів не показує динаміку платежів, яка суттєво впливає на реалізацію інтересів інвестора. Тому найчастіше використовують динамічні моделі.

У динамічних моделях оцінку ефективності реалізації інноваційних проектів здійснюють за такими показниками [8 – 11]:

- чистий приведений дохід NPV;
- коефіцієнт (індекс) дохідності ІД;
- коефіцієнт ефективності ІЕ;
- термін окупності інвестицій Ток;
- внутрішня ставка дохідності IRR.

Під чистим приведеним доходом NPV (Net Present Value) розуміють різницю між приведеними до теперішньої вартості (тобто до початкового моменту часу) сумою чистого грошового потоку (ЧГП) за період експлуатації

інвестиційного проекту і сумою інвестиційних витрат (ИС).

$$NPV = \sum_{t=1}^n \frac{\times \ddot{I}_t + A_t}{(1+d)^t} - \sum_{t=1}^m \frac{\dot{E}\tilde{N}_t}{(1+d)^t}, \quad (1.1)$$

де ЧП_t – чистий прибуток у періоді t ;

A_t – амортизаційні відрахування в періоді t ;

n – період реалізації проекту (до 5 років);

m – рік завершення вкладення інвестицій;

d – дисконтна ставка, розмір якої залежить від бажаного рівня доходності інвестора.

Як видно, ЧГП у періоді t дорівнює сумі:

$$\text{ЧГП}_t = \text{ЧП}_t + A_t \quad (1.2)$$

Якщо інвестиції здійснюються одноразово, то формула спрощується і NPV дорівнює:

$$NPV = \sum_{t=1}^n \frac{\times \ddot{I}_t + A_t}{(1+d)^t} - \dot{E}\tilde{N} \quad (1.3)$$

Додатне значення NPV показує, що за розрахунковий період грошові надходження перевищать суму інвестицій, що призведе до зростання доходів інвесторів. В свою чергу, від'ємні значення цих показників показують, що проект не забезпечить отримання нормативної (очікуваної) норми прибутку і є збитковим. При цьому:

якщо $NPV > 0$, то проект можна рекомендувати до реалізації;

якщо $NPV < 0$, то проект необхідно відхилити;

якщо $NPV = 0$, то в разі прийняття рішення про реалізацію проекту він не принесе підприємству додаткового прибутку, і інвестори не отримають доходів на вкладений капітал.

Індекс прибутковості, або дохідності ІД (показник рентабельності) визначають за формулою:

$$^2\ddot{A} = \frac{\sum_{t=1}^n \frac{\times \ddot{I}_t + A_t}{(1+d)^t}}{\sum_{t=1}^m \frac{\dot{E}\tilde{N}_t}{(1+d)^t}} \quad (1.4)$$

Індекс дохідності повинен бути більше за 1 (або 100 %), тільки в цьому випадку проект слід прийняти до реалізації.

Коефіцієнт ефективності ІЕ визначають за формулою:

$$IE = \frac{\overline{\times \ddot{I}}}{\dot{E}\tilde{N}} \quad (1.5)$$

де $\overline{\times \ddot{I}}$ – середньорічна сума чистого прибутку за весь період реалізації інвестиційного проекту.

Термін окупності Ток (Payback Period) інвестицій відповідає періоду, за який чистий грошовий потік стає рівним інвестиційним витратам, тобто:

$$\sum_{t=1}^n \frac{\times \ddot{I}_t + A_t}{(1+d)^t} = \sum_{t=1}^m \frac{\dot{E}\tilde{N}_t}{(1+d)^t} \quad (1.6)$$

Іноді Ток визначають на основі середньорічної суми ЧГП:

$$\dot{O}_{ie} = \frac{\dot{E}\tilde{N}}{\overline{\times \ddot{A}\ddot{I}}} \quad (1.7)$$

Внутрішня ставка дохідності (норма прибутковості) IRR (BCD) – це єдиний позитивний корінь рівняння

$$-\sum_{t=1}^m \frac{\dot{E}\tilde{N}_t}{(1+d)^t} + \sum_{t=1}^n \frac{\times \ddot{I}_t + A_t}{(1+IRR)^t} = 0 \quad (1.8)$$

або

$$-IC + \sum_{t=1}^n \frac{P(t)}{(1+IRR)^t} = 0. \quad (1.9)$$

IRR характеризує максимально припустимий відносний рівень витрат, які можуть бути здійснені при реалізації даного проекту.

Тобто значення IRR показує верхню межу припустимого рівня банківської процентної ставки, перевищення якої робить проект збитковим. Інвес-

тор повинен порівняти отримане для інвестиційного проекту значення IRR з "ціною" залучених фінансових ресурсів (Cost of Capital – CC). Якщо IRR більше CC, проект варто прийняти.

Чим більше значення NPV, IRR, менше значення потрібних інвестицій, періоду окупності Ток, тим проект більш інвестиційно привабливий. Важливим також є показник приросту чистого прибутку. Враховують також показники соціального, екологічного характеру.

В цілому динамічні методи оцінки ефективності інвестицій дають більш об'єктивну картину інвестиційної привабливості інноваційних проектів, тому що дозволяють відстежувати у часі як результати від проекту, так і витрати, що супроводжують його впровадження. Саме ці методи у теперішній час є найбільш застосовуваними як в зарубіжній, так і у вітчизняній практиці.

Оцінку інвестиційної привабливості інноваційного проекту слід розглядати як часткову оцінку інноваційного розвитку підприємства, бо останнє поняття більш широке. В [8] відмічається, що на сьогодні не існує універсальних методик оцінки інноваційної діяльності підприємства. Багато вчених розробляють приватні методики, виходячи з теорії економічної ефективності або існуючої методики оцінки інвестиційного проекту. Це пояснюється тим, що інноваційна діяльність в різних галузях економіки має свою специфіку і різні показники оцінки.

Ряд авторів рівень інноваційного розвитку підприємства рекомендують оцінювати інтегральним показником [7,с.15]. Під *інтегральним показником* рівня інноваційного розвитку підприємства вони розуміють результат оцінювання основних техніко-економічних показників діяльності підприємства як часткових із відповідними ваговими коефіцієнтами. В [7] пропонується інтегральний показник розраховувати за трьома основними складовими: ресурсною, технологічною, ринковою.

Ресурсна складова (Урес) оцінюється на основі показників, що харак-

теризують інноваційний потенціал підприємства: показники використання інвестиційних (фінансових) ресурсів, кадрового, інтелектуального, матеріально-технічного, інформаційного потенціалу.

Технологічна складова (U_{тех}) характеризується показниками технологічного оновлення під час інноваційної діяльності підприємства: визначаються показники ефективності використання основних засобів і технологій, продуктивності праці та продуктивності інформації;

Ринкова складова (U_{ринк}) характеризується результативністю основних показників від інноваційної діяльності підприємства: визначаються показники ринкової віддачі активів, частки фірми на ринку інновацій, рентабельності реалізації інноваційної продукції, ритмічності збуту нової продукції.

При цьому інтегральний показник пропонується визначати за формулою

$$Y = \frac{A_1 \cdot X_1 + A_2 \cdot X_2 + \dots + A_n \cdot X_n}{100}, \quad (1.10)$$

де $X_1, \dots, X_i$ – коефіцієнти, які характеризують певний показник;

$A_1, \dots, A_i$ – питома вага коефіцієнта в загальному комплексі оцінок, %.

Окремі показники можна визначити за певними формулами, але більшість з них потребує експертних оцінок. За допомогою цієї методики можна здійснювати моніторинг підприємств за рівнем інноваційного потенціалу, проводити порівняльний аналіз рівня інноваційного розвитку підприємств.

Більш деталізований підхід до визначення інтегрального показника інноваційного розвитку підприємства розглядається в роботах [7], [12].

Зокрема, в роботі [12] пропонується визначати його за формулою середнього геометричного, таблиця 1.3:

$$III_P = \sqrt[3]{УП_{ш} \cdot УП_{мш} \cdot УП_{ср}}. \quad (1.11)$$

де $УП_{ш}, УП_{мш}, УП_{ср}$ – узагальнюючі показники відповідно рівня інноваційного потенціалу, маркетингового забезпечення інноваційної продукції,

соціального розвитку підприємства;

$\Pi_{(j)}$ – часткові показники за напрямками інтегральної оцінки;

$Z_{(j)}$ – коефіцієнти вагомості часткових показників за напрямками інтегральної оцінки, розраховані на основі методу експертного оцінювання.

Таблиця 1.3

**Узагальнена система економіко-соціального оцінювання
інноваційного розвитку підприємства**

Вид показника	Відповідні коефіцієнти
ПОКАЗНИКИ РІВНЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА $\sum \Pi_{(j)} = \Pi_{(1,1)} \cdot Z_{(1,1)} + \Pi_{(1,2)} \cdot Z_{(1,2)} + \dots + \Pi_{(1,10)} \cdot Z_{(1,14)} \quad (1)$	
Виробничо-технологічні показники	коефіцієнт оновлення продукції ($\Pi_{(1,1)}$), коефіцієнт основних виробничих фондів ($\Pi_{(1,2)}$), коефіцієнт фондівдачу ($\Pi_{(1,3)}$) коефіцієнт матеріаломісткості ($\Pi_{(1,4)}$), коефіцієнти механізації та автоматизації виробництва ($\Pi_{(1,5)}$), коефіцієнт прогресивності технологій ($\Pi_{(1,6)}$).
Науково-технічний показник	коефіцієнт наукомісткості ($\Pi_{(1,7)}$).
Фінансово-економічні показники	коефіцієнт самофінансування ($\Pi_{(1,8)}$), коефіцієнт використання позиченого капіталу ($\Pi_{(1,9)}$) коефіцієнт витрат на придбання результатів НДДКР ($\Pi_{(1,10)}$), коефіцієнт рентабельності інвестиційної діяльності ($\Pi_{(1,11)}$), коефіцієнт рентабельності реалізованої інноваційної продукції ($\Pi_{(1,12)}$).
Трудові показники	коефіцієнт плинності кадрів ($\Pi_{(1,13)}$), коефіцієнт частки спеціалістів, які виконують наукові та науково-технічні роботи ($\Pi_{(1,14)}$).
ПОКАЗНИКИ РІВНЯ МАРКЕТИНГОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА $\sum \Pi_{(j)} = \Pi_{(2,1)} \cdot Z_{(2,1)} + \Pi_{(2,2)} \cdot Z_{(2,2)} + \dots + \Pi_{(2,6)} \cdot Z_{(2,6)} \quad (2)$	
	коефіцієнт ринкової частки ($\Pi_{(2,1)}$)

Система маркетингових показників	коефіцієнт передпродажної підготовки ($\Pi_{(22)}$), коефіцієнт зміни обсягів продажу ($\Pi_{(23)}$) коефіцієнт доведення продукту до споживача ($\Pi_{(24)}$), коефіцієнт рекламної діяльності ($\Pi_{(25)}$), коефіцієнт використання зв'язків з громадськістю ($\Pi_{(26)}$).
ПОКАЗНИКИ СОЦІАЛЬНОГО РІВНЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА $УП_{CP} = \Pi_{(3.1)} \cdot Z_{(3.1)} + \Pi_{(3.2)} \cdot Z_{(3.2)} + \dots + \Pi_{(3.12)} \cdot Z_{(3.12)} \quad (3)$	
Показники розвитку системи гуманізації праці	коефіцієнт кваліфікаційного рівня ($\Pi_{(3.1)}$) коефіцієнт можливості для розвитку працівників та їхнього професійного зростання ($\Pi_{(3.2)}$), коефіцієнт витрат на підготовку та навчання працівників ($\Pi_{(3.3)}$) коефіцієнт рівня соціальної напруженості в трудовому колективі $\Pi_{(3.4)}$, коефіцієнт участі працівників в управлінні підприємством ($\Pi_{(3.5)}$).
Показники розвитку системи соціальних гарантій персоналу	коефіцієнт формування доходів працівників та рівень оплати праці ($\Pi_{(3.6)}$), коефіцієнт участі підприємств у соціальній підтримці працівників ($\Pi_{(3.7)}$).
Показники розвитку системи корпоративної відповідальності	коефіцієнт виконання обов'язків перед бюджетом ($\Pi_{(3.10)}$), коефіцієнт створення робочих місць ($\Pi_{(3.11)}$), коефіцієнт витрат на екологізацію виробництва ($\Pi_{(3.12)}$).

Відповідно до формули (1.11) зміна інтегрального показника від 0 до 1 відповідає стійкому інноваційному розвитку підприємства. При значенні інтегрального показника в межах від 0 до 0,4 – підприємство має низькі, від 0,4 до 0,7 – середні, від 0,7 до 1 – високі темпи інноваційного розвитку.

Як видно з таблиці 1.3, для оцінки більшості часткових показників потрібна детальна інформація по підприємству. В умовах недоступності до такої інформації практичне застосування цієї методики ускладнюється.

В інших роботах кількість часткових показників ще більша, що робить ці методики також достатньо складними для застосування їх на практиці.

Виходячи з теорії економічної ефективності, у [8] пропонуються наступні показники, які можна кількісно визначити.

Рентабельність інноваційної діяльності (R_{ID}) показує, який прибуток підприємство отримує з 1 вкладеної гривні в інновації та розраховується за

наступною формулою:

$$R_{\text{ИД}} = \frac{\Pi_{\text{ИД}}}{B_{\text{ИД}}} \times 100\%, \quad (1.12)$$

де $\Pi_{\text{ИД}}$ – прибуток від інноваційної діяльності;

$B_{\text{ИД}}$ – витрати на інноваційну діяльність.

Частка прибутку від інноваційної діяльності ($\Pi_{\text{ИП}}$) показує, яку частину від чистого прибутку підприємства становить прибуток, отриманий від реалізації інноваційної продукції, процесів, послуг.

$$\Pi_{\text{ИП}} = \frac{\Pi_{\text{ИД}}}{\Pi}, \quad (1.13)$$

де $\Pi_{\text{ИП}}$ – прибуток від реалізації інноваційної продукції, процесів, послуг;

Π – чистий прибуток підприємства.

Інноваційний прибуток на одного працівника ($\Pi_{\text{ИП}}$) є своєрідним критерієм продуктивності праці людей, які займаються інноваціями. Цей показник також дає уяву про ефективність розміщення додаткових ресурсів:

$$\Pi_{\text{ИП}} = \frac{\Pi_{\text{ИД}}}{\sum_{i=1}^T \chi_{\text{ИП}}^{\text{ИД}}}, \quad (1.14)$$

де $\Pi_{\text{ИД}}$ – прибуток від інноваційної діяльності;

$\sum_{i=1}^T \chi_{\text{ИП}}^{\text{ИД}}$ – загальне число працівників, повністю зайнятих інноваційною діяльністю.

Частка витрат на персонал ($C_{\text{ВПД}}$) показує, скільки припадає витрат на персонал, що займається інноваційною діяльністю, та розраховується за наступною формулою:

$$C_{\text{ВПД}} = \frac{\Phi \text{ЗпИД}}{\Phi \text{Зп}}, \quad (1.15)$$

де $\Phi \text{ЗпИД}$ – розмір фонду заробітної плати працівників, що займаються інноваційною діяльністю, грн;

ФЗп – розмір фонду заробітної плати, грн.

Питома вага в структурі основних засобів дослідно-конструкторського, експериментального та лабораторного обладнання ($\Delta OЗ$), розраховується за формулою:

$$\Delta OЗ = \frac{ДКЕЛО}{OЗ}, \quad (1.16)$$

де ДКЕЛО – вартість дослідно-конструкторського, експериментального та лабораторного обладнання;

OЗ – вартість основних засобів підприємства.

Коефіцієнт персоналу, зайнятого в НДДКР ($K_{пр}$), характеризує професійно-кадровий склад підприємства. Він показує частку персоналу, зайнятого безпосередньо розробкою нових продуктів і технологій, виробничим та інженерним проектуванням, іншими видами технологічної підготовки виробництва для випуску нових продуктів або впровадження нових послуг, відносно середньоспискового складу всіх постійних і тимчасових працівників підприємства.

Даний коефіцієнт визначається за формулою:

$$K_{np} = \frac{Ч_1}{Ч_n}, \quad (1.17)$$

де $Ч_1$ – кількість зайнятих у сфері НДР і ДКР, осіб;

$Ч_n$ – загальна чисельність працівників підприємства, осіб.

Коефіцієнт оновлення продукції ($K_{оп}$) відображає частку нової продукції у загальному обсязі продажу продукції підприємства

$$\hat{E}_{\tilde{n}} = \frac{\hat{I}_{\hat{a}\tilde{n}}}{\hat{I}_{\zeta\tilde{n}}} \quad (11.18)$$

де $O_{внп}$ – кількість видів нової продукції, од.;

$O_{зоп}$ – загальна кількість товарної продукції, од.

Коефіцієнт освоєння нової продукції ($K_{нп}$) дає можливість оцінити здатність підприємства до впровадження інноваційної або підвладної технологічним змінам продукції та розраховується за формулою:

$$K_{\text{НП}} = \frac{BP_{\text{НП}}}{BP_3}, \quad (1.19)$$

де $BP_{\text{НП}}$ – виручка від реалізації нової або удосконаленої продукції та продукції, виготовленої за допомогою нових або удосконалених технологій, грн;

BP_3 – виручка від реалізації всієї продукції підприємства, грн.

Економічний ефект E_m за розрахунковий період від інноваційної діяльності розраховується за формулою

$$E_m = \sum_T (P_m - Z_m) \times a_r, \quad (1.20)$$

де P_m – вартісна оцінка результатів інноваційної діяльності за розрахунковий період;

Z_m – вартісна оцінка затрат на інноваційну діяльність за розрахунковий період;

a_r - коефіцієнт дисконтування, що визначається за формулою:

$$a_r = \frac{1}{(1+r)^t}$$

Для оцінки ефективності інноваційної діяльності з позицій споживачів інновацій застосовують показник споживацької привабливості продуктового напрямку інноваційного розвитку (КСП), який розраховується як добуток показника, що враховує співвідношення ціни споживання інноваційної продукції і середньої ціни існуючої на ринку продукції та показника, що враховує оцінку вигоди, отриману споживачем при використанні інноваційної продукції:

$$K_{\text{СП}} = K_{\text{Ц}} \times K_{\text{В}}, \quad (1.21)$$

де $K_{\text{СП}}$ – показник споживацької привабливості продуктового напрямку інноваційного розвитку;

$K_{\text{Ц}}$ – показник, що враховує співвідношення ціни споживання нової або оновленої продукції і середньої ціни існуючої на ринку продукції;

K_B – показник, що враховує оцінку вигод, отриманих споживачем при використанні інноваційної продукції. Для розрахунку K_C використовується формула:

$$K_{Ci} = \frac{C_{i\min}}{C_i}, \quad (1.22)$$

де C_i – ціна інноваційної продукції, грн;

$C_{i\min}$ – мінімальна серед цін на інноваційну або існуючу на ринку продукцію, грн.

Визначення показників за формулами (1.1) – (1.9) можливе, наприклад, для оцінки впливу інновацій в результаті реалізації інноваційного проєкту. За інших умов необхідно отримати детальну інформацію з підприємства відносно науково-дослідних робіт, її результатів. В умовах складності отримання такої інформації доцільно оцінювати вплив на рівень інноваційного розвитку підприємства саме за результатами реалізації інноваційного проєкту.

Інноваційне підприємство забезпечує постійний розвиток інновацій, виконує науково-дослідні і конструкторські роботи. Зрозуміло, що на ці цілі потрібні інвестиції.

1.3. Інвестиції, їх види і значення для підприємства

Інвестиції – це довгострокові вкладення коштів в різного роду проєктів, перш за все інноваційних проєктів. В Законі України « Про інвестиційну діяльність» [2] інвестиції визначаються як всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті і яких створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект.

Особливе значення мають інвестиції у відтворення основних засобів підприємства, які забезпечують його матеріальну базу виробництва. Їх називають капітальними інвестиціями або виробничими інвестиціями.

Інвестиції класифікують за різними ознаками. За об'єктом вкладення капіталу розрізняють інвестиції реальні, фінансові та інтелектуальні. Реальні інвестиції потребують значних витрат: їх витрачають на придбання споруд,

будинків, машин, устаткування, нематеріальні активи. Фінансові інвестиції вкладають в інструменти фондового ринку з метою отримання дивідендів або процентів. Інтелектуальні інвестиції націлені на реалізацію інновацій, на вкладення капіталу в НДР, ноу-хау тощо.

Залежно від складності інноваційних проектів і відповідно терміну інвестування інвестиції поділяють на короткострокові (до 1 року) і довгострокові (більше 1 року), за регіональною ознакою інвестиції поділяють на внутрішні – у межах країни і зовнішні – за її межами.

За формою власності класифікацію наведено на рисунку 1.2 [6,с.213]

Рис. 1.2. Класифікація інвестицій за формою власності

Джерелами інвестування підприємства виступають [6, с.217]:

- залучені фінансові кошти інвестора, (кошти, одержані від продажу акцій, пайові та інші внески громадян і юридичних осіб);
- бюджетні інвестиційні асигнування;
- безкоштовні і благодійні внески, пожертвування організацій, підприємств і громадян;

- позикові фінансові кошти інвестора (облігаційні позики, банківські та бюджетні кредити);
- власні фінансові ресурси інвестора (прибуток, амортизаційні відрахування, відшкодування збитків від аварій, стихійного лиха, грошові нагромадження і заощадження громадян, юридичних осіб, тощо).

1.4. Сучасний стан інновацій та джерел їх фінансування в Україні

Як було відмічено вище, інноваційний розвиток слід розглядати на макро- і макрорівні. В першому випадку оцінюють рівень реалізації науково-технічного прогресу в країні, окремому регіоні. На мікрорівні розглядають ці питання на окремому підприємстві або групі підприємств.

Рівень інноваційної діяльності в країні оцінюють перш за все на основі місця, яке займає дана країна у міжнародних індексах, рейтингах. Україна представлена у кількох міжнародних рейтингах, які оцінюють інноваційний потенціал, технологічну та інноваційну конкурентоспроможність. Найбільш авторитетними є Глобальний індекс інновацій (Global Innovation Index), Індекс інноваційного розвитку агентства Bloomberg (Bloomberg Innovation Index), Глобальний індекс конкурентоспроможності (Global Competitiveness Index), Інноваційний індекс Європейського інноваційного табло (Innovation Union Scoreboard), Глобальний індекс конкурентоспроможності талантів (Global Talent Competitiveness Index) [13 – 15].

Одним з найбільш поширених у світі індексів, що відображає потенціал інноваційної діяльності та її основні результати вважають Глобальний індекс інновацій (Global Innovation Index). Він визначається як середнє значення двох субіндексів: інноваційних витрат та інноваційних результатів, таблиця 1.4 [16]. У 2021 р. перше місце зайняла Швейцарія, а Україна втратила 4 позиції – в основному за рахунок погіршення показників інноваційних результатів.

Протягом досліджуваного періоду достатньо сильні позиції України були за такими показниками, як людський капітал і дослідження, а також рі-

вень розвитку бізнесу.

В Індексі інноваційного розвитку агентства Bloomberg Україна теж займає невисокі позиції, причому у 2021 р. вона втратила дві позиції і зайняла 58 місце серед 60. Особливо слід підкреслити погіршення за показником ефективність вищої освіти (він визначається як частка випускників ЗВО в загальній кількості випускників освітніх установ), але і в цілому для усіх складових індексу спостерігається послаблення.

Що стосується Інноваційного індексу Європейського інноваційного табло, то Україна тут займає практично останнє місце. За цим індексом аналізують

Таблиця 1.4

Місце України у міжнародних рейтингах, що відображають інноваційний розвиток

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Глобальний індекс інновацій	64	56	50	43	47	45	49
<i>Інноваційні витрати</i>	84	76	77	75	82	71	76
Інституції	98	101	101	107	96	93	91
Людський капітал і дослідження	36	40	41	43	51	39	44
Інфраструктура	112	99	90	89	97	94	94
Рівень розвитку ринку	89	75	81	89	90	99	88
Рівень розвитку бізнесу	78	73	51	46	47	54	53
<i>Інноваційні результати</i>	64	40	40	35	36	37	37
Знання та результати наукового пошуку	34	33	32	27	28	25	33
Креативність або результати творчої діяльності	75	58	49	45	42	44	48
Індекс інноваційного розвитку за Bloomberg	33	41	42	46	53	56	58
продуктивність праці	48	50	50	50	60	57	55
патентна активність	25	28	27	27	35	36	36
ефективність вищої освіти	5	5	4	21	28	48	57
виробництво з доданою вартістю	40	46	47	48	58	57	57
Інтенсивність досліджень і розробок	39	45	44	47	54	57	59
концентрація дослідників	39	42	44	46	48	49	52
проникнення високих технологій	31	36	34	32	35	35	39
Інноваційний індекс Європейського інноваційного табло	35	35	35	36	36	33	34

результати реалізації інноваційної політики на основі 27 індикаторів, розподілених на 10 блоків. За результатами рейтингу усі країни, що представлені у табло, а це країни ЄС і деякі інші країни, розподіляються на чотири групи. У 2021 р., як і в попередні періоди, Україна зарахована до групи скромних або повільних новаторів, інноваційні показники яких є приблизно на 50% нижче за середні по ЄС.

В цілому за всіма розглянутими рейтингами Україна в 2021 р. знизилася свої позиції, що свідчить про наявність низки проблем. До них слід віднести наступні [16]:

- наявність неефективного та слабого механізму впровадження інновацій у сферу економічної діяльності та подальшої комерціалізації;
- недостатній рівень державної підтримки інноваційних проектів та їх фінансування як з державного бюджету, так і за рахунок приватних інвесторів;
- мінімальне використання можливостей, передбачених Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, особливо щодо науково-технологічного співробітництва, розвитку підприємництва та промислової політики;
- зменшення обсягів фінансування науки та інновацій, розвитку освіти;
- поширення корупції та політичної нестабільності;
- низький рівень кооперації між інноваційними підприємствами та науково-дослідними установами.

Тим не менш, навіть у період війни 23% підприємств продовжують впровадження інновацій у виробництво, а для 46 % підприємств інновації є актуальними в окремих (конкурентних) ситуаціях. Однак для майже третини (31%) респондентів інновації неактуальні взагалі. При цьому значна частина з них не мала інноваційної діяльності навіть до війни. Такими були основні результати нового 12-го щомісячного опитування підприємств, яке провів Інститут економічних досліджень та політичних консультацій (ІЕД) у квітні 2023 року

[17].

Як і у мирний час, в період війни інновації є пріоритетом для 38% великих підприємств, які активно експортують свою продукцію, і лише для 8% мікро- і 13% малих підприємств. Причому війна ще більше сприяє розриву у фінансових можливостях підприємств залежно від масштабу виробництва.

Актуальність інновацій за галузевою належністю підприємств показана на рисунку 1.3. Для харчової промисловості інновації дуже актуальні для 16 % опитаних підприємств і для 53 % – актуальні в окремих ситуаціях, інакше кажучи, галузь не в самому кінці.

Про можливість модернізації виробництва без підтримки держави більшість підприємств відповіла негативно. 73 % підприємств вказали, що необхідні спеціальні довгострокові програми на галузевому рівні. Станом на сьогодні в умовах невизначеного середовища вони відмічають деградацію та руйнування цілих галузей, з чого буде складно вирватися власними зусиллями.

Рис.3. Актуальність інновацій за галуззю промисловості, % опитаних

ZN,UA

Джерело: Нове щомісячне опитування підприємств «Український бізнес під час війни». Інститут економічних досліджень та політичних консультацій, 2023

Рис. 1.3. Актуальність інновацій за галуззю промисловості України у 2023 р., % опитаних

Можливо, бізнес очікує галузевих програм, зокрема, посиляючись на досвід відбудови інших повоєнних країн. 41 % опитаних вказали на фінансові стимули, 32 % – на необхідність посилення зв'язків з науковими установами, ВНЗами, на брак висококваліфікованих кадрів. Наразі суспільство має високі очікування щодо модернізації економіки країни.

За оперативними даними, Україна втратила значні потужності з виробництва, в тому числі виробництва харчових продуктів. Так, у доповіді Крисанова Д.Ф.[18] є посилання на Світовий банк, який оцінив потребу України у коштах на відновлення та реконструкцію станом на 23.03.2023 у 411 млрд. дол. Щодо аграрного сектора, то станом на 15.09.2022 прямі збитки оцінені в 6,6 млрд дол. , а загалом – понад 40 млрд. дол., в тому числі зруйновані повністю або частково понад 84 тис. одиниць техніки і устаткування на суму 2885,4 млн.дол.

Розглянемо джерела інвестування інвестицій в Україні, таблиця 1.5 [19].

З 2013 р. обсяги інвестицій поступово зростали, деякий спад спостерігався у 2020 р. із-за пандемії COVID, а у 2021 р. ситуація виправилася, проте у 2022 р. вона знову погіршалася із-за воєнних дій.

У досліджуваному періоді більше двох третин інвестицій було здійснено за рахунок власних коштів підприємств. Іноземні інвестиції становлять дуже малу частку, і в останні чотири роки вони практично наближаються до нуля, що свідчить про зниження привабливості країни для інвесторів-нерезидентів. Політична нестабільність в країні, а зараз воєнні дії, не сприяють підвищенню інвестицій, розширенню міжнародних зв'язків.

За статистичними даними [20], у 2021 р.на капітальні інвестиції за видами активів у промисловість країни, включаючи витрати на постачання електроенергії, газу, води, було направлено 191176,5 млн.грн, або 36,15 %

Таблиця 1.5

Динаміка інвестицій в Україну за джерелами інвестування, млн.грн

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
--	------	------	------	------	------	------	------	------	------

Усього	24987 3	21942 0	273116	359216	448462	578726	623979	419837	528801
у т.ч. за рахунок									
коштів державного бюджету	6174,9	6238,7	6919,5	9264,1	15295,	22814,	30834,	36512,5	48545,5
коштів місцевих бюджетів	6796,8	5918,2	14260,	26817,	41565,	50355,	56480,	43558,3	44207,
власних коштів підприємств та організацій, % від усього	165787	154630	184351	248769	310062	409739	408082	279330	362693
власних коштів підприємств та організацій, % від усього	66,3	70,5	67,5	69,2	69,1	70,8	65,4	66,5	68,6
кредитів банків та інших позик	36735	21739,	20740,	27106,	29589,	44825,	67233,	32151	26654,
коштів інвесторів-нерезидентів	4271,3	5639,8	8185,4	9831,4	6206,4	1795,5	4663,9	1729,2	779,0
коштів інвесторів-нерезидентів, % від усього	1,7	2,6	3,0	2,7	1,4	0,3	0,7	0,4	0,1
коштів населення на будівн. житла	24072,	22064,	31985,	29933,	32802,5	34645,7	32422,0	20592,	28576,2
інших джерел фінансування	8036,7	6690,2	6674,7	7495,5	12941,3	14704,7	24070,2	5964,8	14387,5

від усього розміру інвестицій. У підприємства, які виробляють харчові продукти, було інвестовано 3,14 %, а в хлібозаводи – 0,51 % від суми інвестицій в цілому.

На рисунку 1.4 наведені дані за 2021 р. про структуру інвестицій у виробництво харчових продуктів за видами активів, а на рисунку 1.5 – відповідні дані по хлібозаводам. З рисунків слідує, що більше 60 % від сумарних інвестицій (60,39 % і 63,3 %) на підприємствах харчової промисловості було направлено на придбання машин, обладнання, інвентарю.

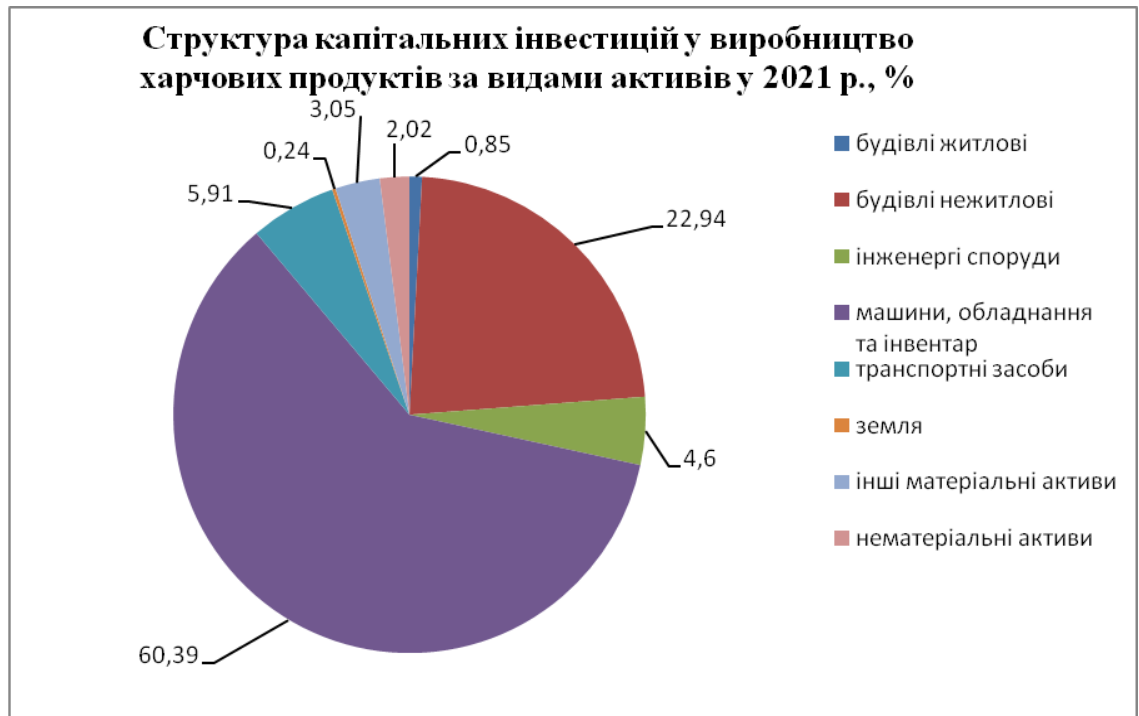

Рис.1.4. Структура капітальних інвестицій у виробництво харчових продуктів за видами активів у 2021 р., %

Рис. 1.5. Структура капітальних інвестицій у виробництво хліба і ХБВ за видами активів у 2021 р., %

Незначний розмір інвестицій (2,02 % і 0,45 %) було витрачено на придбання нематеріальних активів, що свідчить про недостатньо високий рівень використання програмного забезпечення, ноу-хау тощо.

Нове обладнання підприємства, як правило, купують за рубежом країни, тому що вітчизняне машинобудування, на жаль, значно відстає від аналогічного виробництва в країнах ЄС, в Туреччині тощо.

1.5. Інновації в хлібопекарській галузі

Серед різних галузей харчової промисловості важливе місце займає хлібопекарська галузь, адже її продукція є товаром першої необхідності для пересічного українця.

В останні роки спостерігається зниження споживання хліба. За рекомендаціями спеціалістів, споживання хліба повинно бути на рівні 277 г/добу. Норма у 277 г/добу, або 101 кг на рік, була встановлена у 2000 р. (Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження наборів продуктів харчування, наборів непродовольчих товарів та наборів послуг для основних соціальних і демографічних груп населення» від 14. Квітня 2000 р.). Але сьогодні добове споживання хліба становить 100 ...150 г – це дані статистики. З підвищенням добробуту українці стали споживати більше м'ясних і молочних продуктів, овочів, фруктів.

Зміни харчової поведінки споживачів сьогодні також зумовлені підвищенням уваги до здорового образу життя, бажанням уникнути захворювання на діабет, ожиріння тощо. З огляду на це, до хліба висуваються вимоги в першу чергу щодо свіжості і простоти рецептури (менше інгредієнтів, але вищої якості), харчової цінності і безпечності. Хліб забезпечує організм людини вуглеводами (крохмалем), що мають повільну швидкість розщеплення (низький глікемічний індекс), харчовими волокнами, рослинними білками,

мінеральними речовинами (калієм, фосфором, кальцієм, магнієм, цинком), вітамінами групи В (В3, В6, В9), має малий вміст жиру.

Підприємства галузі, особливо великі, постійно ведуть роботу по розширенню асортименту продукції, освоюють нові рецептури, нові технології виробництва. Велику допомогу їм надають науково-дослідні установи, в тому числі ВНЗ. Ведучі позиції тут займають Національний університет харчових технологій м. Київ (НУХТ) і Одеський Національний технологічний університет (ОНТУ). На кафедрах технології хлібопекарських і кондитерських виробів цих ВНЗ за останні роки було проведено велику кількість досліджень щодо розробки нової рецептури і технології виробництва продукції функціонального призначення – для людей з проблемами здоров'я, спортсменів, дітей, тощо. Це така продукція, як цільнозернові, білкові і бездріжджові хлібці; хліб з додаванням насіння чіа, кіноа, ягід, фруктів; хліб з цільнозернового борошна, хліб з прадавніх зернових культур, таких як спельта, полба, ейнкрон чи напівполба; хлібобулочні вироби на основі вторинних молочних продуктів, сої, ферментованих зернових продуктів, солодових екстрактів, морських водоростей; хліб з додаванням харчових волокон, наприклад винограду, бобових трав тощо.

Результати досліджень науковців, зокрема науковців ОНТУ, представлені в монографіях, наукових публікаціях, патентах [21], [22], [23] тощо.

В НУХТ великий обсяг робіт був проведений по створенню рецептури і розробки технології виробництва безглютенової продукції [24].

Таким чином, в хлібопекарській галузі інновації перш за все формуються за рахунок розробки нових видів продукції, нових технологій виробництва, що становить основу їх інноваційного розвитку. Значну увагу виробники хліба і ХБВ приділяють новій технології виробництва замороженої продукції, яка дозволяє поставляти в торгові мережі напівфабрикати подовженого строку реалізації. Головна перевага такої продукції полягає у можливості допікати вироби і в реальному часі реалізувати свіжі вироби споживачу.

Другим напрямом інновацій при виробництві хліба є застосування ви-

сокопродуктивного обладнання, яке дозволяє знизити споживання ресурсів, перш за все, електроенергії, газу, також часу на виробничий процес. Це і потужні тунельні печі з кам'яним подом, тістоподільники для тіста з високою гідратацією, обладнання для забезпечення тривалого бродіння напівфабрикатів (опар, заквасок, тіста тощо). Залежно від асортименту, що планується виготовляти, можна підібрати як багатофункціональні виробничі лінії, що складаються з різноманітних модулів для формування широкого асортименту, так і спеціалізовані високопродуктивні лінії з виготовлення одного виду продукту (наприклад, 10 тис. багетів або 30 тис. круасанів за годину) тощо.

Підприємства впроваджують ресурсощадні технології – печі на біопаливі, викорисовують пакувальні матеріали, що можуть повторно перероблятися або здатні розкладатися. Також слід відзначити зростання популярності індивідуальної порційної упаковки (наприклад, кілька скибочок порізаного хліба). Триває розвиток снекового сегменту виробів, якість і структура яких дозволяла б зробити готовий сендвіч, хліб, який мало кришиться або не кришиться взагалі (лаваш, піта, інші плоскі види хліба).

Висновок до розділу 1

Для забезпечення конкурентних переваг в сучасних умовах вітчизняні підприємства фокусують свою увагу на інноваційній діяльності.

Інновації – це новостворені або вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери.

Інновації виступають основою інноваційного розвитку підприємств. Їх реалізація потребує певного фінансування. Аналіз джерел фінансування інновацій показав, що основним джерелом виступають власні гроші підприємств, в тому числі і у воєнний період, хоча можливості підприємств сьогодні

ні дуже обмежені. Підкреслено зниження іноземних інвестицій в країну.

Інновації реалізують як інноваційні проекти, економічну ефективність та інвестиційну привабливість яких оцінюють низкою показників. Серед них найважливішими є NPV, індекс дохідності, строк окупності, IRR.

Аналіз структури інновацій на підприємствах харчової промисловості, зокрема хлібопекарних, свідчить, що більше 60 % витрат припадає на придбання машини, обладнання, інвентар і біля 2 % – на нематеріальні активи (програмне забезпечення, патенти тощо), чого явно недостатньо.

Інноваційна діяльність хлібопекарських підприємств направлена на розробку нових рецептур хліба та ХБВ і технологій їх виробництва. Також значні зусилля хлібозаводи направляють на застосування перспективного високоефективного обладнання, ресурсозберігаючих технологій, на екологічні засоби пакування тощо.

Показано, що інноваційний розвиток будь-якого суб'єкта – це неперервний процес, яким треба керувати для досягнення поставлених цілей, а ними є підвищення конкурентоспроможності і продукції, і підприємства в цілому.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОГО І ВНУТРІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩ ФУНКЦІОНУВАННЯ ДОСЛІДЖУВАНИХ ПІДПРИЄМСТВ

2.1. Аналіз ринку хліба і хлібобулочних виробів в Україні

Хлібопекарська галузь – одна з провідних в харчовій промисловості, адже вона забезпечує населення країни важливим видом продукції – хлібом як одним з основних в раціоні харчування пересічного мешканця України. Хліб має високу харчову цінність. За статистичними даними, у 2020 р. середньорічне споживання хліба і хлібних продуктів становило 96,6 кг (8,05

кг на місяць, або 268 г на добу) на одну особу, в той час як м'яса споживалось 53,8 кг, молока і молочних продуктів – 201,9 кг, яєць – 278 шт, риби і рибопродуктів – 12,4 кг, цукру – 27,8 кг, олії та інших рослинних жирів – 12,3 кг, картоплі 134 кг, овочів та баштанних – 164 кг, фруктів, ягід, горіхів та винограду – 56,5 кг. Споживчий кошик українця передбачає споживання дорослою працездатною людиною на рік 62 кг хлібу пшеничного та 39 кг хлібу житнього, тобто споживання повинно бути на рівні 277 г/день.

Але офіційні дані свідчать про скорочення споживання хліба і хлібобулочних виробів (ХБВ). Динаміка виробництва хліба і ХБВ за період 2000–2021 рр. приведена на рисунку 2.1[25]. Зниження випуску зумовлено перш за все зниженням чисельності населення країни, хоча мають місце і інші причини. У 2022– 2023 рр. споживання хліба ще більше впало, бо з країни виїхало біля 6...7 млн. мешканців із-за воєнних дій.

Ринок хліба є високо конкурентним: на ньому працюють не тільки великі, середні, а й малі підприємства. Значну конкуренцію становлять міні-пекарні. Крім того, сьогодні випікають хліб і в домашніх умовах. Зростає імпорту замороженої продукції, яку допікають у супермаркетах, інших місцях. Як відмічено у [26], основними гравцями на хлібному ринку є великі підприємства, які виробляють біля 60 % загального обсягу продукту, таблиця 2.1. Великі промислові потужності хлібозаводів розташовані переважно у передмістях Києва, Харкова та інших міст, що певним чином сприяє підви-

Рис. 2.1. Динаміка виробництва хліба і ХБВ в Україні, тис. т

Таблиця 2.1

Основні учасники ринку хліба та хлібобулочних виробів України

Ланцюг постачання	Кількість учасників	Основні гравці
Виробництво	Більше 10 хлібо заводів та понад 400 міні-пекарень	ПАТ «Київхліб», ТОВ «ХК «Хлібні інвестиції», ПрАТ «Концерн «Хлібпром», ТОВ «Хлібокомбінат «Куліничі», ГК «Формула смаку», ГК «Хлібодар»
Оптова торгівля	Більше 100 учасників	ТОВ «Август-Кий», ТОВ «Афіна-Груп», ТОВ «Тема-Б», ТОВ ТД «Гекта», ТОВ «Альта-Віста»
Розрібн т ргівля	Торговельні мережі, супермаркети, магазини, МАФи, продовольчі ринки	
Кінцеві споживачі	Населення України	

щенню зайнятості населення сільських територій й розширенню географії постачання основної продукції галузі – хліба нетривалого зберігання – на відстань до 150–200 км.

Фахівці відмічають [26,27,28], що багато малих підприємств працюють в «тіні». Конкуренцію промислового виробництва хліба становлять міні-пекарні, мікропідприємства, інформація по яких не фіксується органами статистики. Наявність «тіньового сектору ринка», який становить біля 40 % загального обсягу виробництва, є великою проблемою, ця частина ринку зовсім непрозора. Іншими словами значна частина населення України споживає

ває хліб, який вироблено невідомо ким, з якої сировини, в яких умовах. При тому, що хліб – один з основних продуктів харчування маємо глобальну загрозу продовольчої безпеки в Україні і, на жаль, Уряд поки що не бореться з цим явищем.

Смакові переваги споживачів хліба та ХБВ відносно стійкі, рисунки 2.2 і 2.3. Як і в 2018р., у 2021 р. на першому місці була продукція з пшеничного

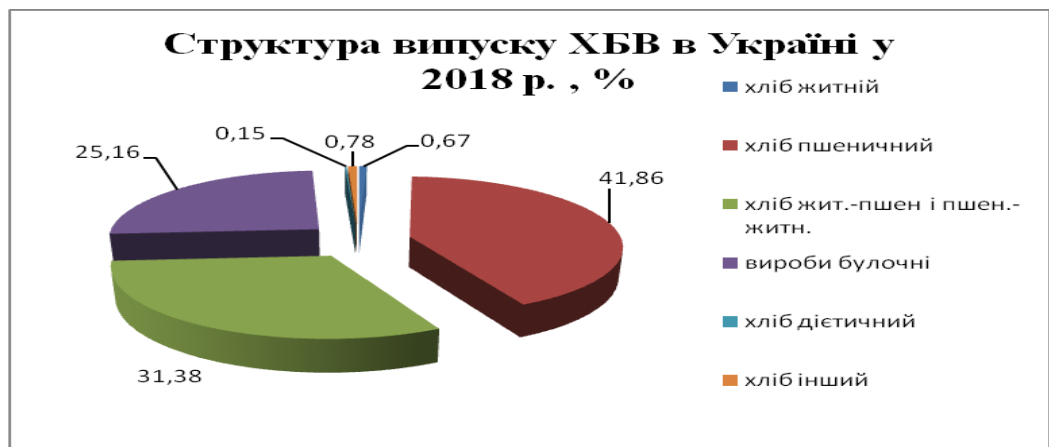

Рис. 2.2. Структура ринку хліба і булочних виробів в Україні у 2018 р.

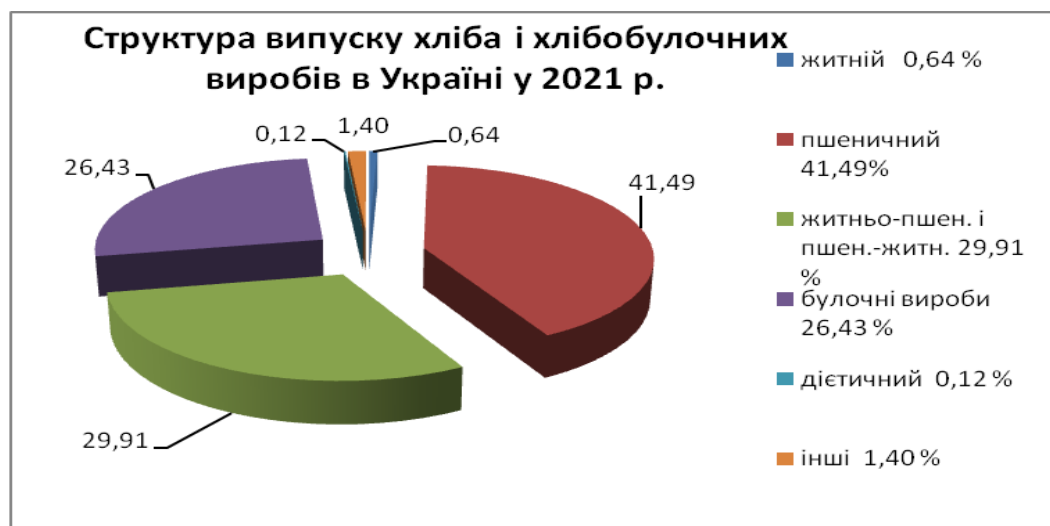

Рис. 2.3. Структура ринку хліба і булочних виробів в Україні у 2021 р.

пшеничного борошна, на другому – хліб житньо-пшеничний і пшенично-житній. Булочні вироби займають третє місце, їх частка становить 25 – 26 %.

Основними проблемами розвитку ринку хліба і хлібобулочних виробів є перш за все економічна і політична ситуація в країні. Продукція галузі реалізується на 99,9 % всередині країни, тому рівень споживання продукції залежить від купівельної спроможності населення, можливостей Держави підтримати і виробників, і споживачів. На сьогодні ці можливості дуже обмежені і в найближчі часи не зміняться.

З 1 жовтня 2016 р. КМ України відмінив дію Постанов № 1548 і 373, і це дозволило підприємствам встановлювати економічні обґрунтовані ціни – відповідно з витратами і середнім рівнем рентабельності. Але постраждав від цього кінцевий споживач. В умовах обмежених доходів населення підняття цін на хліб, інші продовольчі товари призводить ще більше до звуження вітчизняного ринку, рисунок 2.4. За статистичними даними, у 2022 р. [29], ціни на хліб і хлібопродукти зросли у 2,3 р. порівняно з 2017 р., що обумовлено ростом цін на борошно і енергоносії.

Рис. 2.4. Динаміка середніх цін в Україні на хліб з борошна пшеничного 1 г. і борошна у грудні 2017 – 2023 рр., грн/кг

Якщо у 2017 р. частка вартості борошна в ціні на хліб перевищувала 60 %, таблиця 2.2, то в останні роки ця частка поступово знижується, особливо у 2022 – 2023 рр.

Таблиця 2.2

Співвідношення цін на борошно і хліб пшеничний з борошна 1 г.

Рік	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Ціна борошна, грн/кг	9,44	11,34	11,22	12,7	14,66	16,79	15,8
Ціна хліба, грн/кг	14,19	17,48	19,58	21,4	26,29	33,23	35,47
Частка ціни борошна, %	66,53	64,87	57,30	59,35	55,76	50,53	44,80

Дійсно, в ці роки суттєво зросли тарифи на енергоносії, воду, заробітна плата також зростала. Отже, перед підприємствами галузі гостро стоїть проблема економії ресурсів.

Важливим напрямком поліпшення ситуації на ринку хліба і ХБВ є розширення асортименту продукції, пошук нових видів хліба з підвищеним вмістом корисних речовин, нетрадиційної булочної продукції. Зважаючи на те, що все більше число жителів країни прагнуть до здорового способу життя і ведуть боротьбу із зайвою вагою, зростає популярність інноваційних продуктів – хліба дієтичного та лікувально-профілактичного спрямування, що містять зернові суміші, висівки, фруктозу, мед, горіхи, овочеві і фруктові добавки. Але в останні два роки попит на ці види продукції дещо зменшився тому, що ця продукція коштовна.

В проведеному дослідженні [21] підкреслено, що важливу роль у харчуванні повинні відігравати: дієтична продукція, продукція спортивного спрямування, низькокалорійна продукція, продукція з корисними домішками тощо. Узагальнюючи ці напрями, можна стверджувати, що підприємства повинні випускати продукцію для забезпечення здорового образу життя населення країни і саме через харчування гарантувати здоров'я нації.

Нові канали продажів, нові смаки, технологічні інновації, нові ринки збуту – це ті напрями, які сьогодні будуть найбільш перспективними для інвестицій і стануть точками росту для хлібопекарської галузі.

Одними з лідерів хлібопекарської галузі в Україні є ПрАТ «Київхліб» і ПрАТ «Концерн Хлібпром».

2.2. Загальна характеристика досліджуваних підприємств

2.2.1. Характеристика ПрАТ «Київхліб» та тенденції його розвитку

Приватне акціонерне товариство «Київхліб» засновано відповідно до наказу Фонду державного майна України від 19.06.1996 р. №47-АТ шляхом перетворення державного підприємства "Київхлібпром" у відкрите акціонерне товариство [30,31].

Між тим, славетна історія об'єднання київських хлібопекарських підприємств налічує вже більше 80 років. З 1930 року, зі створенням київського тресту «Головхліб» в Києві, було побудовано 12 хлібокомбінатів.

На основі рішення чергових зборів акціонерів (протокол від 27.04. 2013 р., №22) до ПрАТ «Київхліб» в якості виробничих цехів були прийняті дочірні підприємства: «Хлібокомбінат №2», «Дослідний хлібозавод» «Булочно-кондитерський комбінат» та «Хлібінжиніринг», «Київхлібпостач», «Хлібокомбінат №10», «Хлібокомбінат №11», «Хлібокомбінат №12».

Товариство «Київхліб» – визнаний лідер хлібопекарного ринку України. Сьогодні до складу компанії входить 6 виробничих майданчиків у столиці, а також 5 в Київській області, – в містах Бровари, Макаров, Сквир, Біла Церква і Фастів. Частка ринку підприємства становить біля 14 %, а по м. Київ, Київській області – до 70 %.

На власних виробничих потужностях випускається 400 т хлібобулочних і 10 т кондитерських виробів на добу, і це не межа, асортимент продукції налічує близько 250 найменувань. Об'єднання випускає хлібобулочну і кондитерську продукцію під торговими марками: ТМ «Київхліб», ТМ «БКК», ТМ "БКК-преміум", ТМ «Марсель».

За рішенням власника, з метою оптимізації витрат 27.11.2022 р. робота хлібозаводу у м. Фастів була зупинена. На черзі закриття заводу у м. Сквир. Але місцеві органи управління цих міст вважають, що таке рішення в період воєнного стану є неправомірним і недоцільним.

За звітний період розмір статутного капіталу Товариством не

змінювався. Станом на 31.12.2021 р. він складає 39 621 103,00 грн.

Підприємство постійно відслідковує зміни у споживанні хлібної продукції, розширює асортимент, проводить роботу по знаженню витрат тощо. Але у 2019 р. ситуація ускладнилася ковідною пандемією, а з 2022 р. – війною.

В умовах зростання цін на продовольче зерно та борошно, а також на цукор, сіль, дріжджі, транспортні перевезення, газ, електроенергію ПрАТ «Київхліб» намагаєбся зменшувати ризики шляхом концентрації зусиль на продажі високорентабельної якісної продукції і продукції тривалого зберігання; збільшення частки нерегульованих сортів хліба в структурі продажів; виведення на ринок нових видів продукції; проведення маркетингових досліджень і постійного моніторингу ринку; просування іміджу компанії в мережі Інтернет, в СМІ. На виконання вимог ЗУ «Про інформацію для споживачів щодо харчових продуктів» проведені роботи по внесенню змін до всіх рецептур та приведено у відповідність маркування 135 позицій виробів, 99 позицій виробів переведено під нові штрих-коди.

Компанія «Київхліб» приділяє багато уваги якості продукції та правильності технології її виготовлення, починаючи від закупки сировини до виробництва готової продукції. Тому на кожному майданчику підприємства діє атестована технологічна лабораторія та функціонує система управління якістю відповідно до міжнародних стандартів ISO 9001:2009 та ISO:9001. Саме це забезпечує якість та безпечність продукції.

Сьогодні на виробничих майданчиках здійснюється системна реконструкція, постійно удосконалюється і модернізується парк технологічного устаткування, запускаються нові виробничі потужності. Завдяки висококваліфікованим спеціалістам та вдалій реалізації нових рецептур

Підтверджена система управління якістю ISO 9001:2015. З метою покращення рівня інформування кінцевих споживачів та отримання зворотного зв'язку щодо контролю якості продукції компанії, подовжений проєкт гарячої інформаційної лінії Київхліб.

Зусилля були зосереджені на скороченні витрат, закритті збиткових підрозділів, оптимізації логістики, введенні енергозберігаючого обладнання та технологій. Виробники постійно оновлювали асортимент та виводили на ринок нові види продукції.

Основні конкуренти ПрАТ «Київхліб» – це великі підприємства, а також супермаркети, які збільшують власне виробництво, зокрема здоби. Конкурентна позиція ПрАТ – це виведення на ринок нових видів продукції, проведення маркетингових досліджень і постійний моніторинг ринку, облік особливостей попиту ринку і наявності конкурентів, удосконалення якості виготовленої продукції, просування іміджу товариства в мережі інтернет, ЗМІ, інформаційному середовищі.

Постійно ведуться експериментальні роботи та пробні випікання за новими технологіями з використанням сировини та інгредієнтів різних виробників з метою розробки нових видів продукції та покращення якості існуючих. На виконання вимог ЗУ «Про інформацію для споживачів щодо харчових продуктів» проведені роботи по внесенню змін до всіх рецептур та приведено у відповідність маркування на 135 позицій виробів, 99 позицій виробів переведено під нові штрих-коди.

Основні тенденції в роботі підприємства:

- скорочення витрат, закриття збиткових підрозділів, оптимізація логістики, введення енергозберігаючого обладнання та технологій;
- постійне оновлення асортименту;
- перегляд цін;
- технічне переоснащення виробництва;
- проведення рекламних кампаній;
- інші.

На жаль, у 2020 р. і 2021 р. підприємство отримало збитки в розмірі 35109 тис. грн і 39453 тис. грн – відповідно, тобто звітні дані за 2021 р. змінилися в негативну сторону. Причин тут багато. Перш за все це висока

конкуренція, зниження чисельності населення і його купівельної спроможності, значне підвищення вартості борошна, інших видів сировини, ріст тарифів на газ, енергоносії. У 2022 р. ситуація ще більш погіршилася із-за війни.

2.2.2. Загальна характеристика ПрАТ «Концерн Хлібпром»

ПрАТ «Концерн Хлібпром» – відносно нове підприємство, воно має 6 дочірніх підприємств: ТОВ «Агрола Фуд», ТОВ «Вінниця-Хліб», ТОВ «Львівські хлібозаводи», ТОВ «Секюріті Комплаєнс Сервісес», ТОВ «Торговий дім Агрола», ТОВ «Явірмлин» [32]. Виробничі потужності компанії зосереджені на 5 виробничих центрах (4 заводи і комбінат), які розташовані у Вінницькій та Львівській областях. Сьогодні компанія займає до 7,5 % ринку хліба та входить у п'ятірку найбільших хлібопекарських компаній України з обсягом виробництва до 180 т/добу. Компанія має репутацію надійного партнера та добросовісного виробника. Статутний капітал Компанії становить 163546 тис.грн.

Основний вид діяльності – виробництво хліба та хлібобулочних виробів. Компанія працює не тільки на внутрішньому, а й на зовнішніх ринках. Її продукція експортується до Румунії, Молдови, США, Німеччини, Естонії, Азербайджану, Білорусі, Вірменії.

Асортимент продукції представлений більш, ніж 600 найменуваннями, які можна об'єднати в наступні групи: хліб та ХБВ, кондитерські вироби, тістові напівфабрикати, борошно, кава власного обсмаження. У 2020 р. випуск кави збільшився. Основними видами продукції є стандартні сорти хліба, здобні вироби, а також печиво, кондитерські та бараночні вироби. За 77 років діяльності підприємства було розроблено та впроваджено у виробництво понад 150 сортів хлібобулочних, 66 кондитерських та 15 бараночних видів продукції.

Як відмітило керівництво Компанії, вплив COVID–19 на діяльність Компанії не був суттєвим. Компанія орієнтується на потреби ринку, пропо-

нуючи продукти не тільки з пшеничного борошна. В останні роки нарощує випуск крафтової продукції (хліба зернового, бездріжджового, висівкового тощо), реагуючи на нові тенденції, пов'язані з пропагуванням здорового способу життя і здорового харчування.

У 2020 р. структура випуску продукції Компанії становила: хліб пшеничний 61 %, житній 28%, пшенично–житній та житньо–пшеничний 10 %, висівковий 0,3 %, зерновий 0,3 %, без дріжджовий 0,2 %, гречаний 0,2 %, інший 0,01 %. Як видно, структура співвідноситься із структурою виробництва в Україні в цілому.

Для забезпечення якості продукції, компанія розробила власну систему її захисту від підробок виробів, які продаються без пакування. Для цього від підприємства всі роздрібні магазини отримали сертифікати авторизованих точок продажу з голографічним захистом. Ці документи вказують на належність продукції до заводів компанії та дозволяють споживачам уникнути придбання та споживання продукції невідомого походження, а відповідно і без гарантії їх якості.

На базі виробничих потужностей компанія має сертифіковані лабораторії, вони здійснюють не тільки перевірку сировини, але і моніторинг якості власного виробництва. ПрАТ «Концерн Хлібпром» активно здійснює пошук нових технологій виробництва для покращення якісних характеристик продукції та розробки нових. Компанія постійно проводить модернізацію виробничого обладнання, а також оновлює свої потужності шляхом імпорту устаткування з Нідерландів, Німеччини, Швейцарії, яке в свою чергу дає можливість впровадити новітні технології.

Система управління якістю виробництва на ВП «Львівський хлібозавод №1» пройшла сертифікацію за Національним стандартом України ISO 9001:2009. Цей стандарт є офіційним перекладом міжнародного ISO 9001:2008 Quality management systems – Requirements (Системи управління якістю. Вимоги).

У 2020 р. власниками компанії були: Financial & Investment Energy

Holding (F.I.E.H.) Establishment 72,51%, Універсальна інвестиційна група 24,96%, інші (резиденти та нерезиденти) 2,53% . Станом на 31.12.2020 р. та у 2019 році зареєстрований та оплачений акціонерний капітал ПрАТ «Концерн Хлібпром» склав 16 354 578 054 простих акцій номінальною вартістю 0,01 грн. за одну акцію.

Компанія веде активну роботу з розробки нових рецептур, освоює нові технології у виробництві.

Основними напрямками розвитку Компанії є :

- нарощення виробництва у сегменті крафтової випічки;
- розширення асортиментної лінійки нового сегменту хлібної продукції
- хліб для допікання вдома;
- продовження реалізації проектів, які пов’язанні з модернізацією виробничих ліній, з метою покращення свіжості та якості хліба та хлібобулочних виробів;
- розвиток каналу реалізації продукції через мережу Інтернет, розвиток і реалізація своїх власних інтернет–платформ для рітейлу;
- інвестування у розвиток вже наявних продуктових ліній, підвищення енергоефективності виробничих процесів та зменшення собівартості продукції;
- розвиток взаємовідносин та пошук нових партнерів з логістики, для забезпечення вчасної доставки якісної продукції споживачам та оптимізація транспортних витрат.

2.3. Аналіз внутрішнього середовища та оцінка джерел фінансування інвестиційних проєктів на досліджуваних підприємствах

2. 3.1. Аналіз господарської діяльності ПрАТ «Київхліб»

Аналіз зміни основних показників виконаємо на основі звітних даних підприємства у 2020 і 2021 рр. [33] і рекомендацій [34], [35].

Для аналізу використання виробничої потужності складемо таблицю 2.3.

Таблиця 2.3

Використання виробничої потужності підприємства

Показник	2020 рік	2021 рік	Відхилення
1. Середнь річна виробнича потужн сть, тонн	150000	120000	-30000
2. Фактично вироблено продукції, тонн	112000	795 0	-32500
3. Коефіцієнт використання виробничо потужності, частки	0,7467	0,6625	-0,0842

Підприємство володіє великими виробничими потужностями, які в звітному році порівняно з базовим роком зменшилися на 30000 т, що свідчить про зниження виробничого потенціалу підприємства. Виробнича потужність характеризується достатньо високим рівнем використання: коефіцієнт використання виробничої потужності у 2020 році становив 74,67 %, а в звітному році знизився на 8,42 % і склав 66,25 %.

Для аналізу обсягу випуску продукції в натуральному й вартісному вираженні складемо аблицю 2.4. Для переходу до порівняних цін врахуємо індекс росту цін 1,172 виробників хліба і ХБВ у 2021 р. відносно 2020 р.

Таблиця 2.4

Виробництво продукції в натуральному й вартісному виразі

Показник	2020 рік	2021 рік	Відхилення	
			абс	відн.
1. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ), тис.грн				
у діючих цінах	1085273	856017	-229256	-21,12
у порівняних цінах	1085273	730390	-354883	-32,70
2. Фактично вироблено продукції, тонн	112000	79500	-32500	-29,02
3. Середня ціна виробле ої продукції у порівняних цінах, тис.грн/т	9,690	9,187	-0,503	-5,1

У звітному 2021 році в порівнянні з минулим роком значно зменшився обсяг виробництва промислової продукції у діючих оптових цінах підприємства – на 229256 тис. грн, або на 21,12%. Обсяг продукції в натуральному вираженні знизився на 32500 т, або на 29,02 %. Динаміка обсягу виробництва продукції у натуральному виразі свідчить про зниження активності діяльності підприємства на ринку, і це негативно характеризує виробничу діяльність підприємства. Зменшення вартості продукції свідчить про зниження середньої ціни, розрахованої по обсягу виробленої продукції у порівняних цінах.

Для визначення впливу середніх цін на продукцію та обсягу виробленої продукції в натуральному виразі на зміну об'єму виробленої продукції в порівняних цінах складемо таблицю 2.5.

Вплив зміни фактичного обсягу виробленої продукції в натуральному виразі на зміну обсягу виробленої продукції в порівняних цінах складає:

$$\Delta \text{ВП (ОВ)} = (79500 - 112000) * 9,690 = - 314925 \text{ тис.грн}$$

Вплив зміни середньої оптової ціни на зміну обсягу виробленої продукції в діючих цінах складає:

$$\Delta \text{ВП (Ц)} = (9,187 - 9,690) * 79500 = -39988,5 \text{ тис. грн}$$

Загальний вплив чинників на зміну об'єму виробленої продукції в порівняних цінах складає:

$$\Delta \text{ВП} = - 314925 - 39988,5 = -354913,5 \text{ тис. грн}$$

Отже, обидва фактори негативно вплинули на зміну обсягу виробленої продукції у порівняних цінах, але більший вплив мав фактор випуску продукції в натуральному вимірі.

Таблиця 2.5

Вплив факторів на зміну випуску продукції у порівняних цінах

Показник	2020 рік	2021 рік	Відхилення		
			Разом	У тому числі за рахунок	
				ОП	Ц
1. Обсяг виробленої проми-слової продукції в порівняних цінах (без ПДВ), тис. грн	1085273	30390	-354 83	-3 4925	-39988,5
2. Фактично вироблено продукції, т	112000	79500	-32500	- 314925	
3. Середня оптова ціна 1 тис грн/т	9,690	9, 87	-0,503		-39988,

Для аналізу реалізації продукції складемо таблицю 2.6.

У 2020 р. відхилення обсягу реалізованої продукції від обсягу виробленої продукції становило 1540 тис. грн, у той час, як в звітному році це відхилення склало 1292 тис. грн, що свідчить про те, що підприємство на початку кожного року реалізує практично всі залишки продукції минулого року, але більш інтенсивно це було здійснено у 2020 р.

Таблиця 2.6

Обсяги виробленої і реалізованої продукції

Показник	2020 рік	2021 рік	Відхилення	
			Абс.	Відн.
1. Обсяг виробленої промислової продукції в діючих цінах (без ПДВ і акцизного збору), тис. грн	1085273	856017	-229256	- 21,12
2. Обсяг реалізованої продукції в діючих цінах (без ПДВ і акцизного збору), тис. грн	1086813	857309	-2295 4	- 21,12
3. Відхилення обсягу реалізації від обсягу виробництва, тис. грн	1540,0	1292,0	-248,0	

Для аналізу ефективності використання основних засобів складемо таблицю 2.7.

Таблиця 2.7

Показники ефективності використання основних засобів

Показник	2020 рік	2021 рік	Абсолютне відхилення
1. Обсяг виробленої промислової продукції в порівняних цінах (без ПДВ і акцизного збору), тис. грн	1085273	730390	-354883
2. Середньорічна первинна вартість основних засобів основного виду діяльності, тис. грн	421521,5	27336,5	-194185
3. Фондовіддача, грн/грн	2 57	3,213	0,6 8
4. Фондоємність, грн/грн	0,388	0,311	-0,077

Як видно з таблиці, в звітному році порівняно з минулим роком ефективність використання основних фондів основного виду діяльності покращилася: на кожну гривню вартості основних засобів випуск продукції збільшився на 0,638 грн. Відповідно фондоємність продукції зменшилася на 0,077 грн в розрахунку на одну гривню вартості продукції.

Методом факторного аналізу розрахуємо вплив на зміну обсягу виробленої продукції в порівняних цінах зміни середньорічної вартості основних фондів основного виду діяльності та фондовіддачі, таблиця 2.8.

Вплив зміни середньорічної вартості основних засобів основного виду діяльності на зміну обсягу виробленої продукції в порівняних цінах складає:

$$\Delta \text{ВП (ОЗ)} = (227336,5 - 421521,5) * 2,575 = -500026,38 \text{ тис. грн.}$$

Вплив зміни фондовіддачі на зміну об'єму виробленої продукції в порівняних цінах складає:

$$\Delta \text{ВП (ФВ)} = (3,213 - 2,575) * 227336,5 = 145040,68 \text{ тис. грн.}$$

Загальний вплив чинників на зміну об'єму виробленої продукції в порівнянних цінах складає: $-500026,38 + 145040,68 = -354985,7$ тис.грн

У 2021 . в порівнянні з 2020. середньорічна вартість основних фондів основного виду діяльності зменшилася на 194185 тис. грн, і саме цей фактор (екстенсивний) відіграв найбільшу роль у падінні вартості виробленої продукції в порівнянних цінах.

Таблиця 2.8

Вплив зміни фондівддачі й вартості основних засобів на зміну обсягу виробництва продукції в порівнянних цінах

Показник	2020 рік	2021 рік	Відхилення		
			разом	У т.ч. за рахунок	
				ОЗ	Фв
1. Обсяг виробленої продукції в порівнянних цінах (без ПДВ), тис. грн.	10 5273	730390	-354883	-500026,38	145040,
2. Середньорічна вартість основних фондів основного виду діяльності, тис. грн.	4 1521,5	227336,5	-194185	-5000 6,39	
3. Фондові дача грн/грн	2,575	3,213	0,638		145040,68

Аналіз собівартості продукції й витрат на виробництво проведемо методом порівняння фактичної питомої ваги кожного елемента витрат на виробництво з питомою вагою в попередньому році. Для цього складемо аналітичну таблицю 2.9. Як видно з таблиці, на першому місці по витратах стоять матеріальні витрати: їх питома вага у 2020 р. склала 47,78 %, а у 2021 р. знизилася до 41,25 %. В абсолютному виразі матеріальні витрати знизилися на 250988 тис.грн тому, що знизився обсяг випуску продукції. Витрати на оплату праці зменшилися на 96914 тис. грн, тому що чисельність персоналу зменшилася на 363 ос., відповідно зменшилися на 21691 тис.грн відрахування на соціальні заходи.

Таблиця 2.9

Структура витрат на виробництво

Елемент витрат	Абсолютне значення, тис. грн		Структура, %		Відхилення	
	2020 рік	2021	2020	2021	Абс.	Структурн

		рік	рік	рік	значення	
1. Матеріальні витрати	457324	206336	47,7	41,25	-250988	-6,53
2. Витрати на оплату праці	221028	124114	23 09	24,81	969 4	1,72
3. Відрахування на соціальні заходи	48641	26950	5,08	5,39	-21691	0,31
4. Амортизація	38107	18478	3,98	3,69	-19629	-0, 9
5. Інші операційні витрати	191994	124389	20,0	24,86	-67605	4,79
Разом	957094	50 267	100,0	100,0	-456827	0,0

Амортизаційні відрахування в звітному році в порівнянні з минулим роком зменшилися на 19629 тис.грн. Стаття «інші операційні витрати» зменшилася на 67605 тис. грн. Структура витрат підприємства не зовсім стабільна. У 2021 році зменшилася питома вага матеріальних витрат на 6,53 %, що обумовлено зниженням обсягів випуску продукції. Але на 1,72 % зросли витрати на оплату праці, що обумовлено ростом мінімальної оплати праці. Також має місце збільшення інших операційних витрат на 4,79%. Загальна сума витрат на виробництво зменшилася на 456827 тис. грн, що в цілому відповідає зміні обсягу виробленої продукції.

Аналізуючи структуру витрат за елементами в % у базовому і звітному роках, можна відмітити, що найбільшу вагу у витратах займають матеріальні витрати (більше 41%), на другому місці – витрати на оплату праці. Значними також є інші витрати (більше 20%).

Для оцінки витрат на 1 грн. продукції складемо таблицю 2.10. З таблиці випливає, що у звітному році обсяг виробленої продукції в діючих цінах впав на 229256 тис.грн. а операційні витрати зменшилися на 456827 тис.грн, причому темпи спаду витрати випереджали темпи зменшення операційних витрат. Внаслідок цього витрати на 1 грн виробленої продукції суттєво знизилися – на 0,298 грн/грн, або на 33,78%, що позитивно характеризує роботу підприємства по управлінню витратами.

Для аналізу рівня й динаміки фінансових результатів підприємства складемо таблицю 2.11.

Таблиця 2.10

Оцінка витрат на одну гривню продукції

Показник	2020 рік	2021 рік	Відхилення	
			абс	відн

1. Обсяг виробленої продукції в діючих цінах (без ПДВ і акцизного збору), тис. грн	1085273	856017	- 229256	-21,12
2. Операційні витрати на виробництво продукції, тис. грн	957094	50026	- 456827	-47,73
3. Витрати на 1 грн продукції, грн/грн	0,882	0,584	-0,298	-3,78

Чистий збиток підприємства у 2020 р. становив 35109 тис. грн, а у 2021 році він зріс до 39463 тис.грн, тобто підприємство спрацювало неефективно. Це відбулося перш за все за рахунок зниження чистого доходу на 21,12 %. І хоча собівартість реалізованої продукції, адміністративні витрати, витрати на збут зменшилися, витрати інші суттєво зросли, також зросли втрати від участі у капіталі. Як підсумок, збитки у 2021 р. зросли на 4354 тис.грн.

Таблиця 2.11

Фінансові результати підприємства, тис. грн

Найменування статті	Абсолютне значення		Відхилення	
	2020 рік	2021 рік	абс	відн
Чистий дохід від реалізації продукції	1086813	85739	229504	-21,12
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	(91169)	(760495)	-151204	-16,58
Інші операційні доходи	93159	329905	236746	254,13
Адміністративні витрати	(86667)	(71233)	-15434	-17,81
Витрати на збут	(74011)	(11757)	-62254	-84,11
Інші операційні витрати	(138430)	(339586)	201156	145,31
Фінансові результати від операційної діяльності: прибуток		4143	4143	
Фінансові результати від операційної діяльності: збиток	(30835)		-3085	-100
Дохід від участі в капіталі	13	8	-52	-39,10
Інші фінансові доходи	15	0	-15	-100
Інші доходи	23338	0	-23338	-100
Фінансові витрати	(19921)	(8152)	-11769	59,08
Втрати від участі в капіталі	(32)	(14559)	14527	454 р.
Інші витрати	(15668)	(20976)	5308	33,88
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток				
Фінансовий результат до оподаткування: збиток	(4270)	(39463)	-3507	-8,16
Витрати (дохід) з податку на прибуток	7861	0	7861	100
Чистий фінансовий результат: прибуток				
Чистий фінансовий результат: збиток	(35109)	(39463)	-4354	-12,40
Сукупний дохід	-35109	-39463	-4354	-12,40

Для аналізу показників рентабельності складемо табл. 2.12, де указані необхідні для розрахунків показники. З таблиці слідує, що і у 2020 р., і у 2021

р. практично всі показники рентабельності від'ємні, що обумовлено чистим збитком, який було отримано у ці роки, причому у 2021 р. більшість з цих показників рентабельності погіршилася. Тільки рентабельність продукції у 2021 р. позитивна, тому що був отриманий позитивний фінансовий результат від операційної діяльності (4143 тис.грн).

Зведемо розраховані показники діяльності підприємства в таблицю 2.13.

Аналіз даних таблиці показує, що у 2021 р. більшість показників діяльності

Таблиця 2.12

Показники рентабельності, %

Показник	2020 рік	2021 рік	Абсолют е в дхилення
Капітал підприємства, тис. грн (Баланс)	703107,5	557042	-146065,5
Власний капітал підприємства, тис. грн.	15727 ,5	119987,5	-37286
Повна собівартість, тис.грн	1210807	1183071	-27736
Чистий дохід від реалізації про укції, тис.грн	108681	85 309	-229504
Фінансовий результат від операційної діяльності, тис.грн	-30835	4143	34978
Чистий прибуток/збиток, тис.грн	-351 9	-39463	- 4354
Рентабельність капіталу, %	-4,99	-7,08	-2,09
Рентабельність власного капіталу, %	-22,32	-32,89	-10,57
Рентабельн сть продажів, %	-3,23	-4,60	-1,37
Рентабельність пр дукції, %	-2,55	0,35	2,90

підприємства погіршилася. Головне – відбувся спад виробництва: в натуральному вимірі обсяг випуску знизився на 32500 т, або на 29,02 %, у вартісному – на 229256 тис. грн, або на 21,12 %. Зниження ділової активності бізнесу, купівельної спроможності населення мали суттєвий вплив на реальний сектор. Підвищення цін на «все» примусило населення бути більш обачливими у виборі товарів. ПрАТ «Київхліб» це врахував, перейшовши на більш дешеві види продукції. Зменшення обсягів випуску продукції обумовив економію витрат: операційні затрати знизилися на 47,73 %, причому за всіма елементами; повна собівартість знизилася на 2,29 %; знизилися витрати на 1 грн виробленої продукції і матеріалоемність, що слід визнати як позитивний момент. Але перспективи у підприємства не радужні, воно намагається

покращити фінансові результати за рахунок зменшення виробничих майданчиків, скорочення штату працівників тощо. Резервом подальшого росту ефективності діяльності ПрАТ є ріст об'ємів випуску продукції, зокрема хліба і ХБВ як основних її видів; розширення, оновлення асортименту; економія ресурсів; оптимізація чисельності персоналу, підвищення його кваліфікації; організаційна робота по вивченню попиту, робота із СМІ тощо.

Основним джерелом інновацій на підприємстві, як правило, виступає нерозподілений прибуток. Для аналізу джерел фінансових ресурсів ПрАТ

Таблиця 2.13

Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності ПрАТ «Київхліб» за два роки

Показник	2020 р.	2021р.	Відхилення	
			Абсолютне	відн. %
1. Середньорічна виробнича потужність, т	150000	120000	-30000	-20,0
2. Фактично вироблено продукції, т,	112000	79500	-32500	-29,02
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності	0,7467	0,6625	-0,0842	-11,28
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ і акцизного збору), тис. грн в діючих оптових цінах підприємства, в порівнянних цінах	1085273 1085273	856017 730390	-229256 354883	-21,12 -32,70
5. Обсяг реалізованої продукції в діючих цінах (без ПДВ і акцизного збору), тис. грн	1086813	857309	- 29504	-21,12
6. Середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності (п.в), тис. грн	421521,5	227336,5	-194185	-46,07
7. Фондовіддача, грн/грн	2,575	3,213	,6 8	24,77
8. Середній залишок оборотних коштів, тис.грн	339199	277544	-61655	-18,1
9. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	3,204	3,089	-0,115	-3,59
10. Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу, осіб	1233	870	-363	-29,44
11. Середньорічний виробіток одного працівника, тис. грн/ос.	880,19	839,53	-40,66	-4, 8
12. Середньорічна заробітна плата одного працівника, тис. грн	179,26	142,66	-23,14	-12,91
13. Операційні затрати, тис. грн., у т. числі	957094	500267	-456827	-47,73
матеріальні витрати	457324	206336	-250988	-54,88
витрати на оплату праці	221028	124114	-96914	-43,85
відрахування на соціальні заходи	48641	26950	-21691	-44,59
амортизація	38107	18478	-19629	-51,51
інші операційні витрати	191994	124389	-67605	-35,21
14. Затрати на 1 грн. виробленої продукції, грн/грн	0,882	0,584	-0,301	-34,13
15. Матеріалоємність, грн/грн	0,421	0,241	-0,18	-42,75

15. Повна собівартість реалізованої продукції (собівартість реалізованої продукції, адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати), тис. грн	1210807	1183071	-27736	-2,29
16. Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн	-30835	4143	34978	113,44
18. Чистий прибуток (збиток), тис.грн	-35109	-39463	-4354	-12,40
19. Рентабельність продукції, %	-2,55	0,35	2,90	
20. Рентабельність продажів, %	-3,23	-4,60	-1,37	

складемо таблицю 2.14.

Таблиця 2.14

Склад та структура джерел фінансових ресурсів

Стаття пасиву	Абсолютне значення		Структура		Відхилення		У структурі
	На початок року	На кінець року	На початок року	На кінець року	Абсолютного значення		
					абсолютне	відносне	
1	2	3	4	5	6	7	8
2020 рік							
1.Власний капітал	174838	139729	25,73	23,53	-35109	-20,08	-2,20
1.1. Зареєстрований (пайовий) капітал	39621	39621	22,66	28,36	0	0	5,70
1.2.Капітал у дооцінках	29927	0	17,12	0	-29927	-100,0	-17,12
1.3. Додатковий капітал	1360	0	0,78	0	-1360	-100	-0,78
1.4. Резервний капітал	5943	0	3,40	0	-5943	-100,0	-3,40
1.5. Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	97977	100098	56,04	71,64	2121	2,16	15,60
1.6.Неконтрольована частка	10	10	0	0	0	0	0
2.Довгострокові зобов'язання і забезпечення	118718	23506	17,47	3,96	-95212	-80,20	-13,51
3. Поточні зобов'язання і забезпечення	385953	430691	56,80	72,51	44738	11,59	15,71
4. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утриманими для продажу, та групами вибуття	0	0	0	0	0	0	0
Баланс	679509	593926	100,00	100,00	-85583	-12,59	0,00

2021 рік							
1.Власний капітал	139729	100256	23,53	22,09	-39473	-28,25	-1,44
1.1. Зареєстрований (пайовий) капітал	39621	39621	28,36	39,52			11,16
1.2.Капітал у дооцінках	0	0	0	0	0	0	0
1.3. Додатковий капітал	0	0	0	0	0	0	0
1.4. Резервний капітал	0	0	0	0	0	0	0
1.5. Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	100098	60635	71,64	60,48	-39463	-39,42	-11,16
1.6.Неконтрольований капітал	10	0	0	-10	-100		
2.Довгострокові зобов'язання і забезпечення	23506	4869	3,96	1,07	-18637	-79,29	-2,89
3. Поточні зобов'язання і забезпечення	430691	348645	72,51	76,84	-82046	-19,05	4,33
4. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утриманими для продажу, та групами вибуття	0	0	0	0	0	0	0
Баланс	593926	453770	100,00	100,00	-140156	-23,60	0

З таблиці слідує, що і в 2020 р., і особливо у 2021 р., лівова частина балансу припадає на 3-й розділ пасиву – поточні зобов'язання і забезпечення.

Довгострокові зобов'язання у 2021 р. суттєво знизилися до 1,07 %. Тому джерелом інвестицій може слугувати нерозподілений прибуток, який за два роки знизився з 97977 тис.грн до 60635 тис.грн. Зниження відбулося тому, що 2021 р. збиток ще більше зріс, а саме на 4354 тис.грн.

В цілому слід підкреслити зниження ділової активності підприємства: за два роки (з початку 2020 р. до кінця 2021 р.) його баланс знизився на 49,75 % , що негативно характеризує роботу підприємства.

2.3.2. Аналіз господарської діяльності ПрАТ «Концерн Хлібпром»

Аналіз господарської діяльності підприємства виконаємо на основі звітних даних за 2020 р. і 2021 р. [36] [37].

Проаналізуємо ступінь використання виробничих потужностей, основних засобів виробництва, фінансові результати підприємства.

Оцінку використання потужностей підприємства надано в таблиці 2.15.

Таблиця 2.15

Використання виробничої потужності підприємства

Показник	2020 рік	2021 рік	Відхилення
1. Середньорічна виробнича потужність, тонн	100000	100000	-
2. Фактично вироблено продукції, тонн	71500	73300	1800
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частки	0,715	0,733	0,018

Підприємство підвищило випуск продукції в натуральному вимірі на 1800 т, тому коефіцієнт використання виробничої потужності зріс на 0,018 частки. Це свідчить про активізацію діяльності підприємства.

В таблиці 2.16 проаналізовано показники випуску і реалізації продукції підприємством у вартісному вимірі.

Таблиця 2.16

Обсяги виробленої і реалізованої продукції

Показник	2020 рік	2021 рік	Відхилення	
			абс.	відн.
1. Обсяг виробленої промислової продукції в діючих цінах (без ПДВ і акцизного збору), тис. грн	1284518	1483501	198983	15,49
2. Обсяг реалізованої продукції в діючих цінах (без ПДВ і акцизного збору), тис. грн	1269772	1474880	205108	16,15
3. Відхилення обсягу реалізації від обсягу виробництва, тис. грн	-14746	-8621	6125	
4. Середня ціна випущеної продукції, тис.грн/т	17,96	20,24	2,28	12,69

Випуск продукції в діючих цінах зріс на 15,49 % – за рахунок росту випуску в натуральному вимірі (+2,52 %) і за рахунок росту середньої ціни (+12,69 %) продукції. Як позитивний факт роботи підприємства у 2021 р. слід відмітити скорочення перехідних запасів готової продукції, тобто збут продукції був більш продуктивним.

Аналіз показників ефективності використання основних засобів виробництва наведено в таблиці 2.17.

Таблиця 2.17

Показники ефективності використання основних засобів

Показник	2020 рік	2021 рік	Абсолютне відхилення
1. Обсяг виробленої промислової продукції в порівнянних цінах (без ПДВ і акцизного збору),	1284518	1265785,8	-18732,2

тис. грн			
2. Середньорічна первинна вартість основних засобів основного виду діяльності, тис. грн	685114,5	715214	30099,5
3. Фондовіддача, грн/грн	1,875	1,770	-0,105
4. Фондоємність, грн/грн	0,533	0,565	0,032

З таблиці видно, що у звітному році порівняно з минулим роком ефективність використання основних засобів знизилася: показник фондовіддачі зменшився на 0,105 грн/грн, відповідно фондоємність зросла 0,032 грн/грн. Це обумовлено зниженням показника випуску продукції у порівняних цінах (індекс переходу у 2021р. до 2020 р. становив 1,172).

Ріст випуску продукції призвів до росту витрат, таблиця 2.18. За структурою, на першому місці знаходиться стаття матеріальних витрат, причому у 2021 р. витрати зросли на 6 %. Витрати на оплату праці займають друге місце. Достатньо велика частка припадає на статтю «Інші операційні витрати». Витрати на амортизацію практично не змінилися. В цілому операційні витрати зросли на 19,45 %, що перевищило ріст чистого доходу (16,15 %), що

Таблиця 2.18

Структура витрат на виробництво

Елемент витрат	Абсолютне значення, тис. грн		Структура, %		Відхилення	
	2020 рік	2021 рік	2020 рік	2021 рік	Абс. значення	Структури
1. Матеріальні витрати	590836	793807	50,49	56,79	202971	6,30
2. Витрати на оплату праці	311902	322966	26,66	23,11	11064	-3,55
3. Відрахування на соціальні заходи	68384	70598	5,84	5,05	2214	-0,79
4. Амортизація	39453	47321	3,37	3,39	7868	0,02
5. Інші операційні витрати	159537	163010	13,64	11,66	3473	-1,98
Разом	1170112	1397702	100,0	100,0	227590	0,0

свідчить про недостатньо ефективне використання ресурсів на підприємстві. Це вплинуло на рівень витрат на 1 грн виробленої продукції, таблиця 2.19, і на чистий прибуток, який знизився на 61,17 %, таблиця 2.20.

Таблиця 2.19

Оцінка витрат на одну гривню продукції

Показник	2020 рік	2021 рік	Відхилення	
			абс	відн
1. Обсяг виробленої продукції в діючих цінах (без ПДВ і акцизного збору), тис. грн	1284518	1483501	198983	15,49
2. Операційні витрати на виробництво продукції, тис. грн	1170112	1397702	227590	19,45
3. Витрати на 1 грн продукції, грн/грн	0,9109	0,9422	0,0313	3,44

У 2021 р. на 16,15 % зріс обсяг реалізації продукції, а витрати при цьому збільшилися у 2,59 р. Валовий прибуток практично не змінився. Але за рахунок інших доходів, які у 2021 р. суттєво знизилися, фінансовий результат до оподаткування також знизився. Тому і чистий прибуток у 2021 р. знизився на 76,35 %. Відповідно знизилися показники рентабельності, таблиця 2.21.

Таблиця 2.20

Фінансові результати підприємства, тис. грн

Найменування статті	Абсолютне значення		Відхилення	
	2020 рік	2021 рік	абс	відн
Чистий дохід від реалізації продукції	1269772	1474880	205108	16,15
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	(803394)	(1011340)	207946	2,59 р.
Валовий прибуток	466378	463540	-2838	-0,61
Інші операційні доходи	7187	5522	-1665	-23,17
Адміністративні витрати	(144166)	(149088)	4922	3,41
Витрати на збут	(260604)	(271273)	10669	4,09
Інші операційні витрати	(15886)	(8996)	-6890	-43,37
Фінансові результати від операційної діяльності: прибуток	52909	39705	-13204	-24,96
збиток				
Дохід від участі в капіталі				
Інші фінансові доходи	4565	2412	-2153	-47,16
Інші доходи	40310	8352	-31958	-79,28
Фінансові витрати	(58559)	(28320)	-30239	-51,64
Втрати від участі в капіталі	(140)	(160)	20	14,28
Інші витрати	(1422)		-1422	-100,0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	37663	21989	-15674	-41,62
Фінансовий результат до оподаткування: збиток				
Витрати (дохід) з податку на прибуток	6269	(4931)	-1338	-21,34
Чистий фінансовий результат: прибуток	43932	17058	-26874	-61,17
Чистий фінансовий результат: збиток				
Дооцінка необоротних активів	34374			
Інший сукупний дохід до оподаткування	34374			
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	(6188)			
Інший сукупний дохід після оподаткування	28186			
Сукупний дохід	72118	17058	-55060	-76,35

Таблиця 2.21

Показники рентабельності, %

Показник	2020 рік	2021 рік	Абсолютне відхилення
Капітал підприємства, тис. грн (Баланс)	737241	800027	62786
Власний капітал підприємства, тис. грн.	248235	292823	44588
Повна собівартість, тис.грн	1224050	1440697	216647
Чистий дохід від реалізації продукції, тис.грн	1269772	1474880	205108
Фінансовий результат від операційної діяльності, тис.грн	52909	39705	-13204
Чистий прибуток/збиток, тис.грн	43932	17058	-26874
Рентабельність капіталу, %	5,96	2,13	-3,83
Рентабельність власного капіталу, %	17,70	5,82	-11,88
Рентабельність продажів, %	3,46	1,16	-2,30
Рентабельність продукції, %	4,32	2,76	-1,56

Важливим є те, що показники рентабельності хоча і знизилися, залишаються позитивними числами.

В таблиці 2.22 наведено основні показники господарської діяльності ПрАТ «Концерн Хлібпром» за 2 роки.

Таблиця 2.22

Основні техніко–економічні показники виробничо–господарської діяльності ПрАТ «Концерн Хлібпром» за два роки

Показник	2020 рік	2021 рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1. Середньорічна виробнича потужність, т	100000	100000	0	
2. Фактично вироблено продукції, т	71500	73300	1800	2,52
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частка	0,715	0,733	0,018	
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ й акцизного податку): – у діючих оптових цінах, тис грн	1284518	1483501	198983	15,49
– у порівнянних цінах, тис. грн	1284518	1265785,8	-18732,2	-1,46
5. Середньорічна вартість основних фондів за первісн.варт., тис грн	685114,5	715214	30099,5	4,39
6. Фондовіддача, грн/грн	1,875	1,770	-0,105	-5,6
7. Середній залишок оборотних коштів, тис грн	228121	251919	23798	10,43
8. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів, оборотів	5,566	5,854	0,288	5,17
9. Середньооблікова чисельність штатних працівників, осіб	2639	2712	73	2,77
10. Середньорічний виробіток одного працівника, тис грн /осіб	486,74	466,74	-20,00	-4,11
11. Середньорічна заробітна плата одного працівника, тис грн	118,19	119,09	0,90	0,76
12. Операційні витрати на виробництво продукції, тис грн	1170112	1397702	227590	19,45

Матеріальні витрати	590836	793807	202971	34,35
Витрати на оплату праці	311902	322966	11064	3,55
Відрахування на соціальні заходи	68384	70598	2214	3,24
Амортизація	39453	47321	7868	19,94
Інші операційні витрати	159537	163010	3473	2,18
13. Витрати на 1 грн виробленої продукції, грн/грн	0,9109	0,9422	0,0313	3,44
14. Матеріалоемність, грн/грн	0,4660	0,5351	0,0691	14,83
15. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	1269772	1474880	205108	16,15
16. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	803394	1011340	207946	25,88
17. Повна собівартість реалізованої продукції (собівартість реалізованої продукції, адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати), тис. грн	1224050	1440697	216647	17,70
18. Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн	52909	39705	-13204	-24,96
19. Чистий прибуток, тис. грн	43932	17058	-26874	-61,17
20. Рентабельність виробленої продукції, %	4,32	2,76	-1,56	
21. Рентабельність продажів, %	3,46	1,16	-2,30	

З таблиці слідує, що у 2021 р. відбулося збільшення випуску продукції як у натуральному, так і у вартісному вимірі, причому темпи росту продажів випереджали темпи виробництва (16,15 % і 15,49%), що свідчить про активну роботу відділу збуту.

Підприємству вдалося вийти з ковідної ситуації без суттєвих втрат. Але витрати зростали більшими темпами, ніж реалізація (повна собівартість продукції зросла на 17,70 %, тоді як чистий дохід на 16,15 %). Це призвело до різкого зниження фінансового результату від операційної діяльності (на 24,96 %) і чистого прибутку (на 61,17 %).

Знизилася ефективність використання матеріальних, трудових ресурсів, ресурсів основного капіталу: матеріальні витрати зросли на 34,35 %, витрати на 1 грн виробленої продукції зросли на 3,13 коп., або на 3,44 %; продуктивність праці знизилась на 4,11 %; фондівдача знизилася на 5,6 %.

Хоча середньорічна заробітна плата зросла лише на 0,76 %, темпи її зміни випереджають темпи зміни продуктивності праці (-4,11 %), і це свідчить про незадовільне використання трудового потенціалу на підприємстві.

Отже, підприємство має певні резерви покращення використання ма-

[illegible]

пов'язані з необоротними активами, утриманими для продажу, та групами вибуття							
Баланс	723844	750638	100,00	100,00	-85583	-12,59	0
2021							
1.Власний капітал	284294	301352	37,87	35,48	17058	6,00	-2,39
1.1. Зареєстрований (пайовий) капітал	163546	163546	57,53	54,27	0	0	-3,26
1.2.Капітал у дооцінках	218976	218549	77,02	72,52	-427	-0,19	-4,50
1.3. Додатковий капітал	11921	11921	4,19	3,96	0	0	-0,23
1.4. Резервний капітал	0	0	0				
1.5. Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	(110149)	(92664)	-38,74	-30,75	17485		7,99
1.6.Неконтрольований капітал	0	0	0	0	0	0	0
2.Довгострокові зобов'язання і забезпечення	242277	266905	32,28	31,42	24628	10,16	-0,86
3. Поточні зобов'язання і забезпечення	224067	281159	29,85	33,10	57092	25,48	3,25
4. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утриманими для продажу, та групами вибуття	0	0	0	0	0	0	0
Баланс	750638	849416	100,00	100,00	98778	13,16	0

залежність від зовнішніх кредитів у підприємства достатньо велика.

Висновок до розділу 2

Хлібопекарська галузь як важливий представник харчової промисловості забезпечує населення України продуктом першої необхідності – хлібом. Навіть у сучасні часи воєнних дій хлібозаводи працюють без збоїв, поставляючи свою продукцію у різні куточки країни, в тому числі в армію, на окуповані території.

На ринку хлібної продукції працює кілька сотень підприємств, однак біля 65...70 % ринку належить 5...6 крупним компаніям. В цілому ринок високо конкурентний і структурований. Серед визначених важливою є проблема «тіньового» ринку, який, за оцінками експертів, перевищує 40 %.

В роботі досліджено господарська діяльність ПрАТ «Київхліб» та ПрАТ «Концерн Хлібпром», які є лідерами галузі. Перший займає біля 14 % ринку, другий – 8 %.

Дана загальна характеристика кожного Товариства, проаналізовані основні техніко–економічні показники їх діяльності за 2020–2021 рр.

ПрАТ «Київхліб» і ПрАТ «Концерн Хлібпром» відіграють велику роль у своїй регіонах, а сьогодні вони забезпечують хлібом не тільки споживачів їх областей, а й сусідніх. Радіус постачання продукції цих двох підприємств перевищує 150...200 км, бо у східних районах багато підприємств пошкоджено або зруйновано.

Підприємства працюють у складних умовах не тільки із-за воєнних дій. Проблемами є зниження обсягів споживання хліба, в тому числі і у зв'язку з погіршенням фінансового стану населення, різке подорожчання продукції із-за росту цін на сировину, тарифи, росту витрат на оплату праці. Підприємствам галузі сьогодні становлять конкуренцію міні-пекарні і особливо ті суб'єкти, що працюють в «тіні».

Ускладнення політичної ситуації вплинуло на результати роботи навіть таких великих підприємств, як ПрАТ «Хлібпром» і ПрАТ «Концерн Хлібпром». Аналіз основних показників їх господарської діяльності за 2020 і 2021 роки показав, що у 2021 році на обох підприємствах економічна ситуація погіршалася, особливо у ПрАТ «Київхліб». У цього підприємства протягом двох років був відсутній прибуток. Навпаки, у 2021 р. збиток зріс на 4354 тис.грн, або на 12,40 %. Це явилось результатом зниження обсягів випуску продукції, відповідно і реалізації. Показники рентабельності були переважно від'ємні, що свідчить про зниження бізнес-активності підприємства. До позитивних моментів слід віднести наявність у підприємства нерозподіленого прибутку, і хоча у 2021 р. він знизився, але залишився додатним числом.

У ПрАТ «Концерн Хлібпром» ситуація краще: у 2021 р. обсяг випуску і в натуральному, і у вартісному вимірі зріс. Але чистий прибуток зменшився на 26874 тис.грн, або на 61,17 %. Враховуючи, що у підприємства відсутній нерозподілений прибуток, а є збитки, зниження чистого прибутку негативно характеризує діяльність підприємства.

Отже, для обох підприємств актуальною проблемою є підвищення прибутковості їх діяльності. Резервом росту може слугувати освоєння нових видів продукції, нових технологій виробництва, збільшення обсягів випуску

продукції за рахунок цих нових видів, розширення присутності на внутрішньому ринку, а також збільшення експорту.

Також для обох підприємств актуальними є проблеми оптимізації цін на готову продукцію, бо темпи росту обсягів виробництва і реалізації на підприємствах відстають від темпів росту витрат. Отже, з одного боку, треба привести ціни на продукцію у відповідність витратам, а з другого, необхідно ці витрати як можна більше зменшувати.

В умовах війни і росту інфляції вирішити ці проблеми самостійно підприємствам дуже складно. Необхідна допомога держави. Допомога може бути у вигляді надання більш дешевих кредитів, зниження розміру ПДВ на хліб і ХБВ, зниження тарифів на електроенергію, інші ресурси тощо. Відсутність прибутку від діяльності підприємств обмежує податкові надходження до бюджету, тому проблеми хлібопекарів повинні бути в центрі уваги Уряду країни, адже хліб є продуктом першої необхідності для пересічного українця.

РОЗДІЛ 3. ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЄКТУ ДЛЯ ЙОГО ВПРОВАДЖЕННЯ НА ДОСЛІДЖУВАНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

3.1. Комерційний аналіз проєкту

Аналіз ринку хліба та хлібобулочних виробів показав, що в Україні прогнозується і подальше його скорочення, оскільки фактори, які впливають на нього, збережуться і надалі. Дослідження структури споживання хліба та ХБВ за останні роки свідчить про збільшення попиту з боку населення на продукцію «Здорового образу життя». Випуск такої продукції (прочі види) у 2021 р. підвищився більш ніж у 3 рази порівняно з 2013 р. До специфічних їх видів слід віднести продукцію з гречаного, кукурудзяного борошна, з введенням різних природних домішок. В напрямку досліджень в цій сфері працюють науковці і практики, зокрема великий обсяг досліджень ведуть науковці ОНТУ [21], [22], [23]. Були розроблені рецептури хліба і технології випічки хлібобулочних виробів з цільнозернового пшеничного борошна на

хмельових заквасках, хліба із зниженим вмістом натрію, хліба з різними домішками на основі трав тощо. Випічку такої продукції частково здійснюють міні–пекарні. Як правило, продукція міні–пекарень коштовна, хоча може бути більш корисною. Але купівельна спроможність населення на сьогодні знижується, покупці орієнтуються на сегменти виробів середньої і навіть низької цінової категорії.

В роботі пропонується реалізувати проєкт по випуску за новою технологією бездріжджівого хліба зернового на хмельових заквасках масою 0,4 кг. Хмельовий хліб має низку незаперечних переваг: в хлібі відсутні хімічні інгредієнти, в тому числі термофільні дріжджі; хліб має антимікробний, імуностимулюючий і антиалергічний ефект. Завдяки своїми органолептичними властивостями хмельовий хліб сприяє бездоганній роботі кишечника, стимулює активну роботу м'язів шлунково-кишкового тракту. Саме його досить висока щільність і жорсткість сприяють кращому засвоєнню їжі і ефективній роботі травної системи.

Цільовою аудиторією покупців даного хліба буде середньостатистичний покупець, який бажає розширити свій асортимент продукції. Корисним також цей хліб буде людям із захворюваннями серцево–судинної системи та кишково–шлункового тракту.

Оцінимо потенційний попит на нову продукцію в Київському регіоні. Середня чисельність населення у січні 2022 р. Київської області і м. Києві становила 1789531 та 2910195 ос. відповідно [38]. Якщо припустити, що приблизно 3 % населення потенційно будуть споживачами нового виду хліба і добова потреба буде на рівні 140 г, то ємність ринку становить по Київському регіону $4699726 \cdot 0,03 \cdot 0,14 = 19738,8 \text{ кг} = 19,7 \text{ т/добу}$, а за рік 7190,5 т. Враховуючи наявність конкурентів, приймемо добовий випуск продукції на ПрАТ «Київхліб» 4 т/добу. Відповідно річний обсяг випуску буде 1320 т, а з врахуванням коефіцієнта використання основного обладнання 0,4 випуск становитиме 1,6 т/добу і 528 т/рік. Виробництво нової продукції планується в основному на діючому обладнанні, а також на новому, яке необхідне для ви-

готовлення закваски. Норми витрат електроенергії на 1 т хліба 408 кВт-т; води 436 л. Чисельність додаткового персоналу – 4 ос., робота планується в одну зміну. Додаткових складських приміщень не потрібно, тому що продукцію будуть вивозити транспортом підприємства в день виготовлення. Відповідно у Вінницькій і Львівській областях середня чисельність населення у січні 2022 р. становила 1501541 ос. і 2458753 ос. За тих же умов споживання, потреба в новому виді хліба становитиме

$$3960294 * 0,03 * 0,14 = 16633,2 \text{ кг, або } 16,6 \text{ т/добу, за рік } 6059 \text{ т.}$$

Для ПрАТ «Концерн хлібпром» приймемо добовий випуск нової продукції на рівні 1,5 т і 495 т /рік.

3.2. Оцінка інвестиційної привабливості інноваційного проєкту для ПрАТ «Київхліб»

Вихідні дані проєкту представимо у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Вихідні дані проєкту для ПрАТ «Київхліб»

Найменування продукції	Виробництво, т/добу	Коеф. використання основного обладнання	Кількість змін на рік	Річний обсяг випуску, т	Запланована оптова ціна, грн/кг	Річний обсяг випуску продукції, тис грн	Кількість працівників на лінії /зм.	Осн. новне обладнання (діюче)	Оптова ціна одиниці продукції (400 г)
Хліб хмельовий з цільнозернового пшеничного борошна	1,6	0,40	330	528	60	31680	4	Електропід D-200E	24

3.2.1. Розрахунок інвестицій в проєкт

Інвестиційні витрати ІК включають:

витрати K_1 на будівництво нового об'єкта (реконструкцію вироб-

ництва);

витрати K_2 на придбання нового обладнання;

витрати K_3 на поповнення оборотних коштів, необхідних для придбання сировини, матеріалів, енергоресурсів, оплати ПДВ, оплати праці тощо;

витрати K_4 – вартість наукової розробки нової технології.

Так як будівництво (реконструкція) не передбачено, то K_1 буде дорівнювати 0.

Витрати на придбання нового обладнання оцінюють за формулою

$$K_2 = \text{НовОЗ (НА)} + \text{Недоам} - \text{Лікв.} \quad (3.1)$$

де Нов ОЗ – покупна вартість нового обладнання з ПДВ, включаючи 10 % на монтаж і транспортування, а також покупна вартість НМА з ПДВ;

Недоам – залишкова вартість (недоамортизована частина вартості) устаткування, яке вибуває з експлуатації в процесі інвестиційної діяльності,

Лікв– вартість лому.

Для реалізації проекту підприємству необхідно додатково придбати: бункер для зберігання хмелю (40 тис.грн);

2 чани для бродіння закваски ($35,0 \cdot 2 = 70,0$ тис.грн).

Для визначення K_2 складемо таблицю 3.2.

Таблиця 3.2

Кошторис витрат на придбання обладнання

№	Найменування обладнання, марка	Кількість одиниць, шт	Ціна з ПДВ одиницю, тис. грн	Вартість , тис.грн
1	Бункер для зберігання хмелю	1	40,0	40,0
2	Чани	2	35,0	70,0
	Всього витрат на придбання обладнання			110,0
3	Монтаж нового обладнання і транспортно-заготівельні витрати (10 % від вартості нового обладнання);			11,0
	Капітальні вкладення на обладнання			121,0
	В т.ч.ПДВ			20,17
	Капітальні вкладення на обладнання без ПДВ			100,83

Вартість ліцензії на нову технологію виробництва нового виду продукції приймемо рівною 60 тис. грн, в т.ч. ПДВ 10 тис. грн

Вартість ОЗ 121 тис.грн, в т.ч. ПДВ 20,17 тис.грн

Отже, K_2 з НМА буде дорівнювати $100,83 + 50 = 150,83$ тис.грн

Витрати на поповнення власних обігових коштів K_3 обчислюють за формулою

$$K_3 = \Delta K_{\text{ос}} + \text{ПДВ обл.} + Д \quad (3.2)$$

де $\Delta K_{\text{ос}}$ – витрати на поповнення власних обігових коштів для випуску продукції;

$Д$ – витрати на демонтаж старого обладнання (5 % від вартості нових ОЗ з ПДВ);

Для нової продукції $\Delta K_{\text{ос}}$ оцінимо за формулою

$$\Delta K_{\text{ос}} = \Delta \text{ТП} / K_{\text{ос}}, \quad (3.3)$$

де $\Delta \text{ТП}$ – приріст величини обсягів випуску продукції у вартісному вимірі;

$K_{\text{ос}}$ – коефіцієнт оборотності оборотних коштів, який приймемо на рівні звітнього року

$$\Delta K_{\text{ос}} = 31680 / 3,089 = 10255,75 \text{ тис.грн}$$

$$K_3 = 10255,75 + 20,17 + 10,0 = 10285,92 \text{ тис. грн}$$

Загальна сума інвестицій становитиме

$$K_{\text{заг}} = 150,83 + 10285,92 = 10436,75 \text{ тис. грн}$$

3.2.2. Планування джерел для реалізації інвестиційного проєкту

Джерелами для реалізації інвестиційних проєктів виступають: прибуток, який залишився у розпорядженні підприємства, приріст амортизаційних відрахувань, кредит банку.

Амортизаційні надходження визначаються відповідно до норми амортизації певної групи основних виробничих фондів (ОВФ).

Величина амортизаційних відрахувань (A) є сума амортизаційних відрахувань за всіма групами ОВФ і НМА.

Амортизація нового обладнання за ставкою 20 % буде дорівнювати:

$$100,83 * 0,20 = 20,17 \text{ тис. грн.}$$

Амортизація НМА за умови строку служби 10 років:

$$50 * 0,1 = 5 \text{ тис.грн}$$

Величини амортизаційних відрахувань недостатньо, тому підприємству необхідно залучити позикові кошти, взяти кредит в банку під певний відсоток річних (в сучасних умовах від 28% до 32 %). Відсотки за кредитом включаються у поточні витрати (щомісячно, щоквартально, щорічно), а сума кредиту (тіло кредиту) сплачується з чистого прибутку (щорічно, або у відповідний термін – квартал, місяць).

Припустимо, що погашення тіла кредиту відбуватиметься щорічно (наприкінці року) рівними сумами з прибутку.

Сумарні інвестиції $K_{\text{заг}} = 10436,75$ тис.грн

Враховуючи можливість частково фінансувати проєкт за власні кошти (середньорічний нерозподілений прибуток у звітному році становив 80366,5 тис.грн), розрахуємо вартість кредитних грошей як середньозважену величину. Припустимо, що кредитні гроші будуть дорівнювати 40 %, власні 60 %. Вартість власних грошей заплануємо на рівні 12 %, кредиту – 28 %. Отже, маємо:

$$WACC = 0,4 \cdot 12 + 0,6 \cdot 28 = 21,6 \text{ \%}$$

Тіло кредиту становитиме $10436,75 \cdot 0,6 = 6262,05$ тис.грн. В перший рік процент за кредит буде дорівнювати $6262,05 \cdot 0,28 = 1753,37$ тис.грн, у другий рік $3131,025 \cdot 0,28 = 876,69$ тис.грн. Всього проценти за кредит становлять 2630,06 тис.грн. На цю величину зростуть витрати на весь випуск продукції, відповідно зросте повна собівартість 1 т.

3.2.3. Планування поточних витрат

Експлуатаційні витрати відображають в калькуляціях на продукцію. Розрахуємо калькуляцію продукції на 1т і на весь випуск, таблиця 3.3. Витрати на сировину, оплату енергоресурсів, оплату праці розрахуємо в таблицях 3.4 – 3.5.

Таблиця 3.3

Калькуляція собівартості запланованого випуску продукції

№	Найменувати статті витрат	на 1 т, грн	на весь обсяг 528 т, тис.грн
---	---------------------------	----------------	---------------------------------

1	Сировина	29537,81	15595,96
2	Тара		13,20
3	Електроенергія		463,16
4	Заробітна плата основна		392,35
5	Заробітна плата додаткова		117,70
6	Відрахування на соціальні заходи ЄСВ		112,21
7	Амортизація		25,17
8	Витрати на утримання та експлуатацію обладнання		3,63
9	Загальновиробничі витрати		153,02
Виробнича собівартість			16876,4
10	Адміністративні витрати		0
11	Витрати на збут		337,53
12	Інші витрати		0
Повна собівартість		32602,14	17213,93

Таблиця 3.4

Потреба та вартість сировини на 1 т продукції і на весь випуск

Найменування та одиниця вимірювання сировини, кг	Норма витрат на 100 кг борошна, кг	Планова ціна од. сировини (без ПДВ) грн/од	Вартість ресурсів на 1 т продукції, грн	Вартість ресурсів на весь випуск (528 т), тис. грн
	вихід 143			
Коефіцієнт	0,700			
Шишки хмелю, кг	1,5	60,0	900	475,2
Сіль кухонна, кг	1,4	18,0	176,4	93,14
Цукор пісок, кг	5,5	33,0	1270,5	670,82
Борошно пшеничне ц/з, кг	100,0	38,0	26600,0	14044,8
Вода, л	43,6	0,0385	11,75	6,20
Усього, грн			28958,65	
Усього, тис. грн				15290,16

З урахуванням витрат на транспортування (2 %) вартість сировини буде 15595,96 тис.грн.

Оцінимо витрати на тару – лотки для хліба. Орієнтовна ціна лотка 550 грн. В лоток можна розмістити 40 упаковок хліба масою 400 г, тобто 16 кг. Коефіцієнт оборотності приймемо на рівні 5,0.

Отже потрібна кількість лотків на добу:

$1600/16/5,0 = 20,0$ шт., їх вартість $20*550 = 11000$ грн, або 11 тис. грн.

З урахуванням витрат на ремонт приймемо вартість тари $11*1,2 = 13,2$ тис.

грн.

Розрахуємо вартість енергетичних ресурсів, які використовуються при виробництві продукції, таблиця 3.5. В Києві у 2022 р. тариф на електроенергію без ПДВ становив 2,15 грн за 1 кВт.-г

Таблиця 3.5

Розрахунок вартості електроенергії на 1 т і на весь випуск

Найменування, одиниця виміру	Норма витрат на 1 т	Тариф за одиницю без ПДВ, грн	Вартість, грн на 1 т	Вартість ел.енергії на 528 т, тис.грн
Електроенергія, кВт-год	408	2,15	877,2	
Всього, грн.			877,2	
Всього, тис. грн.			0,88	463,16

Розрахунок витрат на заробітну плату. Основну заробітну плату робітників кожної категорії визначають множенням середньооблікової чисельності на відповідну тарифну ставку і на фонд часу роботи підприємства.

На 2022 рік встановлена мінімальна заробітна плата 6500 грн/міс (з 1 жовтня 6700 грн). Додаткову заробітну плату визначають розміром 30 % від величини основної заробітної плати.

Приймемо мінімальну заробітну плату на рівні 6700 грн.

Відрахування на соціальні заходи складають в сучасний період 22 % від суми основної та додаткової заробітної плати.

У виробництві додатково планується пекар 4 р. (міжрозрядний коефіцієнт 1,45), тістоміс 3 р. (міжрозрядний коефіцієнт 1,25), укладальники 2 р. (міжозрядний коефіцієнт 1,09). Отже, основна заробітна плата трьох працівників за рік буде дорівнювати

$$(6700 \cdot 1,45 + 6700 \cdot 1,25 + 2 \cdot 6700 \cdot 1,09) \cdot 12 = 392352 \text{ грн} = 392,35 \text{ тис.грн.}$$

Додаткова заробітна плата на рік становитиме

$$392,35 \cdot 0,30 = 117,70 \text{ тис. грн, ЕСВ} = (392,35 + 117,70) \cdot 0,22 = 112,21 \text{ тис.грн.}$$

Амортизація

За лінійним методом начислення амортизації і 5 -річному строку слу-

жби обладнання отримаємо:

$$100,83 * 0,2 = 20,17 \text{ тис.грн}$$

Амортизацію НМА розрахуємо, виходячи із строку їх служби 10 р.

$$50/10 = 5 \text{ тис.грн.}$$

Отже, витрати за цією статтею становитимуть 25,17 тис.грн.

Розрахунок витрат за статтею «Експлуатація та утримання обладнання» визначають як 3,6 % від вартості нового обладнання

$$100,83 * 0,036 = 3,63 \text{ тис. грн}$$

Витрати за статтею «Загальновиробничі витрати» складають 30% від суми основної і додаткової заробітної плати

$$510,05 * 0,3 = 153,02 \text{ тис. грн}$$

Адміністративні витрати не зміняться.

Витрати на збут, включаючи витрати на рекламу, приймемо на рівні 2 % від виробничої собівартості. Вони будуть дорівнювати

$$16876,4 * 0,02 = 337,53 \text{ тис. грн}$$

Зміна величини собівартості (ΔC) з урахуванням плати за кредит буде дорівнювати $17213,93 + 2630,06 = 19843,99$ тис.грн

3.2.4. Визначення економічного ефекту від впровадження інноваційного проекту

Приріст прибутку $\Delta П$ від впровадження проекту визначають як різницю між приростом товарної продукції $\Delta ТП$ і зміною собівартості продукції ΔC

$$\Delta П = \Delta ТП - \Delta C \quad (3.4)$$

$$\Delta П = 31680 - 19843,99 = 11836,01 \text{ тис. грн.}$$

Приріст чистого прибутку визначають за мінусом податку на прибуток (18%)

$$\Delta ЧП = \Delta П * 0,82$$

$$\Delta ЧП = 11836,01 * 0,82 = 9705,53 \text{ тис грн.}$$

3.2.5. Визначення економічної ефективності інвестицій в проект і його впливу на основні показники діяльності підприємства

Як було відмічено у розділі 1 роботи, для оцінки ефективності інвести-

цій та інвестиційної привабливості проєкту використовують показники:

чистий приведений (дисконтований) дохід (ЧПД), або NPV;

індекс доходності (ІД);

термін окупності інвестицій (Ток);

показник IRR %;

Формули їх розрахунку описані в п. 1.3. розділу 1.

Розрахунки показників наведено в таблиці 3.6.

Таблиця 3.6

Розрахунок показників інвестиційної привабливості проєкту

Показник	Період реалізації проєкту, роки			Всього
	0	1	2	
Приріст чистого доходу, тис. грн		31680,0	31680,0	
Приріст витрат, тис. грн, в т.ч.		19843,99	19843,99	
Амортизація обладнання		25,17	25,17	
Інвестиційні кошти в проєкт, всього тис. грн	10436,75			
Приріст прибутку до оподаткування, тис. грн		11836,01	11836,01	
Податок на прибуток, тис. грн		2130,48	2130,48	
Приріст чистого прибутку, тис. грн		9795,53	9795,53	
Приріст грошового потоку, тис. грн		9820,7	9820,7	
Дисконтний множник (при 21,60 % вартості WACC)		0,822	0,676	
ЧГП, тис. грн		8072,61	6638,79	
Дисконтований ЧГП наростаючим підсумком		8072,61	14711,40	
NPV , тис. грн (за 2 роки)				4274,65
Період окупності Ток за 1-й рік, років				1,29
Період окупності дисконтований, років		$1 + (10436,75 - 8072,61) / 6638,79$		1,36
Індекс доходності ІД (за 2 роки)				1,41
IRR % за 2 роки				27

Результаті розрахунків показали, що показник NPV = 4274,65 тис. грн – вище 0; індекс доходності дорівнює 1,41, тобто перевищує 1.

При рівні інвестицій 10436,75 тис.грн строк їх окупності становить 1,36 р. – менше нормативного значення 5 років. Отже, запропонований проєкт по випуску нового виду хліба економічно вигідний, проєкт може бути рекомендований до впровадження.

Визначимо основні техніко-економічні показники в результаті впро-

вадження інноваційного проєкту, таблиця 3.7. Вони відображають прирости значень показників в результаті впровадження проєкту.

Таблиця 3.7

Зміни основних техніко-економічних показників ПрАТ «Київхліб» в результаті впровадження інноваційного проєкту

Показник	2021 р.	Проєкт	Відхилення	
			абсолютне	відн. %
1. Середньорічна виробнича потужність, т	120000	120000	0	0
2. Фактично вироблено продукції, т,	79500	80028	528,0	0,66
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності	0,6625	0,6669	0,0044	0,66
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ і акцизного збору), тис. грн в діючих оптових цінах підприємства, в порівнянних цінах, тис. грн	856017 730390	887697 757420,7	31680 27030,7	3,70 3,70
5. Обсяг реалізованої продукції в діючих цінах (без ПДВ і акцизного збору), тис. грн.	857309	888989	31680	3,70
6. Середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності (п.в), НМА, тис. грн	227336,5	227487,33	150,83	0,07
7. Фондовіддача, грн/грн	3,213	3,330	0,117	3,64
8. Середній залишок оборотних коштів, тис.грн	277544	287829,92	10285,92	3,71
9. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	3,089	3,089	0	0
10. Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу, осіб	870	874	4	0,46
11. Середньорічний виробіток одного працівника, тис. грн/ос.	839,53	866,61	27,08	3,22
12. Середньорічна заробітна плата одного працівника, тис. грн	142,66	142,66	0	0
13. Операційні затрати, тис. грн, у т. числі матеріальні витрати витрати на оплату праці відрахування на соціальні заходи амортизація інші операційні витрати	500267 206336 124114 26950 18478 124389	520110,99 222408,32 124624,05 27062,21 18503,17 127513,24	19843,99 16072,32 510,05 112,21 25,17 3124,24	3,97 7,79 0,41 0,42 0,14 2,51
14. Затрати на 1 грн. виробленої продукції, грн/грн	0,584	0,586	0,002	0,34
15. Матеріалоємність, грн/грн.	0,241	0,250	0,009	3,73
15. Повна собівартість реалізованої продукції (собівартість реалізованої продукції, адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати), тис. грн	1183071	1202949,41	19843,99	1,68
16. Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн	4143	10994,59	11836,01	285,7
18. Чистий прибуток (збиток), тис.грн	-39463	-29667,47	9795,53	24,82
19. Рентабельність продукції, %	0,35	0,91	0,56	
20. Рентабельність продажів, %	-4,60	-3,34	1,26	

З таблиці слідує, що в результаті впровадження проєкту більшість показників діяльності підприємства покращиться:

обсяг випуску продукції зросте на 528 т, або на 0,66 %, а у вартісному вимірі збільшиться на 31680 тис. грн (3,70 %);

при збільшенні вартості основних засобів на 0,07 % фондвіддача зросте до 3,330 грн/грн, або на 3,64 %;

чисельність працюючих збільшиться на 4 ос., при цьому продуктивність праці зросте на 2,89 %.

Головним результатом впровадження проєкту є збільшення чистого прибутку на 9795,53 тис. грн і відповідного зменшення збитку. Покращаться і показники рентабельності: рентабельність продукції зросте до 0,91 %, або на 0,56 %; рентабельність продажів збільшиться на 1,26 %, хоча і залишиться від'ємною величиною. Отже, впровадження проєкту економічно доцільно.

3.3. Оцінка інвестиційної привабливості інноваційного проєкту для ПрАТ «Концерн Хлібпром»

Вихідні дані проєкту представимо у таблиці 3.8.

Таблиця 3.8

Вихідні дані проєкту для ПрАТ «Концерн Хлібпром»

Найменування продукції	Виробництво, т/добу	Коеф. використання основного обладнання	Кількість змін на рік	Річний обсяг випуску, т	Запланована оптова ціна, грн/кг	Річний обсяг випуску продукції, тис грн	Кількість працівників на лінії /зм.	Основне обладнання (діюче)	Оптова ціна одиниці продукції(400 г)
Хліб хмельовий з цільнозернового пшеничного борошна	1,5	0,40	330	495	60	29700	4	Електропід D-200E	24

3.3.1. Розрахунок інвестицій в проєкт

Інвестиції в проект будуть відрізнятися тільки за витратами K_3 на поповнення оборотних коштів, необхідних для придбання сировини, матеріалів, енергоресурсів, оплати ПДВ, оплати праці тощо. Інші види витрат приймемо на тому ж рівні, як і для ПрАТ «Київхліб».

Витрати на поповнення власних обігових коштів K_3 обчислимо на основі інформації по підприємству за 2021 р. за формулами (3.2) і (3.3).
вимірі;

$$\Delta K_{oc} = 29700 / 5,854 = 5073,45 \text{ тис. грн}$$

$$K_3 = 5073,45 + 20,17 + 10,0 = 5103,62 \text{ тис. грн}$$

Загальна сума інвестицій становитиме

$$K_{заг} = 150,83 + 5103,62 = 5254,45 \text{ тис. грн}$$

3.3.2. Планування джерел для реалізації інвестиційного проекту

Підприємству необхідно залучити позикові кошти у вигляді банківського кредиту, тому що амортизаційних відрахувань 25,17 тис.грн не достатньо і нерозподілений прибуток відсутній.

Проценти за кредит (ставка 28 % річних) за умови його повернення протягом двох років будуть дорівнювати:

$5254,45 * 0,28 = 1471,25$ тис.грн за 1-й рік і $2627,23 * 0,28 = 735,62$ тис.грн за 2-й рік, разом 2206,87 тис.грн.

3.3.3. Планування поточних витрат

Калькуляція продукції на 1 т буде відрізнитися за такими статтями, як тара, витрати електроенергії, бо у Львівській області він відрізнявся від аналогічного тарифу у м. Київ.

Калькуляція представлена у таблиці 3.8. Інші витрати відображають в калькуляціях на продукцію. Розрахуємо калькуляцію продукції на 1т і на весь випуск, таблиця 3.9.

Витрати на сировину, оплату енергоресурсів, оплату праці розрахуємо в таблицях 3.10 – 3.11.

Таблиця 3.9

Калькуляція собівартості запланованого випуску продукції

№	Найменування статті витрат	на 1 т, грн	на весь обсяг 495 т, тис.грн
1	Сировина	29537,81	14621,23
2	Тара		13,20
3	Електроенергія		353,43
4	Заробітна плата основна		392,35
5	Заробітна плата додаткова		117,70
6	Відрахування на соціальні заходи ЄСВ		112,21
7	Амортизація		25,17
8	Витрати на утримання та експлуатацію обладнання		3,63
9	Загальновиробничі витрати		153,02
Виробнича собівартість			15791,94
10	Адміністративні витрати		0
11	Витрати на збут		315,84
12	Інші витрати		0
Повна собівартість		32540,97	16107,78

Таблиця 3.10

Потреба та вартість сировини на 1 т продукції і на весь випуск

Найменування та одиниця вимірювання сировини, кг	Норма витрат на 100 кг борошна, кг	Планова ціна од. сировини (без ПДВ) грн/од	Вартість ресурсів на 1 т продукції, грн	Вартість ресурсів на весь випуск (495т), тис. грн
	вихід 143			
Коефіцієнт	0,700			
Шишки хмелю, кг	1,5	60,0	900	445,5
Сіль кухонна, кг	1,4	18,0	176,4	87,32
Цукор пісок, кг	5,5	33,0	1270,5	628,90
Борошно пшеничне ц/з, кг	100,0	38,0	26600,0	13167,0
Вода, л	43,6	0,0385	11,75	5,82
Усього, грн			28958,65	
Усього, тис. грн				14334,54

З урахуванням витрат на транспортування (2 %) вартість сировини буде 14621,23 тис.грн.

Оцінимо витрати на тару – лотки для хліба. Орієнтовна ціна лотка 550 грн. В лоток можна розмістити 40 упаковок хліба масою 400 г, тобто 16 кг. Коефіцієнт оборотності приймемо на рівні 5,0.

Отже потрібна кількість лотків на добу:

$1500/16/5,0 = 18,75$ шт., їх вартість $19 \cdot 550 = 10450$ грн, або 10,45 тис. грн. З

урахуванням витрат на ремонт приймемо вартість тари $10,45 \cdot 1,2 = 13,2$ тис. грн.

Розрахуємо вартість енергетичних ресурсів, які використовуються при виробництві продукції, таблиця 3.11. У Львові в 2022 р. тариф на електроенергію без ПДВ становив 1,75 грн за 1 кВт.-г

Таблиця 3.11

Розрахунок вартості електроенергії на 1 т і на весь випуск

Найменування, одиниця виміру	Норма витрат на 1 т	Тариф за одиницю без ПДВ, грн	Вартість, грн на 1 т	Вартість ел.енергії на 495 т, тис.грн
Електроенергія, кВт-год	408	1,75	714	
Всього, грн.			714	353,43

По інших статтях виробничої собівартості змін не буде.

Адміністративні витрати не зміняться.

Витрати на збут, включаючи витрати на рекламу, приймемо на рівні 2 % від виробничої собівартості. Вони будуть дорівнювати $15791,94 \cdot 0,02 = 315,84$ тис. грн

Зміна величини собівартості (ΔC) з урахуванням плати за кредит буде дорівнювати $16107,78 + 2206,87 = 18314,65$ тис.грн

3.3.4. Визначення економічного ефекту від впровадження інноваційного проєкту

Приріст прибутку $\Delta П$ від впровадження проєкту визначають як різницю між приростом товарної продукції $\Delta ТП$ і зміною собівартості продукції ΔC

$$\Delta П = \Delta ТП - \Delta C \quad (3.4)$$

$$\Delta П = 29700 - 18314,65 = 11385,35 \text{ тис. грн.}$$

Приріст чистого прибутку визначають за мінусом податку на прибуток (18%)

$$\Delta ЧП = \Delta П \cdot 0,82$$

$$\Delta ЧП = 11385,35 \cdot 0,82 = 9335,99 \text{ тис грн.}$$

3.3.5. Визначення економічної ефективності інвестицій в проєкт і його впливу на основні показники діяльності підприємства

Розрахунки показників наведено в таблиці 3.12.

Таблиця 3.12

Розрахунок показників інвестиційної привабливості проєкту

Показник	Період реалізації проєкту, роки			Всього
	0	1	2	
Приріст чистого доходу, тис. грн		29700	29700	
Приріст витрат, тис. грн, в т.ч.		18314,65	18314,65	
Амортизація обладнання		25,17	25,17	
Інвестиційні кошти в проєкт, всього тис. грн	5254,45			
Приріст прибутку до оподаткування, тис. грн		11385,35	11385,35	
Податок на прибуток, тис. грн		2049,36	2049,36	
Приріст чистого прибутку, тис. грн		9335,99	9335,99	
Приріст грошового потоку, тис. грн		9361,16	9361,16	
Дисконтний множник (при 28 %)		0,781	0,610	
ЧГП, тис. грн		7311,06	5710,31	
Дисконтований ЧГП наростаючим підсумком		7311,06	13021,37	
NPV , тис. грн (за 1 рік)				2056,61
Період окупності Ток за 1-й рік, років				0,72
Період окупності дисконтований, років				0,72
Індекс дохідності ІД (за 2 роки)				1,39
IRR % за 1 2 роки				39

Результати розрахунків показали, що показник NPV = 2056,61 тис. грн – вище 0; індекс дохідності дорівнює 1,39, тобто перевищує 1.

При рівні інвестицій 5254,45 тис.грн строк їх окупності становить 0,72 р. – менше нормативного значення 5 років.

Отже, запропонований проєкт по випуску нового виду хліба еконо-мічно вигідний, проєкт може бути рекомендований до впровадження.

Визначимо основні техніко-економічні показники ПрАТ «Концерн Хлібпром» в результаті впровадження інноваційного проєкту, таблиця 3.13 .

Дані таблиці 3.13 свідчать, що в результаті реалізації інноваційного проєкту основні показники діяльності ПрАТ «Концерн Хлібпром» покращаться:

обсяг випуску продукції а натуральному вимірі зросте на 495 т, або на 0,68 %, а у вартісному – на 2,00 % ;

при рості вартості основних засобів на 0,02 % фондівіддача підвищить-

ся на 0,035 грн/грн, або на 1,98 %;

підвищиться продуктивність праці на на 1,85 % при збільшенні чисельності працюючих на 4 ос. %

знижаться витрати на 1 грн виробленої продукції на 0,68 % і матеріаломісткість на 0,11 %.

Головним результатом є суттєвий приріст чистого прибутку, він зростає на 54,73 %, відповідно зростуть рентабельність продукції і рентабельність продажів.

Слід підкреслити, що темпи росту витрат не випереджають темпи росту чистого доходу, що свідчить про грамотну фінансову політику на підприємстві.

Таблиця 3.13

**Зміни основних техніко-економічних показників ПрАТ
«Концерн Хлібпром» в результаті впровадження інноваційного проєкту**

Показник	2021 рік	Проект	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1. Середньорічна виробнича потужність, т	100000	100000	0	
2. Фактично вироблено продукції, т	73300	73795	495	0,68
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частка	0,733	0,738	0,005	0,68
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ й акцизного податку): – у діючих оптових цінах, тис грн	1483501	1513201	29700	2,00

– у порівнянних цінах, тис. грн	1265785,8	1291127,13	25341,33	2,00
5. Середньорічна вартість основних фондів за первісн.варт., тис грн (з НМА)	715214	715364,83	150,83	0,02
6. Фондовіддача, грн/грн	1,770	1,805	0,035	1,98
7. Середній залишок оборотних коштів, тис грн	251919	257022,62	5103,62	2,02
8. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів, оборотів	5,854	5,854	0	0
9. Середньооблікова чисельність штатних працівників, осіб	2712	2716	4	0,15
10. Середньорічний виробіток одного працівника, тис грн /осіб	466,74	475,38	8,64	1,85
11. Середньорічна заробітна плата одного працівника, тис грн	119,09	119,09	0	0
12. Операційні витрати на виробництво продукції, тис грн	1397702	1416016,65	18314,65	1,31
Матеріальні витрати	793807	808794,86	14987,86	1,89
Витрати на оплату праці	322966	323476,05	510,05	0,16
Відрахування на соціальні заходи	70598	70710,21	112,21	0,16
Амортизація	47321	47346,17	25,17	0,05
Інші операційні витрати	163010	165689,36	2679,36	1,64
13. Витрати на 1 грн виробленої продукції, грн/грн	0,9422	0,9358	-0,0064	-0,68
14. Матеріалоемність, грн/грн	0,5351	0,5345	-0,0006	-0,11
15. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	1474880	1504580	29700	2,01
16. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис грн	1011340	1029338,81	17998,81	1,78
17.Повна собівартість реалізованої продукції (собівартість реалізованої продукції, адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати), тис грн	1440697	1459011,65	18314,65	1,27
18.Фінансовий результат від операційної діяльності, тис грн	39705	51090,35	11385,35	28,67
19. Чистий прибуток, тис. грн	17058	26393,99	9335,99	54,73
20. Рентабельність виробленої продукції, %	2,76	3,50	0,74	
21. Рентабельність продажів, %	1,16	1,75	0,59	

3.4. Порівняння результатів впровадження проєкту на досліджуваних підприємствах

Для порівнянн показників досліджуваних підприємств складемо таблицю 3.14.

Перш за все слід порівняти показники ефективності інвестиційної привабливості проєкту. Порівняння дає підстави зробити висновок, що для ПрАТ «Концерн Хлібпром» всі показники значно кращі. Зокрема, строк окупності інвестицій у ПрАТ «Концерн Хлібпром» практично у 2 рази нижчий.

Це пояснюється меншим розміром інвестицій, які були потрібні для реалізації проєкту. В структурі активів ПрАТ «Київхліб» більшу питому вагу займають оборотні активи, а коефіцієнт їх оборотності 3,089 практично в 2 рази менший, ніж у ПрАТ «Концерн Хлібпром» (5,854). При визначенні потрібних оборотних коштів на реалізацію проєкту це зіграло основну роль, тому що найбільша частка в інвестиціях припадає саме на оборотні кошти.

Порівняння показників ефективності використання ресурсів свідчить, що більш високих результатів досягло київське підприємство: фондівіддача, матеріалоємність, продуктивність праці на цьому підприємстві значно кращі.

В таблиці виділені показники, які косвено характеризують вплив інновацій на результати діяльності підприємств. Це показники приросту в процентах: чистого доходу, чистого прибутку, повної собівартості, продуктивності праці, фондівіддачі, матеріалоємності. Практично за всіма цими показниками ситуація для ПрАТ «Київхліб» краща. Але це не означає, що у підприємства відсутні проблеми. Основний недолік в його роботі – це зниження обсягів випуску продукції, посилення конкуренції з боку інших виробників, збитковість діяльності, яка тільки ускладнюється, застарілість основних засобів тощо.

На обох підприємствах частина продукції випускається за прогресивною технологією у замороженому вигляді. Тому підприємства можуть частину нового виду хліба теж випускати за цією технологією і пропонувати її міні-пекарням для доведення продукції до кінцевої форми.

Таблиця 3.14

Порівняння показників досліджуваних підприємств після впровадження інноваційного проєкту

Показник	ПрАТ «Київ хліб»	ПрАТ «Концерн Хлібпром»	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1	2	3	(3) – (2)	5
Інвестиції, тис грн	10436,75	5254, 45	-5182,3	-49,65
Строк окупності, р.	1,36	0,72	-0,64	-47,06
NPV, тис грн	4274,65	2056,61	-2218,04	-51,89

Індекс дохідності	1,41	1,39	-0,02	-1,42
<i>Коефіцієнт оборотності оборотних коштів</i>	3,089	5,854	2,765	89,51
Приріст обсягу випуску, т	528	495	- 33	-6,25
Приріст обсягу випуску, %	0,66	0,68	0,02	3,03
<i>Витрати на 1 грн виробленої продукції, грн/грн</i>	0,586	0,936	0,350	59,69
Приріст чистого доходу, тис грн	31680	29700	-1980	-6,25
Приріст чистого доходу, %	3,70	2,01	-1,69	
Приріст чистого прибутку, тис грн	9795,53	9335,99	-459,54	-4,69
Приріст чистого прибутку, %	24,82	54,73	29,91	
<i>Чисельність працюючих</i>	874	2716	1842	210,76
<i>Приріст повної собівартості, тис грн</i>	19843,99	18314,65	-1529,34	-7,71
Приріст повної собівартості, %	1,68	1,27	-0,41	
Приріст чисельності працюючих, %	0,46	0,15	-0,31	
<i>Продуктивність праці, тис грн/ос.</i>	866,61	475,38	-391,23	-45,14
Приріст продуктивності праці, %	3,22	1,85	-1,37	
<i>Середньорічна заробітна плата, тис.грн</i>	142,66	119,09	-23,57	-16,52
<i>Вартість основних засобів, тис грн</i>	227487,3	715364,3	487877	214,46
<i>Фондовіддача, грн/грн</i>	3,330	1,805	-1,525	-45,80
Приріст фондовіддачі, %	3,64	1,98	-1,66	
<i>Матеріалоємність, грн/грн</i>	0,250	0,534	0,284	113,6
Приріст матеріалоємності, %	3,73	-0,11	-3,84	

Висновок до розділу 3

Підвищення ефективності діяльності підприємств залежить перш за все від фінансових результатів їх діяльності, які зможна покращити за рахунок збільшення обсягів випуску і реалізації продукції. Посилення позицій на ринку, підвищення конкурентоспроможності підприємства потребує впрова-

дження інновацій.

В роботі запропоновано проєкт по організації випуску на обох підприємствах нового виду продукції – хліба бездріжджового на хмельових заквасках. Вихідні дані проєкту для досліджуваних підприємств відрізнялися тільки запланованим обсягом випуску нової продукції відповідно до очікуваного на неї попиту.

Розрахунки дали різні результати. За показниками інвестиційної привабливості проєкт більш вигідно реалізувати на ПрАТ «Концерн Хлібпром». Реалізація проєкту потребує в 2 р. менших інвестицій і відповідно строк їх окупності менший.

Для обох підприємств проєкт є економічним і доцільним до впровадження. Новий вид хліба буде корисним споживачам, які популяризують здоровий образ життя.

Щодо інноваційної роботи підприємств, то для ПрАТ «Київхліб» приріст у відсотках основних показників діяльності вищий, ніж у ПрАТ «Концерн Хлібпром». Але в цілому обом підприємствам необхідно більше уваги приділяти інноваціям як основі підвищення їх конкурентоспроможності.

На обох підприємствах сьогодні частину продукції випускають у замороженому вигляді. Тому і новий вид хліба можна теж випускати за цією прогресивною технологією.

ВИСНОВКИ

Інновації, інноваційний розвиток підприємства є основою підвищення

його конкурентоспроможності. В роботі досліджено теоретичні положення інновацій і інвестицій, описано показники, якими можна оцінити рівень інноваційності.

Проаналізовано сучасний стан інноваційної діяльності в Україні, охарактеризовані джерела інвестування інновацій. Показано, що за світовими рейтингами, Україна, окремі її суб'єкти по рівню інноваційності значно поступаються розвиненим країнам світу.

Значні роботи в цьому напрямі проводяться в хлібопекарській галузі. Хлібопекарська галузь відіграє значну соціальну роль, задовольняючи потреби населення в основному продукті – хлібі і хлібобулочних виробках. На вітчизняному ринку цієї продукції працює багато підприємств, але левову частку ринку займають 6...8 компаній, кожна з яких включає кілька виробників. Асортимент продукції галузі налічує кілька сотень найменувань. Ринок хлібопекарської галузі високо конкурентний.

Аналіз ринку хліба та хлібобулочних виробів показав, що в Україні спостерігається скорочення споживання цих продуктів, і ця тенденція буде мати місце і далі, тому закріплення позицій на ринку є актуальним для будь-якого підприємства.

На сьогодні великою проблемою галузі є тіньовий сектор. Як правило, в «тіні» працюють малі підприємства, якість їх продукції іноді викликає сумніви. Причиною є низький рівень техніки і технології виробництва. Асортимент продукції таких підприємств дуже обмежений.

Враховуючи нові тенденції щодо споживання хліба і ХБВ, які свідчать про збільшення кількості людей як прихильників здорового образу життя, підприємства повинні освоювати випуск новітніх видів продукції за особливою рецептурою, більш корисною для людини.

Інноваційні продукти сьогодні пропонують досвідні організації, в тому числі ВНЗ. Лідерами в цій роботі є Київський Національний університет харчових технологій, Одеський Національний технологічний університет. Вели-

кий обсяг інноваційної роботи проводять також такі крупні підприємства, як ПрАТ «Київхліб», «Концерн Хлібпром».

В роботі дана загальна характеристика цим підприємствам, проаналізована їх господарська діяльність за 2020 і 2021 рр. Показано, що у 2021 р. економічна ситуація погіршилася, особливо на ПрАТ «Київхліб». Більшість показників його діяльності знизилася порівняно з минулим роком. Головне – підприємство другий рік підряд не отримує прибутку. У 2021 р. чистий збиток збільшився на 4354 тис.грн, або на 12,40 %.

Сьогодні актуальним є завдання за рахунок відносно невеликих капіталовкладень в обладнання освоювати випуск нових видів продукції, на які є попит з боку населення. В роботі запропоновано впровадити на обох підприємствах випуск нового виду хліба з цільнозернового пшеничного борошна на хмельових заквасках. Рецептуру і технологію випічки хліба розроблено в ОНТУ. Розрахунки і оцінка інвестиційної привабливості проєкту показали його високу економічну ефективність для обох підприємств. Строк окупності проєкту на ПрАТ «Київхліб» дорівнює 1,36 р. при рівні інвестицій 10436,75 тис.грн. Для ПрАТ «Концерн Хлібпром» ці показники становлять 0,72 р. і 5254,45 тис. грн відповідно.

Фінансові результати покращуються на обох підприємствах: на ПрАТ «Київхліб» приріст чистого прибутку дорівнює 9795,53 тис.грн (на цю величину зменшиться збиток), на ПрАТ «Концерн Хлібпром» чистий прибуток зростає на 9335,99 тис.грн.

Що ж стосується показників, які косвено характеризують поліпшення інноваційного розвитку, то для ПрАТ «Київхліб» вони значно кращі. Але обом підприємствам слід посилювати роботу по впровадженню інновацій, тому що вона є залогом підвищення рівня їх конкурентоспроможності. На обох підприємствах освоєно випуск замороженої продукції, тому частину випуску нового виду хліба можна випускати по цій технології.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про інноваційну діяльність : Закон України від 4 липня 2002 р. № 36 // Ві-

- домості Верховної Ради України. 2002. № 36. – 266 с.
2. Про інвестиційну діяльність: Закон України за станом на 1 груд. 2013 / Верховна Рада України. Київ: Парлам. вид-во, 1991. № 47
 3. Шумпетер Й.А. Теория экономического развития (Исследование предпринимательской прибыли, капитала и цикла конъюнктуры) ; пер. с нем. – М. : Прогресс, 1982. – 453 с.
 4. Семенюк О.М. Інноваційна діяльність як основа розвитку підприємства *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2013. Випуск 33. С. 218–223.
 5. Длугопольський О. Інноваційна діяльність як невід'ємна складова політики структурних перетворень в індустріальному виробництві: світовий досвід та українська специфіка *Вісник Тернопільської академії народного господарства*. 2001. № 6. С. 75.
 6. Кулаковська Т.А. Економіка підприємства (практикум): навч. посіб. [для сту.вищих навч.закладів]. Одеса:Астропринт, 2014. 364 с.
 7. Шиян Н.І. Інноваційний розвиток підприємства: навч. посібник. Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. Харків, 2019. 221 с.
 8. Шкарлет С.М., Ільчук В. П. Інноваційний розвиток підприємства : навч. посіб. Чернігів : Черніг. нац. технол.ун-т, 2015. 307 с.
 9. Інноваційне підприємництво. Конспект лекцій для самостійної роботи студентів/Укладач Л.О.Березовська. Київ 2021. 224 с.
 10. Микитюк П. П, Крисько Ж. Л., Овсянюк-Бердадіна О. Ф., Сковчиляс С. М. Інноваційний розвиток підприємства. Навчальний посібник. – Тернопіль: ПП «Принтер Інформ», 2015. 224 с.
 11. Гойко А.Ф. Методи оцінки ефективності інвестицій та пріоритетні напрями їх реалізації. Київ: ВІРА–Р, 1999. 320 с.
 12. Фарат О.В., Залуцький В.П. Методи оцінювання розвитку інноваційних кластерів промислових підприємств. *Економічна наука* .2015, № 6 URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/6_2015/6.pdf (Дата звернення 20.09.2023 р.)
 13. European Innovation Scoreboard 2021. Most Innovative Countries: URL:

- <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/45940> (дата звернення 20.09.2023 р.).
14. Global Innovation Index 2021. Global Innovation Index URL: <https://www.globalinnovationindex.org/analysis-indicator> (Дата звернення 20.09.2023 р.).
 15. The Bloomberg innovation index. Bloomberg 2022: URL: <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/most-innovative-countries> (Дата звернення 20.09.2023).
 16. Крилов Д.В. Аналіз рейтингового оцінювання розвитку інноваційної діяльності в Україні. *Ефективна економіка*. № 5, 2022
 17. Інновації під час війни не на часі, але як без них відновити країну? URL: <https://zn.ua/ukr/macroeconomics/innovatsiji-pid-chas-vijni-ne-na-chasi-ale-jak-bez-nikh-vidnoviti-krajinu.html> (Дата звернення 23.09.2023 р.).
 18. Крисанов Д.Ф. Збитки аграрного сектора України унаслідок російської агресії і його відновлення згідно «нової аграрної політики/Збірник тез наукового колоквиуму ОНТУ.ОНТУ. 23.05.2023 ((Дата звернення 28.09.2023 р.).
 19. Капітальні інвестиції /Капітальні інвестиції за джерелами фінансування у 2013– 2021 рр./ Державна служба статистики. URL:<http://www.ukrstat.gov.ua> (Дата звернення 02.10.2023)
 20. Капітальні інвестиції /Капітальні інвестиції за джерелами фінансування за видами економічної діяльності у 2021 р./Державна служба статистики URL:<http://www.ukrstat.gov.ua> (Дата звернення 02.10.2023)
 21. Каприльянц, Л. В. , Іоргачова К.Г. Функціональні продукти [Текст] . Одеса : Друк, 2003. 312 с.
 22. Іоргачова К.Г., Лебеденко Т.Є. Хлібобулочні вироби оздоровчого призначення з використанням фітодобавок: монографія. Київ : К–Прес, 2015. 464 с.
 23. Дурбалова І. Н. Інноваційно-інвестиційний вектор розвитку хлібопекарських підприємств. *Food Industry Economics*. 11, 3 (Жов 2019). DOI:<https://doi.org/10.15673/fie.v11i3.1463> (дата звернення 02.10.2023 р.)
 24. Дорохович В.В. Перспективи розроблення органічних борошняних кондитерських виробів спеціального призначення/ *Хлібний та кондитерський*

бізнес . № 2 , 2021. С. 24 – 26

25. Промисловість /Виробництво промислової продукції за видами у 2013–2021 рр./Державна служба статистика. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Дата звернення 05.10.2023)

26. Навольська Н.В. Дослідження ринку хліба і хлібобулочних виробів в Україні/ *Економіка та управління підприємствами* . Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. Випуск 11. 2016 . С.438–441

27. Ніколаєнко С.М., Куліш С.Г., Янченко А.В. Аналіз виробництва хліба та хлібобулочних виробів в Україні *Приазовський економічний вісник* , 2020, № 3 (20). С.252– 258 URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals /2020/3_20_ukr/45.pdf (Дата звернення 07.10.2023)

28. В Україні виробництво хліба скорочується через величезну частку тіньового ринку URL: <https://propozitsiya.com/ua/v-ukrayini -virobnictvo-hliba-skorochuietsya-cherez-velicheznu-chastki-tinovogo-rinku> (Дата звернення 09.10.2023)

29. Ціни/Середні ціни виробників промислової продукції за 2013–2023 рр. /Державна служба статистики URL:<http://www.ukrstat.gov.ua> (Дата звернення 06.10.2023)

30. Офіційний сайт ПрАТ «Київхліб».URL: [http:// kyivhlib . com.ua](http://kyivhlib.com.ua) (Дата звернення 10.10.2023)

31.ПрАТ «Київхліб». Опис бізнесу.URL: https://smida.gov.ua/db/feed /showform/bus_text/33045 (Дата звернення 11.10.2023)

32. Концерн Хлібпром : URL: <https://hlibprom.com.ua/> (Дата звернення: 15.10.2023)

33.Фінансова звітність ПрАТ «Київхліб» за 2020, 2021 рр. URL: https://clarity-project.info/edr/00381574/finances?current_year=2021(Дата звернення: 17.10.2023)

34. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посіб. 2–вид., випр. і доп. К.: Знання, 2005. 662 с.

35. Методичні вказівки до виконання курсової роботи з дисципліни «Методика економічного аналізу діяльності підприємств» спеціальності 051 «Економіка» денної та заочної форм навчання / Укладач Т.А. Кулаковська. Одеса: ОНАХТ, 2018. 74 с.
36. Річний звіт за 2020 р Концерн Хлібпром URL: <file:///D:/%D0%9F%D1%80%D0%90%D0%A2%20%D0%A5%D0%BB%D1%96%D0%B1%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BC%20%D0%9B%D1%8C%D0%B2%D1%96%D0%B2/%D1%84%D1%96%D0%BD%20%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82%20%D0%B7%D0%B0%202020%20%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%86%20%D0%A5%D0%BB%D1%96%D0%B1%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BC.pdf> (Дата звернення 06.11.2023)
37. Річний звіт за 2021 р. Концерн Хлібпром URL: https://hlibprom.com.ua/resource/doc/Fin_zvit_2021_Pr_o_Upravlinnia.pdf (Дата звернення 06.11.2023)
38. Демографічна та соціальна статистика / Населення та міграція / Чисельність населення по регіонах (за оцінкою) на 1 лютого 2022 року та середня чисельність у січні 2022 року / Державна служба статистики [URL: http://www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua) (Дата звернення 16.11.2023)
39. Методичні вказівки до виконання кваліфікаційної роботи магістра спеціальності 051 «Економіка» денної та заочної форм навчання / Укладачі: О.І. Павлов, Т.А. Кулаковська, В.А. Самофатова. Одеса: ОНАХТ, 2018. 27 с.
40. Методичні вказівки до виконання проектної частини випускної роботи бакалавра та кваліфікаційної роботи магістра «Розрахунок ефективності інвестиційних проектів» (частина 2) для студентів спеціальності 051 «Економіка» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» денної та заочної форм навчання / О.Л. Фрум, С.Ф. Волкова. Одеса: ОНАХТ, 2017. 21 с.

Міністерство освіти і науки України

Одеський національний технологічний університет

ІЛЮСТРАЦІЙНИЙ МАТЕРІАЛ ДО ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

**на тему: *«Інноваційний розвиток підприємств
хлібопекарської галузі та шляхи його забезпечення»***

на здобуття ступеню вищої освіти «магістр»

Здобувачки _____ Лучку О.М.

Керівник _____ доц. Лобоцька Л. Л.

Одеса – 2023

Додаток А

LEIPZIG UNIVERSITY

INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE

**MODERN SCIENTIFIC VIEWS
ON THE DEVELOPMENT OF THE WORLD ECONOMY AND INTERNATIONAL
COOPERATION**

October 6-7, 2023

Proceedings of the Conference

**Contents
GLOBAL ECONOMY**

AND INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS

Kyrylo Komnatskyi, Kateryna Sydorenko

WAYS OF RECOVERING OF UKRAINE'S ECONOMY IN THE POST-WAR PERIOD.....1

Valeriia Kornivska

EUROPEAN EXPERIENCE OF DIGITAL FINANCIAL TRANSITION3

Liudmyla Lobotska, Mykhailo Luchku, Olena Luchku

THE POTENTIAL OF UKRAINE IN FOOD SUPPLY TO WORLD MARKETS IN THE CONDITIONS OF WAR 7

Stefaniia Parubets

DIGITAL PLATFORMS' INFLUENCE ON BRIDGING INNOVATION GAPS IN INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS 10

Oleh Pustovoi

GLOBAL MULTIPOLARITY AND CHALLENGES FOR DEVELOPING ECONOMIES13

Oleg Yaremenko

MARKET AND INSTITUTIONAL FACTORS OF LOCALIZATION OF GLOBAL ECONOMIC DEVELOPMENT.....17

Секція 2: Глобальна економіка та міжнародні економічні відносини

Section 2: Global economy and international economic relations

Lobotska Liudmyla

Candidate of Technical Sciences, Associate Professor

Luchku Mykhailo

graduate student, mechanic engineer LLC Ukrelevatorprom ADM

Luchku Olena

graduate student, senior laboratory specialist LLC Ukrelevatorprom ADM

Odesa National University of Technology, Odesa, Ukraine

ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНИ У ПОСТАЧАННІ ПРОДОВОЛЬСТВА НА

СВІТОВІ РИНКИ В УМОВАХ ВІЙНИ

THE POTENTIAL OF UKRAINE IN FOOD SUPPLY TO WORLD

MARKETS IN THE CONDITIONS OF WAR

Йде вже 575-й день війни, але працівники агропромислового комплексу (АПК) продовжують свою роботу, не зважаючи на тривоги, ворожі ракетні напади.

Починаючи з 2014 р., Україна щорічно нарощувала виробництво зернових, зернобобових і олійних культур. У 2021 р. було зібрано рекордний врожай 106,6 млн. т. Основними зерновими культурами були пшениця і кукурудза на зерно, серед олійних – насіння соняшника.

За оцінками Української зернової асоціації, вітчизняний ринок споживає біля 20 % пшениці, а залишок йде на експорт. Відповідно щорічний випуск соняшникової олії перевищує 5 млн. т, тоді як внутрішнє споживання становить біля 400 тис. т, а значна частина продукції експортується.

До 2021 р. Україна експортувала на світові ринки великі обсяги продовольства. Але з початку війни у 2022 р. ситуація значно ускладнилася. Тим не менш, як свідчать дані Міністерства аграрної політики та продовольства [1], у 2021/2022 маркетинговому році Україна експортувала 47,011 млн. т, а у 2022/2023 МР 45,29 млн. т зернових та зернобобових культур.

Фінансові результати експорту продовольства за 2022 р. і 7 місяців 2023 р. приведені в таблиці 1 (дані 2021р. указані для порівняння). Аналіз даних таблиці свідчить, що кожного року досліджуваного періоду на експорт продовольства припадає більше 40 %, і якщо у 2021 р. його експорт приніс Україні \$27,71 млрд., то у 2022 воєнному році цей показник значно знизився – до \$23,39 млрд. (84,4 %). За 7 місяців 2023 р. вдалося експортувати продовольства на \$13,05 млрд., причому левову частину експорту становлять товари II і III груп – 33,1 % , 44 % і 48,3 % відповідно.

Таблиця 1.

Структура експорту та імпорту продукції АПК у 2021–2023 рр.

Код і назва товарів за УКТЗЕД	Експорт			Імпорт		
	тис. дол. США	у % до минулого періоду	у % до загального обсягу	тис. дол. США	у % до минулого року	у % до загального обсягу
2021/2022/січень-липень 2023 р.						
Усього	68072328,8/ 44135592,5/ 21794742,7	138,4/ 64,8/ 85,3	100,0 100,0 100,0	72843126,6/ 55295748,4/ 35673427,7	134,1/ 75,9/ 119,4	100,0 100,0 100,0
I. Живі тварини; продукти тваринного походження	1345194,8/ 1471818,7/ 793598,4	113,2/ 109,4/ 96,7	2,0/ 3,3/ 3,6	1594007,5/ 1175217,1/ 735176,3	126,7/ 73,7/ 115,2	2,2/ 2,1/ 2,1
II. Продукти рослинного походження	15538028,4/ 13472682,9 7236867,1	130,8/ 86,7/ 117,5	22,8/ 30,5/ 33,2	2130534,2/ 1926951,0 1348796,1	107,1/ 90,4/ 115,5	2,9/ 3,5/ 3,8
в т.ч. зернові культури	12343846,1/ 9108153,5/ 5696255,6	131,2/ 73,8/ 123,8	18,1/ 20,6/ 26,1	166099,0/ 153676,8/ 86707,7	92,8/ 92,5/ 85,2	0,2/ 0,3/ 0,2
III. Жири та олії тваринного або рослинного походження	7037234,2/ 5948570,7/ 3297824,8	122,5/ 84,5/ 104,4	10,3/ 13,5/ 15,1	444037,8/ 293884,8/ 132499,0	158,4/ 66,2/ 85,4	0,6/ 0,5/ 0,4
IV. Готові харчові продукти	3788474,9/ 2496887,0/ 1720592,4	112,7/ 65,9/ 129,4	5,6/ 5,7/ 7,9	3578388,6/ 2645077,4/ 1777427,9	120,5/ 73,9/ 134,8	4,9/ 4,8/ 5,0

*Джерело: складено авторами за даними [2]

Зниження на 15,6 % фінансових результатів у 2022 р. зумовлено не тільки зменшенням виробництва агропродукції , а й значними ускладнення-

ми логістики: перевезення морським транспортом було призупинено із-за ворожих дій РФ. Завдяки договору про створення « зернового коридору» з 1.08.2022 р по 16.07. 2023 р. Україні вдалося експортувати 32,85 млн. т , в тому числі 17,01 млн. т кукурудзи, 8,89 млн. т пшениці, 0,305 млн. т соняшника, 1,75 млн. т олії. Коридор дав змогу зняти з внутрішнього ринку експортні надлишки зернових рекордного 2021/2022 МР, які виникли внаслідок блокування й захоплення українських портів Росією. Через військову агресію агросектор України зазнав значних втрат. З огляду, підготовленого Центром досліджень продовольства та землекористування (KSE Агроцентр) і Міністерством аграрної політики та продовольства України [3], слідує, що непрямі втрати для агросектору становили \$34,25 млрд. Зокрема, здорожчання логістики та зниження цін на експортно-орієнтовані товари призвели до \$18,5 млрд. втрат (у вересні 2022 р. середньозважені внутрішні ціни на основні експортно-орієнтовані культури були на 60,7% нижче, ніж до вторгнення РФ).

Сьогодні актуальною проблемою є організація поставок через придунайські порти до країн ЄС, а також залізничним транспортом. Ситуація ускладнилася тим, що Польща, Угорщина, Словаччина відмовляються приймати у себе українське зерно, хоча Єврокомісією було прийнято рішення зняти обмеження. Йдуть переговори між сторонами.

Станом на кінець вересня 2023 року, вже чотири судна змогли вийти з портів України через альтернативний коридор, який пролягає внутрішніми водами України та країн НАТО Румунії та Болгарії. Посилення систем ППО півдня України дасть змогу захистити портову інфраструктуру та наростити відвантаження через альтернативний коридор.

Перспективи на 2024 р. не дуже райдужні, бо значні площі на сході країни заміновані. Тому прогнозується зниження обсягів виробництва зерна, також постраждали деякі переробні підприємства, в тому числі олійно-жирового комплексу. Резервом росту експорту слід розглядати збільшення випуску готової продукції з великою доданою вартістю. Крім того, необхідно

нарощувати випуск овочів, ягід, меду, горіхів з метою не тільки насичення внутрішнього ринку, а й розширення експорту.

Список використаних джерел

1. Укрінформ інформус. URL:<https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3716461-ukraina-vze-eksportovala-453-miljona-tonn-zernovih.html> (дата звернення 25.09.2023)
2. Економічна статистика/ Зовнішньоекономічна діяльність/ Товарна структура зовнішньої торгівлі України у 2021 р., 2022 р., 2023 р. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2023/zd/tsztt/arh_tsztt2023_u. (дата звернення 25.09.2023)
3. Втрати АПК від здорожчання факторів виробництва. URL: <https://agropolit.com/blog/515-viyskovi-vtrati-agrosektoru--rosiyska-agresiya-zavdala-nepryamih-zbitkiv-u-3425-mlrd> . (дата звернення 26.09.2023)

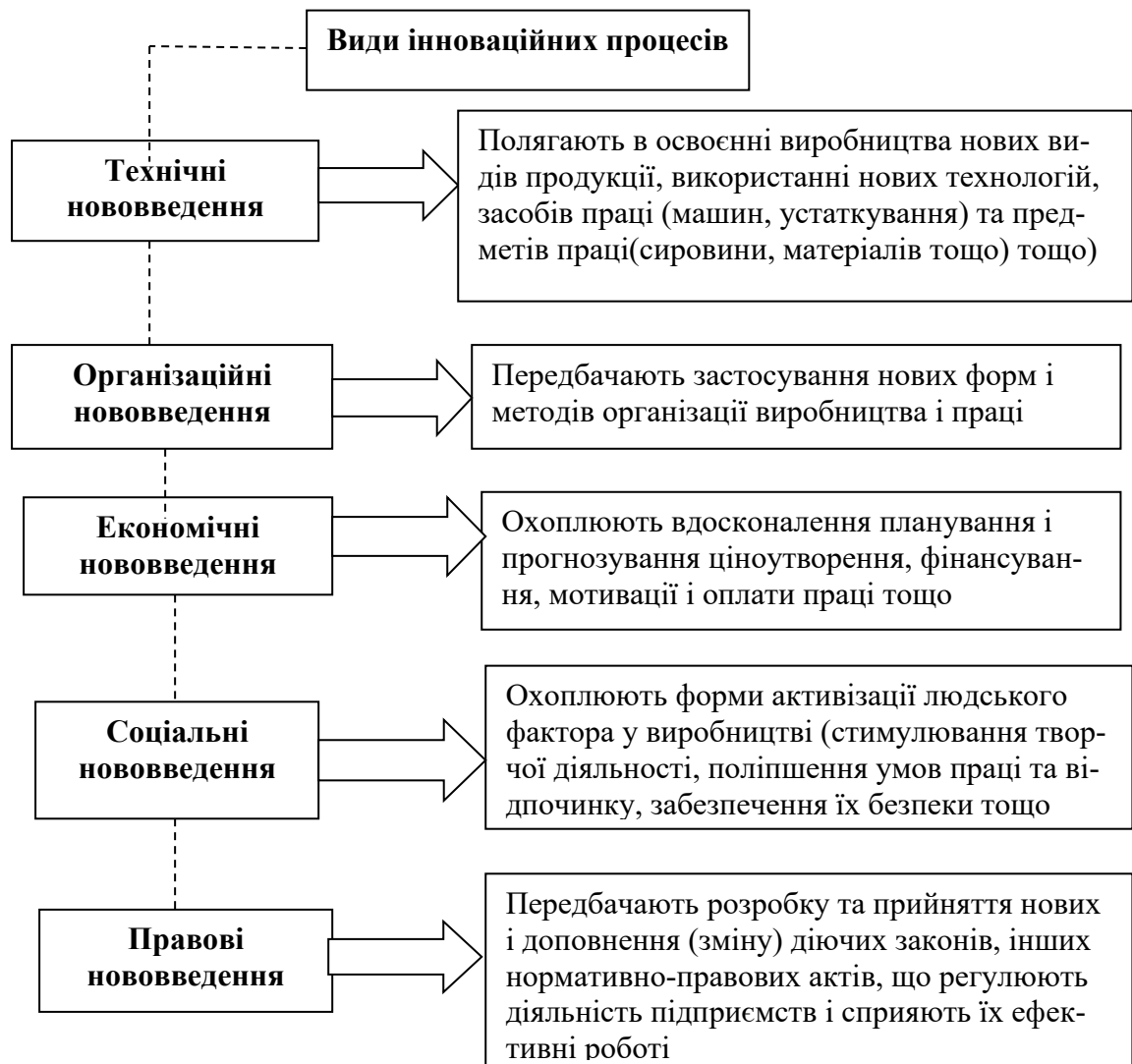

Рис. 1. Види інноваційних процесів

**Узагальнена система економіко-соціального оцінювання
інноваційного розвитку підприємства (Рис. 2)**

Вид показника	Відповідні коефіцієнти
ПОКАЗНИКИ РІВНЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА	
Виробничо-технологічні показники	коефіцієнт оновлення продукції ($\Pi_{(1.1)}$), коефіцієнт основних виробничих фондів ($\Pi_{(1.2)}$), коефіцієнт фондівдачу ($\Pi_{(1.3)}$), коефіцієнт матеріаломісткості ($\Pi_{(1.4)}$), коефіцієнти механізації та автоматизації виробництва ($\Pi_{(1.5)}$), коефіцієнт прогресивності технологій ($\Pi_{(1.6)}$).
Науково-технічний показник	коефіцієнт наукомісткості ($\Pi_{(1.7)}$).
Фінансово-економічні показники	коефіцієнт самофінансування ($\Pi_{(1.8)}$), коефіцієнт використання позиченого капіталу ($\Pi_{(1.9)}$), коефіцієнт витрат на придбання результатів НДДКР ($\Pi_{(1.10)}$), коефіцієнт рентабельності інвестиційної діяльності ($\Pi_{(1.11)}$), коефіцієнт рентабельності реалізованої інноваційної продукції ($\Pi_{(1.12)}$).
Трудові показники	коефіцієнт плинності кадрів ($\Pi_{(1.13)}$), коефіцієнт частки спеціалістів, які виконують наукові та науково-технічні роботи ($\Pi_{(1.14)}$).
ПОКАЗНИКИ РІВНЯ МАРКЕТИНГОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА	
Система маркетингових показників	коефіцієнт ринкової частки ($\Pi_{(2.1)}$), коефіцієнт передпродажної підготовки ($\Pi_{(2.2)}$), коефіцієнт зміни обсягів продажу ($\Pi_{(2.3)}$), коефіцієнт доведення продукту до споживача ($\Pi_{(2.4)}$), коефіцієнт рекламної діяльності ($\Pi_{(2.5)}$), коефіцієнт використання зв'язків з громадськістю ($\Pi_{(2.6)}$).
ПОКАЗНИКИ СОЦІАЛЬНОГО РІВНЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА	
Показники розвитку системи гуманізації праці	коефіцієнт кваліфікаційного рівня ($\Pi_{(3.1)}$), коефіцієнт можливості для розвитку працівників та їхнього професійного зростання ($\Pi_{(3.2)}$), коефіцієнт витрат на підготовку та навчання працівників ($\Pi_{(3.3)}$), коефіцієнт рівня соціальної напруженості в трудовому колективі ($\Pi_{(3.4)}$), коефіцієнт участі працівників в управлінні підприємством ($\Pi_{(3.5)}$).
Показники розвитку системи соціальних гарантій персоналу	коефіцієнт формування доходів працівників та рівень оплати праці ($\Pi_{(3.6)}$), коефіцієнт участі підприємств у соціальній підтримці працівників ($\Pi_{(3.7)}$).
Показники розвитку системи корпоративної відповідальності	коефіцієнт виконання обов'язків перед бюджетом ($\Pi_{(3.10)}$), коефіцієнт створення робочих місць ($\Pi_{(3.11)}$), коефіцієнт витрат на екологізацію виробництва ($\Pi_{(3.12)}$).

$$УП_{\Pi} = \Pi_{(1.1)} \cdot Z_{(1.1)} + \Pi_{(1.2)} \cdot Z_{(1.2)} + \dots + \Pi_{(1.10)} \cdot Z_{(1.14)}$$

$$УП_{\text{ММ}} = \Pi_{(2.1)} \cdot Z_{(2.1)} + \Pi_{(2.2)} \cdot Z_{(2.2)} + \dots + \Pi_{(2.6)} \cdot Z_{(2.6)}$$

$$УП_{\text{CP}} = \Pi_{(3.1)} \cdot Z_{(3.1)} + \Pi_{(3.2)} \cdot Z_{(3.2)} + \dots + \Pi_{(3.12)} \cdot Z_{(3.12)}$$

$$ІІІ_P = \sqrt[3]{УП_{\Pi} \cdot УП_{\text{ММ}} \cdot УП_{\text{CP}}}$$

Формули розрахунку показників інвестиційної привабливості проєктів

Показники інвестиційної привабливості проєкту:

1. Чиста приведена вартість проєкту – NPV
2. Термін окупності інвестицій – $T_{ок}$
3. Індекс дохідності – ІД
4. Внутрішня ставка дохідності (норма прибутковості) IRR%

$$NPV = \sum_{t=1}^n \frac{\times \ddot{I}_t + A_t}{(1+d)^t} - \sum_{t=1}^m \frac{\ddot{E}\tilde{N}_t}{(1+d)^t} \quad (1)$$

де ЧП_t – чистий прибуток у періоді t ;

A_t – амортизаційні відрахування в періоді t ;

n – період реалізації проєкту (до 5 років);

m – рік завершення вкладення інвестицій;

d – дисконтна ставка, розмір якої залежить від бажаного рівня дохідності інвестора.

Термін окупності $T_{ок}$ – період часу, протягом якого сума чистих доходів, дисконтованих на момент початку виробничої діяльності за проєктом, стане рівною сумі інвестицій

$$T_{ок} = \text{ИС} / \text{ЧГП(сер.)}, \quad (2)$$

де ЧГП(сер.) – усереднений чистий грошовий потік

Індекс дохідності ІД

$$^2\ddot{A} = \frac{\sum_{t=1}^n \frac{\times \ddot{I}_t + A_t}{(1+d)^t}}{\sum_{t=1}^m \frac{\ddot{E}\tilde{N}_t}{(1+d)^t}} \quad (3)$$

Внутрішня ставка дохідності (норма прибутковості) **IRR** (ВСД) (повинна бути більше ставки кредиту)

Рис.3. Формули розрахунку показників інвестиційної привабливості проєктів

Таблиця 1

Місце України у міжнародних рейтингах інноваційного розвитку

Індекс і субіндекси	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Глобальний індекс інновацій	64	56	50	43	47	45	49
<i>Субіндекс інноваційних витрат</i>	84	76	77	75	82	71	76
Інституції	98	101	101	107	96	93	91
Людський капітал і дослідження	36	40	41	43	51	39	44
Інфраструктура	112	99	90	89	97	94	94
Рівень розвитку ринку	89	75	81	89	90	99	88
Рівень розвитку бізнесу	78	73	51	46	47	54	53
<i>Субіндекс інноваційних результатів</i>	64	40	40	35	36	37	37
Знання та результати наукового пошуку	34	33	32	27	28	25	33
Креативність або результати творчої діяльності	75	58	49	45	42	44	48
Індекс інноваційного розвитку за Bloomber	33	41	42	46	53	56	58
Продуктивність праці	48	50	50	50	60	57	55
Патентна активність	25	28	27	27	35	36	36
Ефективність вищої освіти	5	5	4	21	28	48	57
Виробництво з доданою вартістю	40	46	47	48	58	57	57
Інтенсивність досліджень і розробок	39	45	44	47	54	57	59
Концентрація дослідників	39	42	44	46	48	49	52
Проникнення високих технологій	31	36	34	32	35	35	39
Інноваційний індекс Європейського інноваційного табл	35	35	35	36	36	33	34

Таблиця 2

Динаміка інвестицій в Україну за джерелами інвестування, млн.грн

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Усього	249873	219420	273116	351921	448462	578726	623979	419837	528802
у т.ч. за рахунок									
коштів державного бюджету	6174,9	6238,7	6919,5	9264,1	15295,	22814,	30834,	36512,	48545,5
коштів місцевих бюджетів	6796,8	5918 2	14260,	26817,	41565,	50355,	56480,	43558,	44207,
власних коштів підприємств та організацій, % від усього	165787	154630	184351	248769	310062	409739	408082	279330	362693
власних коштів підприємств та організацій, % від усього	66,3	70,5	67,5	69,2	69,1	70,8	65,4	66,5	68,6
кредитів банків та інших позик	36735	21739,	20740,	27106,	29589,	44825,	67233,	32151	26654,
коштів інвесторів-нерезидентів	4271,3	5639,8	8185,4	9831,4	6206,4	1795,5	4663,9	1729,2	779,0
коштів інвесторів-нерезидентів, % від усього	1,7	2,6	3,0	2,7	1,4	0,3	0,7	0,4	0,1
коштів населення на будівництво житла	24072,	22064,	31985,	29933,	32802,	34646	32422,	20592,	28576,2

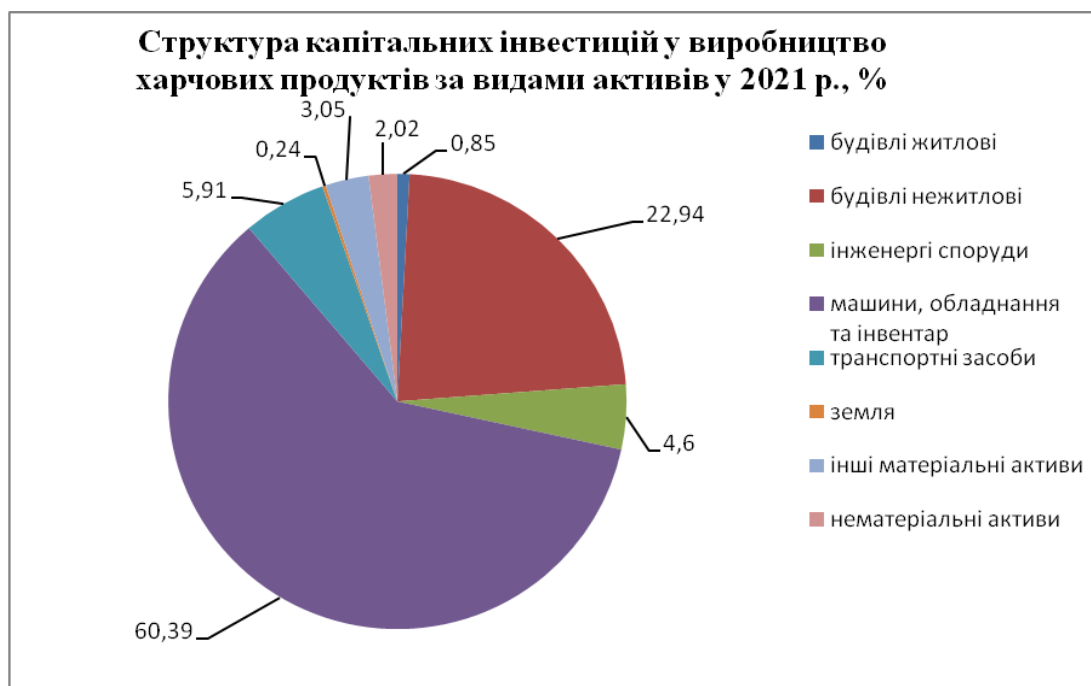

Рис. 4. Структура капітальних інвестицій у виробництво харчових продуктів за видами активів у 2021 р., %

Рис.5 Структура капітальних інвестицій у виробництво хліба і ХБВ за видами активів у 2021 р., %

Рис.3. Актуальність інновацій за галуззю промисловості, % опитаних

ZN,UA

Джерело: Нове щомісячне опитування підприємств «Український бізнес під час війни». Інститут економічних досліджень та політичних консультацій, 2023

Рис. 6. Актуальність інновацій за галуззю промисловості України у 2023 р., % опитаних

Рис. 7. Динаміка випуску хліба і ХБВ у 2000 – 2021 рр., тис. т

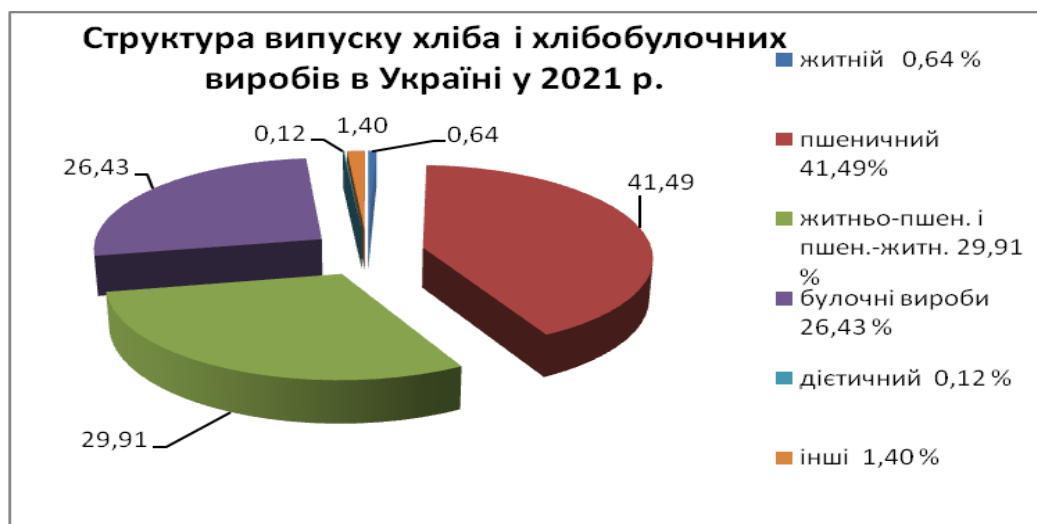

Рис. 8. Структура випуску хліба і ХБВ в Україні у 2021 р., %

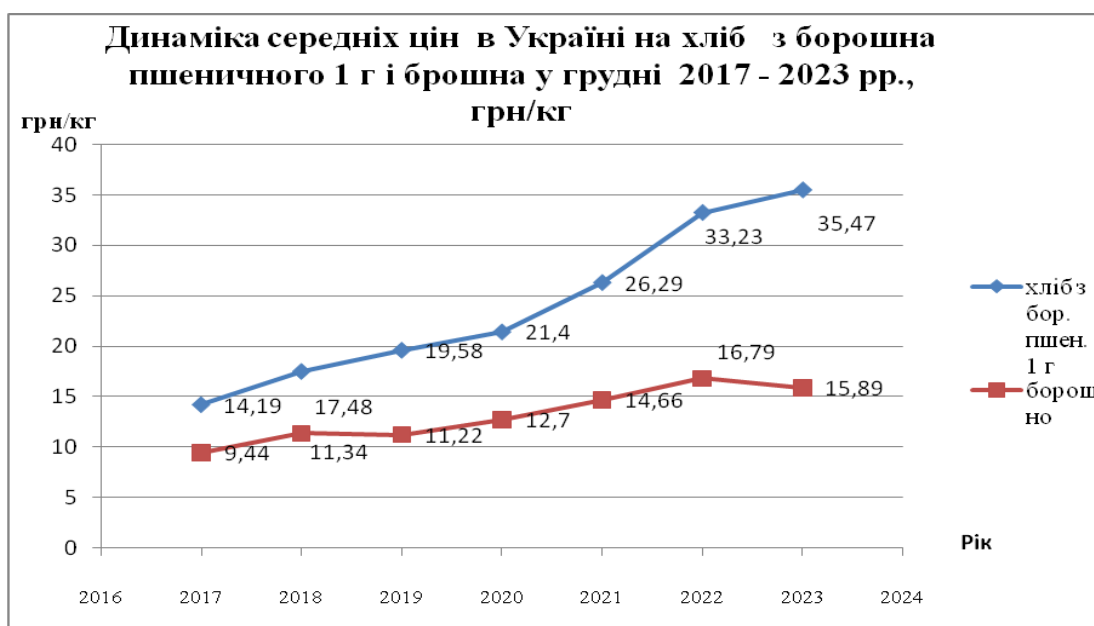

Рис. 9. Динаміка середніх цін в Україні на хліб з борошна пшеничного 1 г і борошна у грудні 2017 – 2023 рр.

Таблиця 3

Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності ПрАТ «Київхліб» за два роки

Показник	2020 р.	2021р.	Відхилення	
			Абсолютне	відн. %
1. Середньорічна виробнича потужність, т	150000	120000	-30000	-20,0
2. Фактично вироблено продукції, т,	112000	79500	-32500	-29,02
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності	0,7467	0,6625	-0,0842	-11,28
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ і акцизного збору), тис. грн	1085273	856017	-229256	-21,12
в діючих оптових цінах підприємства,	1085273	730390	-354883	-32,70
в порівнянних цінах				
5. Обсяг реалізованої продукції в діючих цінах (без ПДВ і акцизного збору), тис. грн	1086813	857309	-229504	-21,12
6. Середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності (п.в), тис. грн	421521,5	227336,5	-194185	-46,07
7. Фондовіддача, грн/грн	2,575	3,213	0,638	24,77
8. Середній залишок оборотних коштів, тис.грн	339199	277544	-61655	-18,18
9. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	3,204	3,089	-0,115	-3,59
10. Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу, осіб	1233	870	-363	-29,44
11. Середньорічний виробіток одного працівника, тис. грн/ос.	880,19	839,53	-40,66	-4,38
12. Середньорічна заробітна плата одного працівника, тис. грн	179,26	142,66	-23,14	-12,91
13. Операційні затрати, тис. грн., у т. числі	957094	500267	-456827	-47,73
матеріальні витрати	457324	206336	-250988	-54,88
витрати на оплату праці	221028	124114	-96914	-43,85
відрахування на соціальні заходи	48641	26950	-21691	-44,59
амортизація	38107	18478	-19629	-51,51
інші операційні витрати	191994	124389	-67605	-35,21
14. Затрати на 1 грн. виробленої продукції, грн/грн	0,882	0,584	-0,301	-34,13
15. Матеріалоємність, грн/грн	0,421	0,241	-0,18	-42,75
15. Повна собівартість реалізованої продукції (собівартість реалізованої продукції, адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати), тис. грн	1210807	1183071	-27736	-2,29
16. Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн	-30835	4143	34978	113,44
18. Чистий прибуток (збиток), тис.грн	-35109	-39463	-4354	-12,40
19. Рентабельність продукції, %	-2,55	0,35	2,90	
20. Рентабельність продажів, %	-3,23	-4,60	-1,37	

Таблиця 4

Основні техніко–економічні показники виробничо–господарської діяльності ПрАТ «Концерн Хлібпром» за два роки

Показник	2020 рік	2021 рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1. Середньорічна виробнича потужність, т	100000	100000	0	
2. Фактично вироблено продукції, т	71500	73300	1800	2,52
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частка	0,715	0,733	0,018	
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ й акцизного податку): – у діючих оптових цінах, тис грн	1284518	1483501	198983	15,49
– у порівнянних цінах, тис. грн	1284518	1265785,8	-18732,2	-1,46
5. Середньорічна вартість основних фондів за первісн.варт., тис грн	685114,5	715214	30099,5	4,39
6. Фондовіддача, грн/грн	1,875	1,770	-0,105	-5,6
7. Середній залишок оборотних коштів, тис грн	228121	251919	23798	10,43
8. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів, оборотів	5,566	5,854	0,288	5,17
9. Середньооблікова чисельність штатних працівників, осіб	2639	2712	73	2,77
10. Середньорічний виробіток одного працівника, тис грн /осіб	486,74	466,74	-20,00	-4,11
11. Середньорічна заробітна плата одного працівника, тис грн	118,19	119,09	0,90	0,76
12. Операційні витрати на виробництво продукції, тис грн	1170112	1397702	227590	19,45
Матеріальні витрати	590836	793807	202971	34,35
Витрати на оплату праці	311902	322966	11064	3,55
Відрахування на соціальні заходи	68384	70598	2214	3,24
Амортизація	39453	47321	7868	19,94
Інші операційні витрати	159537	163010	3473	2,18
13. Витрати на 1 грн виробленої продукції, грн/грн	0,9109	0,9422	0,0313	3,44
14. Матеріалоемність, грн/грн	0,4660	0,5351	0,0691	14,83
15. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	1269772	1474880	205108	16,15
16. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис грн	803394	1011340	207946	25,88
17.Повна собівартість реалізованої продукції (собівартість реалізованої продукції, адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати), тис грн	1224050	1440697	216647	17,70
18.Фінансовий результат від операційної діяльності, тис грн	52909	39705	-13204	-24,96
19. Чистий прибуток, тис. грн	43932	17058	-26874	-61,17
20. Рентабельність виробленої продукції, %	4,32	2,76	-1,56	
21. Рентабельність продажів, %	3,46	1,16	-2,30	

Таблиця 5

**Зміни основних техніко-економічних показників ПрАТ «Київхліб»
в результаті впровадження інноваційного проєкту**

Показник	2021 р.	Проект	Відхилення	
			абсолютне	відн. %
1. Середньорічна виробнича потужність, т	120000	120000	0	0
2. Фактично вироблено продукції, т,	79500	80028	528,0	0,66
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності	0,6625	0,6669	0,0044	0,66
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ і акцизного збору), тис. грн в діючих оптових цінах підприємства, в порівняних цінах, тис. грн	856017 730390	887697 757420,7	31680 27030,7	3,70 3,70
5. Обсяг реалізованої продукції в діючих цінах (без ПДВ і акцизного збору), тис. грн.	857309	888989	31680	3,70
6. Середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності (п.в), НМА, тис. грн	227336,5	227487,33	150,83	0,07
7. Фондовіддача, грн/грн	3,213	3,330	0,117	3,64
8. Середній залишок оборотних коштів, тис.грн	277544	287829,92	10285,92	3,71
9. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	3,089	3,089	0	0
10. Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу, осіб	870	874	4	0,46
11. Середньорічний виробіток одного працівника, тис. грн/ос.	839,53	866,61	27,08	3,22
12. Середньорічна заробітна плата одного працівника, тис. грн	142,66	142,66	0	0
13. Операційні затрати, тис. грн, у т. числі матеріальні витрати витрати на оплату праці відрахування на соціальні заходи амортизація інші операційні витрати	500267 206336 124114 26950 18478 124389	520110,99 222408,32 124624,05 27062,21 18503,17 127513,24	19843,99 16072,32 510,05 112,21 25,17 3124,24	3,97 7,79 0,41 0,42 0,14 2,51
14. Затрати на 1 грн. виробленої продукції, грн/грн	0,584	0,586	0,002	0,34
15. Матеріалоємність, грн/грн.	0,241	0,250	0,009	3,73
15. Повна собівартість реалізованої продукції (собівартість реалізованої продукції, адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати), тис. грн	1183071	1202949,41	19843,99	1,68
16. Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн	4143	10994,59	11836,01	285,7
18. Чистий прибуток (збиток), тис.грн	-39463	-29667,47	9795,53	24,82
19. Рентабельність продукції, %	0,35	0,91	0,56	
20. Рентабельність продажів, %	-4,60	-3,34	1,26	

Таблиця 6

**Зміни основних техніко-економічних показників ПрАТ
«Концерн Хлібпром» в результаті впровадження інноваційного проєкту**

Показник	2021 рік	Проєкт	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1. Середньорічна виробнича потужність, т	100000	100000	0	
2. Фактично вироблено продукції, т	73300	73795	495	0,68
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частка	0,733	0,738	0,005	0,68
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ й акцизного податку): – у діючих оптових цінах, тис грн	1483501	1513201	29700	2,00
– у порівнянних цінах, тис. грн	1265785,8	1291127,13	25341,33	2,00
5. Середньорічна вартість основних фондів за первісн.варт., тис грн (з НМА)	715214	715364,83	150,83	0,02
6. Фондовіддача, грн/грн	1,770	1,805	0,035	1,98
7. Середній залишок оборотних коштів, тис грн	251919	257022,62	5103,62	2,02
8. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів, оборотів	5,854	5,854	0	0
9. Середньооблікова чисельність штатних працівників, осіб	2712	2716	4	0,15
10. Середньорічний виробіток одного працівника, тис грн /осіб	466,74	475,38	8,64	1,85
11. Середньорічна заробітна плата одного працівника, тис грн	119,09	119,09	0	0
12. Операційні витрати на виробництво продукції, тис грн	1397702	1416016,65	18314,65	1,31
Матеріальні витрати	793807	808794,86	14987,86	1,89
Витрати на оплату праці	322966	323476,05	510,05	0,16
Відрахування на соціальні заходи	70598	70710,21	112,21	0,16
Амортизація	47321	47346,17	25,17	0,05
Інші операційні витрати	163010	165689,36	2679,36	1,64
13. Витрати на 1 грн виробленої продукції, грн/грн	0,9422	0,9358	-0,0064	-0,68
14. Матеріалоємність, грн/грн	0,5351	0,5345	-0,0006	-0,11
15. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	1474880	1504580	29700	2,01
16. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис грн	1011340	1029338,81	17998,81	1,78
17.Повна собівартість реалізованої продукції (собівартість реалізованої продукції, адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати), тис грн	1440697	1459011,65	18314,65	1,27
18.Фінансовий результат від операційної діяльності, тис грн	39705	51090,35	11385,35	28,67
19. Чистий прибуток, тис. грн	17058	26393,99	9335,99	54,73
20. Рентабельність виробленої продукції, %	2,76	3,50	0,74	
21. Рентабельність продажів, %	1,16	1,75	0,59	

Таблиця 7

**Порівняння показників діяльності досліджуваних підприємств після
впровадження інноваційного проєкту**

Показник	ПрАТ «Київ хліб»	ПрАТ «Концерн Хлібпром»	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1	2	3	(3) – (2)	5
Інвестиції, тис грн	10436,75	5254, 45	-5182,3	-49,65
Строк окупності, р.	1,36	0,72	-0,64	-47,06
NPV, тис грн	4274,65	2056,61	-2218,04	-51,89
Індекс дохідності	1,41	1,39	-0,02	-1,42
<i>Коефіцієнт оборотності оборотних ко- штів</i>	3,089	5,854	2,765	89,51
Приріст обсягу випуску, т	528	495	- 33	-6,25
Приріст обсягу випуску,%	0,66	0,68	0,02	3,03
<i>Витрати на 1 грн виробленої продукції, грн/грн</i>	0,586	0,936	0,350	59,69
Приріст чистого доходу, тис грн	31680	29700	-1980	-6,25
Приріст чистого доходу, %	3,70	2,01	-1,69	
Приріст чистого прибутку, тис грн	9795,53	9335,99	-459,54	-4,69
Приріст чистого прибутку, %	24,82	54,73	29,91	
<i>Чисельність працюючих</i>	874	2716	1842	210,76
<i>Приріст повної собівартості, тис грн</i>	19843,99	18314,65	-1529,34	-7,71
Приріст повної собівартості,%	1,68	1,27	-0,41	
Приріст чисельності працюючих,%	0,46	0,15	-0,31	
<i>Продуктивність праці, тис грн/ос.</i>	866,61	475,38	-391,23	-45,14
Приріст продуктивності праці, %	3,22	1,85	-1,37	
<i>Середньорічна заробітна плата, тис.грн</i>	142,66	119,09	-23,57	-16,52
<i>Вартість основних засобів, тис грн</i>	227487,3	715364,3	487877	214,46
<i>Фондовіддача, грн/грн</i>	3,330	1,805	-1,525	-45,80
Приріст фондовіддачі, %	3,64	1,98	-1,66	
<i>Матеріалоємність, грн/грн</i>	0,250	0,534	0,284	113,6
Приріст матеріалоємності, %	3,73	-0,11	-3,84	

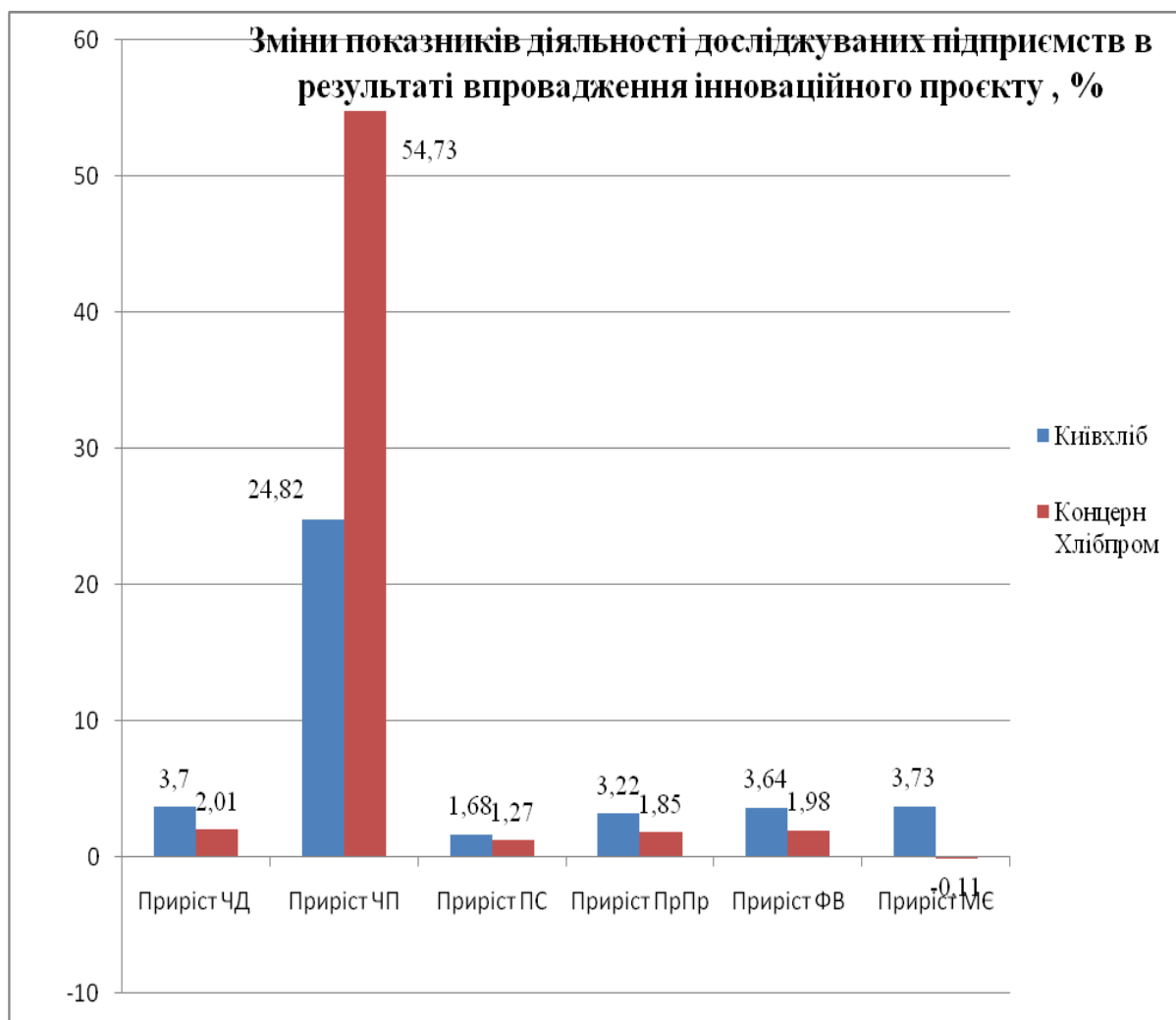

Рис. 10. Зміна показників діяльності досліджуваних підприємств після впровадження інноваційного проекту

ЧД – чистий дохід

ЧП – чистий прибуток

ПС – повна собівартість

ПрПр – продуктивність праці

ФВ – фондівіддача

МЄ – матеріалоємність